

สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

นายพรชัย ทองแดง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชา ศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2543
ISBN 941-13-0558-3

STATE OF TEACHING DRAWING AS PERCEIVED BY ART TEACHERS IN
THE LOWER SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE
DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION EDUCATIONAL REGION TWELVE

Mr. Pornchai Thongdaeng

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Education in Art Education

Department of Art Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0558-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

โดย นายพรชัย ทองแดง

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรชัย ทองแดง : สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 (STATE OF TEACHING DRAWING AS PERCEIVED BY ART TEACHERS IN THE LOWER SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION EDUCATIONAL REGION TWELVE)

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร, 141 หน้า. ISBN 941-13-0558-3.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้สอน วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูศิลปศึกษา จำนวน 180 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จำนวน 180 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประกอบด้วยแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูศิลปศึกษา จำนวน 180 ฉบับ ได้รับคืน 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.33 ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการสอนการวาดเส้น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอนและการวัดและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 2 ด้าน ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักสูตร และด้านการนำไปใช้สอนและการวัดและประเมินผล

เมื่อพิจารณา รายละเอียดในรายด้านที่ได้รับความเห็นด้วยระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการวัดและประเมินผลนั้น การวัดและประเมินผลงานวาดเส้น โดยให้ความสำคัญกับเกณฑ์ต่างๆ นั้นครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นการให้ความสำคัญกับกลวิธีการวาด ซึ่งได้รับระดับความคิดเห็นปานกลาง เกณฑ์ที่ครูให้ความสำคัญสูงสุด คือ ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนในด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน ประเด็นที่ครูศิลปะมีความเห็นด้วยระดับมากทุกข้อ คือ ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการนำไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการใช้กระดาษ

ภาควิชา ศิลปศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

408 37239 27 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD : STATE OF TEACHING/DRAWING/ART TEACHER

PORNCHAI THONGDAENG : STATE OF TEACHING DRAWING AS
PERCEIVED BY ART TEACHERS IN THE LOWER SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE JURISDICTION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL
EDUCATION EDUCATIONAL REGION TWELVE THESIS ADVISOR : AMPAI
TIRANASAR, Ph. D. 141 pp. ISBN 974-13-0558-3.

The purpose of this research was to study the state of teaching drawing as perceived by art teachers in the lower secondary schools under the jurisdiction of the Department of General Education Educational Region Twelve including the following aspects : teachers, students, curriculum, instruction method, instruction media, and measurement and evaluation. The sample group included 180 art teachers in 180 lower secondary schools under the jurisdiction of the Department of General Education Educational Region Twelve.

The instrument was a set of questionnaires consisted of check list, rating scale and open-ended items. One hundred and eighty questionnaires were sent out and 159 returned (88.33%) The data were analyzed by using percentage, means and standard deviation.

It was found that overall opinions of art teachers concerning state of teaching drawing was at the moderate agreement. Only two aspects were rated at high agreement level. These were the aspect of curriculum and teaching implementation and the aspect of measurement and evaluation.

Concerning the two aspects rated at high agreement level, in the aspect of measurement and evaluation, all the evaluation criteria were rated at high agreement except the criterion concerning drawing techniques was rated at the moderate agreement. The evaluation criterion received highest rating was creativity. In the aspect of curriculum and teaching implementation, the highest rated item was understanding the media and equipments particularly the paper usage.

Department	Art Education	Student's signature
Field of study	Art Education	Advisor's signature
Academic year	2000		

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญณรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบและให้คำแนะนำที่มีคุณค่าในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เอาใจใส่และช่วยเป็นกำลังใจในการทำงานมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน จึงกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจคุณภาพและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งครูศิลปศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และคณะหน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 12 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือราชการถึงโรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตการศึกษา 12 ที่ขาดเสียมิได้คือ ผู้อำนวยการพิทักษ์ เกิดคง ที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา และผู้อำนวยการชูชาติ ชอบชื่นชม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเดินทางมาทำวิจัยนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ (ผู้ล่วงลับไปแล้ว) พระอธิการพา (มรณภาพไปแล้ว) วัดพิมพุดมาราม ที่ท่านให้ความอุปการะ และขอขอบคุณพี่ๆ น้อง และเพื่อนชาวศิลปศึกษา ตลอดจนคุณวรรณาทองแดง และลูกสาวทั้ง 2 คน ที่เป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

พรชัย ทองแดง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	8
1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น	8
1.5 คำจำกัดความ.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในเขตการศึกษา 12.....	10
2.2 องค์ประกอบของการสอน.....	13
2.3 ศิลปศึกษาในระดับมัธยม.....	20
2.4 การวาดเส้น.....	44
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ.....	56
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	68
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	70

บทที่	ช หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	77
4.2 ความคิดเห็นด้านต่างๆ ของครูศิลปศึกษา.....	81
4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....	92
5 สรุปผลงานวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	97
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	97
5.2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	97
5.3 สรุปผลการวิจัย.....	98
5.4 อภิปรายผลการวิจัย.....	101
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	107
รายการอ้างอิง.....	110
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก.....	119
ภาคผนวก ข.....	121
ภาคผนวก ค.....	127
ประวัติผู้เขียน.....	141

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนครูศิลปศึกษาที่จบจากสถาบันต่างๆ ภายในเขตการศึกษา.....	73
2	จำนวนครูศิลปศึกษาที่จบจากวิชาเอกงและวิชาโท.....	74
3	จำนวนและค่าร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม.....	77
4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้นด้านครู.....	81
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้นด้านผู้เรียน....	83
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้นด้านหลักสูตร และการนำไปใช้.....	85
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้น ด้านวิธีการสอน.....	86
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้นด้านครูสื่อ การสอน.....	88
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสถานภาพการสอนवादเส้นด้านการวัด และประเมินผล.....	90

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่มีความสำคัญมากระดับหนึ่ง เนื่องจากการเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนในวัย 12 – 14 ปี เลือกรียนกลุ่มวิชา และกลุ่มวิชาที่ตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2534) จะเห็นได้ว่าศิลปะเป็นภาระกิจที่สำคัญเพื่อสนองความต้องการทางด้านนี้ เพราะความคิดสร้างสรรค์ของสุนทรียศาสตร์ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2532) การวาดเส้นเป็นพื้นฐานของศิลปะไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หรือการออกแบบ (โกสุม สายใจ, 2528) การวาดเส้นนอกจากจะเน้นทักษะหรือความชำนาญในการบังคับมือหรือฝึกสายตาแล้ว ยังเน้นถึงการพัฒนาความคิดและความรู้สึกร่วมกัน โดยยอมรับกันว่าบทบาทของการวาดเขียนเปรียบเสมือนเครื่องอุปกรณ์อย่างหนึ่งทางปัญญา แค้ไหน (อารี สุทธิพันธุ์, 2528) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการสอนการวาดเส้น เพื่อจะนำมาเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติ และนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบการทำงานอาชีพตามควรแก่วัย (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539)

ดังที่ วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์ กล่าวว่าศิลปะเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อแสดงอารมณ์ออกมาในรูปของจินตนาการ ซึ่งอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนธรรมชาติก็ได้ (วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์, 2528)

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะเป็นหน่วยงานระดับนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ จึงได้เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปะ พยายามอย่างยิ่งที่จะพัฒนาวิชานี้ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการจัดหลักสูตร และระบบการเรียนการสอนอันจะทำให้เด็กไทยเป็นผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีงามเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และได้วางรากฐานของวิชาศิลปะไว้อย่างชัดเจน ดัง

ปรากฏอยู่ในหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) ดังนั้นวิชาศิลปะศึกษาจึงได้ถูกบรรจุในหลักสูตรการสอนในระบบโรงเรียน และได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ และความคิดสร้างสรรค์ และเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจตนเองว่ามีความสนใจ และความถนัดทางศิลปะมากน้อยเพียงใด (อารี สุทธิพันธ์, 2523) โดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่มีความสำคัญมากระดับหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนในวัยประมาณ 12 - 14 ปี ได้เลือกเรียนกลุ่มวิชา และกลุ่มวิชาชีพ ตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวางสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ซึ่งคือเป็นการเพิ่มคุณภาพให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้สูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ผู้ที่จบการศึกษาระดับนี้สามารถจะมีโอกาสในการประกอบอาชีพ การมีรายได้ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีโลกทัศน์ มีคุณภาพ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และการยอมรับจากสังคม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2534)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า “การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงพอที่จะเลือกตัดสินใจประกอบสัมมาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและเสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

ในการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าวิทยาการต่างๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษา และเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาและชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่างๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตนเอง
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง และชุมชน

6. มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสมาชิก มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (สังคม ทองมี, 2533)

การวาดเส้นคือการสื่อความหมายวิธีหนึ่งของมนุษย์เป็นการนำเสนอความคิดของผู้วาดไปสู่ผู้ดู ด้วยกระบวนการทางการวาด ชิด ชูต เขียน ลาก ให้เกิดเป็นเส้นหรือร่องรอยด้วยวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่ง ลงบนวัสดุอีกอย่างหนึ่ง เพื่อการสื่อความหมาย ทำเครื่องหมาย บันทึกประสบการณ์หรือจินตนาการแสดงออกให้ปรากฏซึ่งความคิด ความศรัทธาหรือเพื่อเป็นหลักฐานบางอย่าง (อนันต์ ประภาโส, 2540)

สุชาติ เกาทอง (2536) กล่าวว่า วาดเส้นเป็นองค์ประกอบพื้นฐานทางศิลปะสาขาต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการศึกษาและทำความเข้าใจหลักการถ่ายทอด ด้วยขบวนการวิธีการ และวัสดุต่างๆ ทางการวาดเส้นให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องกับศิลปะในแต่ละสาขาที่จะนำไปใช้

ประสพ ลีเหมือดภัย (2541) กล่าวว่า วาดเส้นมีความสำคัญสอดคล้องกับงานทัศนศิลป์ทุกแขนง ในฐานะที่เป็นพื้นฐานของวิชาเหล่านั้นแม้แต่ งานอุตสาหกรรม งานหัตถกรรม งานวิทยาศาสตร์ และอื่นๆ ต่างอาศัยวาดเส้นเป็นเครื่องมือ สำหรับทดลองและบันทึกความคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

อดิศักดิ์ บุญเลิศ (2541) กล่าวว่า การวาดเส้นเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่มีความสำคัญผู้ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์งานศิลปะแล้วจำเป็นต้องมีความสามารถในการวาดเส้นก่อน

วิชาที่มีการสอนวาดเส้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มวิชาอาชีพ

จุดประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาชีพพอนที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพพอนที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควร แก้ว
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

วิชาชีพที่มีรายวิชาเกี่ยวกับการวาดเส้น คือ

ช 0281 ช่างเขียนภาพ คนเหมือนด้วยดินสอ 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการเขียนภาพคนเหมือนด้วยดินสอ เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการเขียนภาพ เทคนิคการเขียนเบื้องต้นด้วยดินสอดำ ชาร์โคล ผงคาร์บอน การใช้น้ำหมึก เส้น แสงเงา

ปฏิบัติงานเขียนภาพคนเหมือนด้วยดินสอ ชาร์โคล และผงคาร์บอนตามสัดส่วน ใช้มาตราส่วนย่อ-ขยาย สัดส่วนจากภาพถ่าย หุ่นและคนจริง ใช้น้ำหนัก เส้น แสงเงา บริการเขียนภาพคนเหมือนด้วยดินสอ สักรวจข้อมูลตลาด ประเมินราคา และจัดจำหน่าย

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเขียนภาพคนเหมือนด้วยดินสอ ชาร์โคล และผงคาร์บอน สามารถให้บริการและจำหน่ายได้

ช 0282 ช่างเขียนภาพคนเหมือนด้วยปากกา 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการเขียนภาพคนเหมือนด้วยปากกา และวัสดุเทียมปากกา เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการเขียนภาพ เทคนิคการเขียนเบื้องต้นด้วยปากกา และวัสดุเทียมปากกา การใช้น้ำหมึก เส้น แสงเงา

ปฏิบัติงานเขียนภาพคนเหมือนด้วยปากกา และวัสดุเทียมปากกาตามสัดส่วน ใช้มาตราส่วนย่อ-ขยายสัดส่วนจากภาพถ่าย หุ่น และคนจริง ใช้น้ำหนัก เส้น แสงเงา บริการเขียนภาพคนเหมือนด้วยปากกา สักรวจข้อมูลตลาด ประเมินราคา และจัดจำหน่าย

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเขียนภาพคนเหมือนด้วยปากกา และวัสดุเทียมปากกา สามารถให้บริการและจำหน่ายได้

ช 0324 หลักการเขียนภาพเบื้องต้น 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาหลักการเขียนภาพเบื้องต้น ทฤษฎีสี และองค์ประกอบศิลป์ วัสดุอุปกรณ์ในงานช่างเขียน ลักษณะและการเขียนภาพต่างๆ เช่น ภาพคนเหมือน ภาพทิวทัศน์ ภาพไทย ประวัตติและผลงานของผู้ประกอบอาชีพช่างเขียน การเก็บรักษาภาพเขียน

ปฏิบัติงานเขียนภาพทั่วไปด้วยเส้น สี แสง เงา ให้เป็นภาพต่าง จัดแสดง นิทรรศการภาพเขียน

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเขียนภาพต่างๆ ไปสามารถเขียนภาพขั้นพื้นฐานตามจินตนาการ และนำความรู้ไปประยุกต์ในงานช่างเขียนอื่นๆ ได้

ปัญหาการสอรวาดเส้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสังเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะมีปัญหาเนื่องจากได้มีการบูรณาการ 3 เนื้อหาสาระวิชาให้เป็นวิชาเดียวกัน ทำให้มีปัญหายุ่งยากมากในการจัดผู้เข้าสอน เพราะต้องใช้ผู้สอนหลายคนจึงทำให้ครูผู้สอนศิลปะไม่เห็นด้วยกับการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ จึงมีผลกระทบกับหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งแยกเป็นปัญหาดังนี้ คือ

ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ คือ เนื้อหาวิชาไม่สัมพันธ์กับการเรียนที่ต้องสอนเอกสารหลักสูตรการวาดเส้นมีน้อย

ด้านวิธีสอน ปัญหาที่พบคือ ครูไม่มีประสบการณ์การสอนการวาดเส้น สาเหตุคือไม่ได้จบสายตรงทางด้านศิลปะ เวลาเรียนหรือคาบเรียนมีน้อยเกินไป

ด้านสื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่พบคือ สื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ขาดห้องปฏิบัติการที่จะวาดเส้น ครูขาดความพร้อมในการใช้สื่อ โดยเฉพาะระหว่างเวลาปฏิบัติงานวาดเส้นไม่สามารถที่จะควบคุมแสงเงาได้ทำให้นักเรียนมองแสงเงาไม่ชัดเจน นักเรียนจะขาดความเชื่อมั่นที่จะวาดรูป

ด้านการวัดผลประเมินผล ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนขาดประสบการณ์ในการประเมินผล การวาดเส้น ยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะทำให้ใจไม่กว้างพอที่จะประเมินงานแนวอื่นได้ หรือไม่ใช้หลักเกณฑ์การประเมินที่แน่นอน

ประวัติการสอนการวาดเส้นในประเทศไทย

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะศึกษาใช้หลักสูตรฉบับแรก พ.ศ.2438 กำหนดเป็นวิชา “การวาดเขียน” ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่กำหนดให้วาดเขียนมี 4 ชั้นคือ

ประโยค 3 ชั้น 1 วาดเขียนมือเปล่ากับเขียนมีสเกล

ประโยค 3 ชั้น 2 วาดเขียนมือเปล่าจากรูปของจริงกับเขียนมีสเกล

ประโยค 3 ชั้น 3 วาดเขียนมือเปล่าเขียนด้วยธรรมชาติโลก

ประโยค 3 ชั้น 4 วาดเขียน 1 ระบายเงาและเขียนจากธรรมชาติโลก (คือของจริง) ภูมิศาสตร์

ต่อมาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาจาก พ.ศ. 2438 ได้เปลี่ยนมาเป็น “วิชาศิลปะ” ในปี 2488 โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับ เรขาคณิต ซึ่งเท่ากับว่าศิลปะศึกษาในช่วงนี้เป็นศิลปะศึกษาที่สัมพันธ์กับคณิตศาสตร์ และเขียนแบบเชิงสถาปัตยกรรม ปี พ.ศ.2452 มีการปรับปรุงหลักสูตร และเพิ่มเติม “ข้อสำคัญในการสอนวาดเขียน” ไว้ดังนี้คือ “จะต้องให้หัดเขียนจากของจริงอย่าให้ลอกจากรูปเขียนเป็นอันขาด” จาก ปี พ.ศ.2452 และ 2454 จะพบว่าความเชื่อเกี่ยวกับศิลปะใน ระยะเวลานี้ได้แยกออกเป็น 2 ด้าน คือ วาดเขียนและการฝีมือ

หลักสูตร 2456 เปลี่ยนมูลศึกษาเป็นประถมศึกษาชั้นสูงมาเป็นมัธยมทั้งหมดแบ่งเป็น มัธยมตอนต้น กลางและปลาย สำหรับหลักสูตรปี พ.ศ. 2464 วิชาวาดเขียนนั้นคล้ายกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2456 ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 วิชาวาดเขียนได้มีการกำหนดจุดประสงค์ ให้หัดเขียนของจริงง่ายๆ ที่เกี่ยวกับเส้นตรงเป็นเหลี่ยม มุม และมีส่วนโค้งบ้างพอควร เช่น สมุด หนังสือปกแข็ง หีบ ซอล์ก กระป๋อง กล่อง ไม้ขีดไฟมีฉลากติด ฯลฯ

ปี พ.ศ. 2491 วิชาวาดเขียนมีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อฝึกความสังเกตและรู้จักแสดงความรู้สึกของตนเองด้วยรูป
2. ให้รู้จักความสวยงามจากการใช้สี
3. ฝึกให้เกิดนิสัยรักความสวยงามและความละเอียดประณีต
4. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

รายการสอน คือ ให้อาหารรูปจากตัวแบบ จากการลอกแบบ และจากความคิดคำนึง ให้อพเหมาะแก่วัยของเด็ก

ปี พ.ศ. 2498 จุดมุ่งหมายคือเป็นการให้การศึกษาศิลปะและการฝีมือ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีความกระหายที่จะแสดงความสามารถที่ซ่อนเร้นออกเป็นภาพและวัตถุ โดยเฉพาะงานฝีมือของเด็กจะได้รับการฝึกให้รู้จักสร้างความสะดวก และความเป็นระเบียบในธรรมชาติให้แก่สิ่งแวดล้อมของตนทั้งที่บ้านที่โรงเรียนและในชุมชน

ปี พ.ศ. 2503 ให้แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนโดยเสรีในการเขียนภาพจากประสบการณ์ที่บ้านหรือทางโรงเรียน ให้อบายสีโดยไม่ต้องร่างหรือใช้เครื่องมือช่วย เช่น ชอล์ก ดินสอสีละเลงด้วยนิ้วมือ สีโปรเตอร์ สีฝุ่น อาจเขียนภาพแสดงท่าทางต่างๆ ของคนหรือสัตว์ โดยไม่ต้องคำนึงให้เหมือนของจริง

ปี พ.ศ. 2521 จัดอยู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วยวิชาจริยศึกษาศิลปะศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ พลศึกษาและกิจกรรมเสริมสร้างนิสัย

อนันต์ ประภาโส (2540) กล่าวว่า งานวาดเส้นเป็นศิลปกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีมาตั้งแต่โบราณในสมัยกลาง ศิลปินยุโรปใช้วิธีการวาดเส้นเป็นแบบในการเขียนภาพเฟรสโก ในศตวรรษที่ 15 ศิลปินยอมรับว่าการวาดเส้นเป็นปัจจัยสำคัญในการนำเสนอความคิดของตน การวาดเส้นจึงเป็นขั้นตอนสำคัญของศิลปะทั้งหมด และยังได้รับการยอมรับอีกว่า งานวาดเส้นสามารถสร้างความงามโดยตัวของมันเองได้ ในศตวรรษที่ 17 เรมบรัน ได้แสดงออกทางการวาดเส้นอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผลงานวาดเส้นของเขาถูกยอมรับว่ามีคุณค่าในเชิงวิจิตรศิลป์ โดยตัวของมันเองนอกเหนือจากงานจิตรกรรม โยกา ศิลปินมีชื่อในศตวรรษที่ 18 กล่าวว่า “บางครั้งความคิดและจินตนาการของศิลปินก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากจนไม่อาจจะรอคอยเพื่อเตรียมวัสดุในการสร้างสรรค์ได้ ในขณะที่วิธีการวาดเส้นสะดวกและรวดเร็วกว่า และสามารถสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานศิลปะที่สมบูรณ์ได้ ทำให้ศิลปินยุคต่อๆ มามีได้ละเลยผลงานวาดเส้นของตน ดังเช่นเดอกาส ได้นำเอาสีชอล์กมาสร้างสรรค์ผลงานวาดเส้นจนเป็นที่เลื่องลือ วินเซนต์ แวนโก๊ะห์สร้างสรรค์ผลงานวาดเส้นที่ทรงคุณค่าไว้ถึงกว่า 800 ภาพ ในช่วงชีวิตเขา

ในประเทศไทย งานวาดเส้นมักถูกจัดให้อยู่ในภาคการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเน้นไปที่การฝึกฝนด้านฝีมือและความชำนาญ โดยที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ถูกจัดอยู่ในวิชาบังคับแกนวิชาเลือกเสรี และวิชางานช่างพื้นฐานอาชีพดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้ วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนศิลปะ ที่ทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ประกอบด้วยพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออก ได้แก่จังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ระยอง จันทบุรี ตราด ภาคปลาย ปีการศึกษา 2543 ได้จำนวนโรงเรียน 180 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ใช้แบบสอบถามจำนวน 180 ฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าผู้ตอบแบบสอบถามเขียนด้วยความจริงใจไม่มีสิ่งใดแอบแฝง

คำจำกัดความ

1. สภาพการสอน หมายถึง สภาพปฏิบัติการสอนตามความเป็นจริงของการวาดเส้นในด้านต่างๆ ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้สอน วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
2. การวาดเส้น หมายถึง การลากเส้นบนพื้นระนาบของรูปร่างหรือรูปทรงต่างๆ ซึ่งอาจมีระบายสีในขั้นต่อไป หรืออาจเป็นการแรเงาด้วย วิธีแรเงาเส้นเงา หรือใช้หมึกระบาย
3. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่การสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ครูผู้สอนศิลปะได้ตระหนักถึงสภาพการสอน และใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาปรับปรุงการสอนวาดเส้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิชาการ ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการสอนของครูผู้สอนวิชาที่เกี่ยวกับการวาดเส้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยเรื่องอื่นๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการสอน การวาดเส้น ตามการรับรู้ของครู ศิลปศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งจะต้องศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนี้

1. สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในเขตการศึกษา 12
2. องค์ประกอบของการสอน
3. ศิลปศึกษาในระดับมัธยม
4. การวาดเส้น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในเขตการศึกษา 12

สุวรรณรัตน์ นาคภักดี (2533) ได้วิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีความต้องการในการนิเทศ การสอน ด้านวิธีสอน วิชาทัศนศิลปศึกษา อยู่ในระดับมาก ในเรื่องคำแนะนำเพื่อส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษต้องการแนะนำให้นักเรียนนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน การสำรวจตัวเอง เพื่อการศึกษาหรือเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ในการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าใน ความงามของผลงานทางศิลปะ ในการสร้างแรงจูงใจและเสริมแรงแก่ผู้เรียน แนะนำส่งเสริมให้ นักเรียนได้วิพากษ์วิจารณ์ผลงานศิลปะของตนเองและของเพื่อน ให้นักเรียนรู้จักวิธีการแก้ปัญหา การสอนทัศนศิลปศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ในการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน เรื่องการสอนแบบทดลอง เรื่องการศึกษานอกสถานที่ เรื่องการสอนแบบกลุ่มทำงาน ในการเขียนแผนการสอนในการเตรียมการสอนวิชา ทัศนศิลปศึกษา

เสียงศักดิ์ เหลืองอ่อน (2538) ครูศิลป์ยังมีความต้องการในการนิเทศการสอนในด้านวัสดุ สื่อ และอุปกรณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มากในเรื่องวิธีเลือกใช้วัสดุจากท้องถิ่นมาผลิตเป็นสื่อและ อุปกรณ์การสอน วิธีการหาวัสดุราคาถูกมาผลิตเป็นสื่อและอุปกรณ์การสอน วิธีการผลิตสื่อและ อุปกรณ์การสอนด้วยตนเอง การผลิตและการจัดหาสื่อของจริง ในการแก้ปัญหาการขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การแก้ปัญหานักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านการ ออกแบบ การแก้ปัญหานักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมด้านนิทรรศการทางศิลปะ

การผลิตและจัดหาสื่อการสอนของจำลอง การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะพื้นบ้าน การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านการพิมพ์ภาพ การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านศิลปะไทย การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะสากล การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งเน้นในการจัดหาสื่อที่ใช้กับเครื่องฉายวีดิทัศน์ วิธีการผลิตสื่อและจัดหาสื่อรูปภาพ การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านการวาดเขียน การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านการปั้น แกะสลัก ซึ่งเน้นให้การจัดหารสื่อที่ใช้กับเครื่องฉายภาพนิ่ง การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดวัสดุในการทำกิจกรรมทางศิลปะด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะ การผลิตและจัดหาสื่อแผนภูมิ ต้องการคำแนะนำวิธีเลือกใช้สื่อประกอบการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และอุปกรณ์การสอนให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมจะใช้ได้ทันที เมื่อต้องการเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้สื่อการสอน จะพบว่าความต้องการของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา มีความต้องการช่วงเหลือด้านวัสดุ สื่อ และอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะวัสดุสื่อและอุปกรณ์นั้น ส่วนมากแล้วทางโรงเรียนจะมีน้อยไม่เพียงพอับความต้องการของครู

ประการสุดท้ายครูศิลปศึกษามีความต้องการในการนิเทศการสอนด้านการวัดผลประเมินผลมากที่สุด และมากในเรื่อง การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อให้เป็นข้อสอบที่มีความเชื่อมั่นสูงหรือเป็นข้อสอบมาตรฐาน การใช้การประเมินผลเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนเสนอแนะวิธีการออกข้อสอบตามจุดประสงค์นำทาง เพื่อสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการวัดผลตามกระบวนการปฏิบัติงานของนักเรียน ในการออกข้อสอบพื้นฐานความรู้ก่อนสอบ เพื่อไม่ให้นักเรียนได้รับผลการเรียนติด “ร” การตัดสินผลงานให้เหมาะสมกับคะแนนและความสามารถของนักเรียน ในการวัดผลภาคทฤษฎีของวิชาทัศนศิลปศึกษา วิธีการวัดผลระหว่างภาคเรียนของวิชาทัศนศิลปศึกษา เพื่อไม่ให้นักเรียนได้รับผลการเรียน “0” ต้องการคำแนะนำวิธีการวัดผลเชิงปริมาณ วิธีการวัดผลประเมินผลปลายภาคเรียน ในการวัดผลทางเจตคติ ในการวัดผลอุปนิสัยในการทำงาน ในการวัดผลประเมินผลด้วยวิธีสังเกต จะพบว่า ครูศิลปมีความต้องการช่วยเหลือด้านวัดผลประเมินผลในระดับมาก เป็นจำนวนมากทำให้ทราบว่าครูศิลปศึกษาส่วนมากยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลอย่างแท้จริง เกิดความไม่มั่นใจ และยังไม่สามารถใช้ในการวัดผลให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนได้เท่าที่ควร

ส่วนวิทยา ชั้นประถมศึกษา (2531) ได้ทำการวิจัยถึงความต้องการนิเทศการสอนของครู ศิลปศึกษาในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกในด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีการสอน ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนและด้านการวัดประเมินผล พอสรุปได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมี ปัญหาในเรื่องการจัดทำแผนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งแต่ ละโรงเรียนได้รับแผนการสอนที่ไม่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน หรืออาจไม่ได้รับแผนการสอน ซึ่ง จะเป็นปัญหาในการปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียนและการจัดทำ แผนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านเนื้อหาวิชา จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ยังมี ปัญหาด้านเนื้อหาวิชา จึงไม่แน่ใจในความรู้ความสามารถที่ต้นมืออยู่ว่าจะสอนนักเรียนตามเนื้อ หาในหลักสูตรได้ดีเพียงใด

ด้านวิธีการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงว่าครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความ ต้องการที่จะสอนด้านวิธีการต่างๆ ทั้งนี้เพราะครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจด้าน วิธีการสอนแบบต่างๆ จึงไม่กล้าที่จะใช้วิธีการสอนแบบอื่นนอกจากการสอนแบบ บรรยาย สาธิต ด้วยเหตุนี้ ครูศิลปศึกษาจำนวนมากจึงต้องสอนด้วยวิธีการเก่าๆ อยู่

ปัญหาของครูศิลปศึกษา จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ผ่านมาในอดีต พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาหลายอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา นับตั้งแต่ การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์ เครื่องเขียน หนังสืออ่านประกอบ ฯลฯ ไปจนถึง ปัญหาการขาดแคลนครูศิลปะที่รักและเข้าใจเด็ก แต่อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวยังไม่ร้ายแรง เท่ากับการที่โรงเรียนมีครูศิลปศึกษาที่ขาดคุณภาพ

สรุปได้ว่าสภาพและปัญหาของครูสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม สำนัศึกษาโดยทั่วไปและเขตการศึกษา 12 มักมีปัญหาค้ำเคียงกันที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรจะ ได้ตระหนักและร่วมมือประสานงานกันเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกัน เพื่อเป้าหมายสุดท้ายก็คือผลสัมฤทธิ์ ในการเรียนการสอนของครูผู้สอนศิลปศึกษาและผู้เรียนคือ นักเรียนในอันที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของ ประเทศสืบไป ทั้งนี้เพราะครูศิลปศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่จัดดำเนินการเรียนการสอนในวิชาศิลป ศึกษาอันประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะในระดับพื้นฐาน เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการที่จะทำให้ การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายและนักเรียนได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการเรียน โรงเรียน ส่วนมากมักประสบปัญหาการขาดแคลนครูศิลปศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนจึงมักแก้

ปัญหาด้วยการจัดบุคลากรอื่นๆ ที่เข้าใจว่าพอจะสอนได้ให้สอนวิชาศิลปศึกษา อันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ สามารถจำแนกครูศิลปศึกษาออกได้ดังนี้

1. ครูที่ศึกษาทางศิลปะมาโดยเฉพาะ ครูเหล่านี้มีความรู้และความสามารถทางศิลปะค่อนข้างดี และมักจะมีลักษณะนิสัยของความเป็นศิลปินหรือช่างติดตัวมาด้วย การสอนมักจะเน้นคุณค่าทางศิลปะมากกว่าคุณค่าทางการศึกษา

2. ครูที่เคยมีพื้นฐานทางศิลปะมาบ้าง ครูประเภทนี้มักไม่ค่อยมีลักษณะเด่นหรือด้อยอย่างชัดเจนนัก สอนได้ดีระดับปานกลาง ไม่ค่อยเป็นอันตรายต่อการเรียนการสอนของนักเรียนมากนัก หากมีประสบการณ์หรือระยะเวลาหนึ่งจะสามารถสอนได้ดียิ่งขึ้น

3. ครูที่ขาดความรู้ทางศิลปะ ได้แก่ ครูที่ผู้บริหารบังคับหรือขอร้องให้สอนแทนในกรณีที่โรงเรียนขาดแคลนครูศิลปศึกษา ครูประเภทนี้มักขาดความรู้ทางศิลปะ ขาดหลักการและวิธีการสอน วิธีการสอนมักจะดำเนินรอยตามครูอาจารย์ศิลปะรุ่นเก่าที่เคยประสบผลดีมาแล้ว การสอนโดยทั่วไปจึงมีลักษณะสอนให้ครบตรงตามตารางสอนไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น มักขาดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ที่เป็นพื้นฐานให้การเรียนการสอนก้าวหน้า

2. องค์ประกอบของการสอน

“การสอน” ในภาษาอังกฤษที่นิยมใช้กันมากมีอยู่ 2 คำ คือคำว่า “Teaching” กับคำว่า “Instruction” ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันโดยนักปรัชญาการศึกษา ได้อภิปรายคำว่า “Teaching” หมายถึงอิทธิพลของครูทางด้านการศึกษา ด้านวาจา และด้านอารมณ์ นั่นคือการเปลี่ยนแปลง (Kneller, 1971) ส่วนคำว่า “Instruction” นั้น Gagne & Briggs, 1979 ได้ให้ความหมายว่า เป็นชุดเหตุการณ์ภายนอกตัวผู้เรียน ซึ่งได้สร้างขึ้นและนำมาสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ภายใน ตามความหมายดังกล่าวจะพบว่า “Teaching” เป็นเหตุการณ์ย่อยเหตุการณ์หนึ่ง ในชุดของเหตุการณ์ที่เรียกว่า “Instruction”

นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการสอนไว้หลายแง่มุม ซึ่งมีเหตุผลเป็นที่น่าสนใจ (การสอน อ้างถึงใน บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2527) ดังต่อไปนี้

1. การสอน คือ การจัดประสบการณ์ในชีวิตให้แก่เด็ก
2. การสอน คือ การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก

3. การสอน คือ การฝึกให้เด็กได้ขบคิดปัญหาต่างๆ
4. การสอน คือ การให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม
5. การสอน คือ การแนะแนวทางให้เด็กศึกษา และค้นคว้าหาความรู้
6. การสอน คือ การฝึกให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม หรือหมู่คณะได้
7. การสอน คือ การช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน
8. การสอน คือ การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนในด้านความสามารถ ความประพฤติ
9. การสอน คือ การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมให้เหมาะแก่การเรียนรู้ของเด็ก
10. การสอน คือ การจัดประสบการณ์ หรือสภาพการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

วิชัย ราชบุรีศิริ (2522) ได้สรุปความหมายของการสอนว่า การสอน หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และลักษณะที่พึงประสงค์

ชม ภูมิภาค (2516) เกี่ยวกับความหมายของการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย ราชบุรีศิริ ว่า การสอน คือ การกระทำของครูเพื่อให้นักเรียนเกิดผลตามความมุ่งหมายที่การศึกษาได้กำหนดเอาไว้ วิธีการสอนย่อมแตกต่างกันแล้วแต่จุดมุ่งหมายที่จะให้ถึงลักษณะของการให้บริการทางการศึกษา ที่จัดขึ้น ทั้งขอบข่าย ผลสรุป และโครงสร้างที่กำหนดทั้งการหาคำตอบเกี่ยวกับความสำเร็จเกี่ยวกับงานด้านการสอน (De Francesco, 1958)

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนว่า

1. การสอน หมายถึง การกระทำเป็นการอบรม สั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่วไป
2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้

โฮสฟอร์ด (Hosford, 1973) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนว่า การสอน หมายถึง ความพยายามในการชักจูงผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยผ่านกระบวนการทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสอน

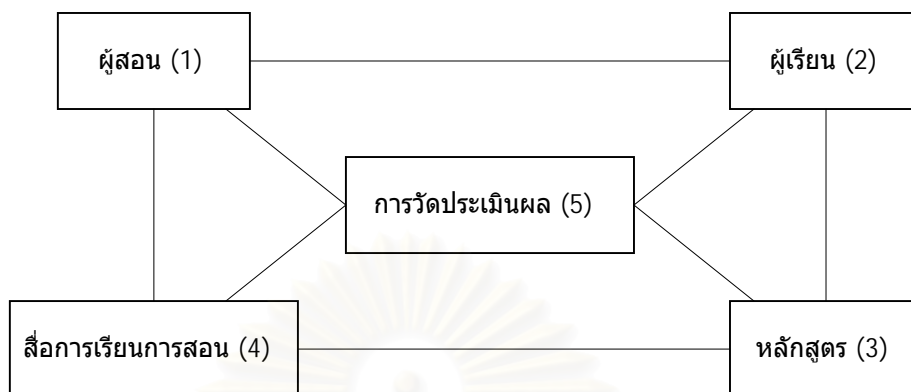
ไวลส์ และ โลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1975) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 นัย คือ

1. การสอน คือ การชี้แนะ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือแนะแนว จัดหาวัสดุและสิ่งส่งเสริมความคิด ให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น
2. การสอน คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้ แล้วจัดความรู้เหล่านั้นให้ง่าย และน่าสนใจ
3. การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักช่วยเหลือตัวเอง
4. การสอน คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนแบบต่างๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามและเกิดการพัฒนาการในแนวทางที่พึงปรารถนา ตรงกับเป้าหมายทางการศึกษา

จากความหมายของการสอน ดังที่กล่าวมาพบว่า มีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามความคิดเห็นของนักวิชาการศึกษา แต่ถึงอย่างไรก็ตามนักวิชาการศึกษานั้น ก็ยังจะมีจุดมุ่งหมายปลายทางของการสอนอันสำคัญที่คาดหวังไว้นั้นก็คือ ความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เช่นเดียวกัน แต่ในการสอนนั้นจะเป็นพฤติกรรมการจัดกระทำทั้งหลายอย่างมีระบบของครูอยู่แล้ว ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ของการสอนให้ทุกส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน องค์ประกอบทุกส่วนควรที่จะมุ่งหมายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน สามารถอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผลของการเรียนรู้ที่ปรากฏก็จะสะท้อนกลับมามีผลต่อองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้จัดกระทำไปตามกระบวนการสอน

องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอน

จำเนียร ศิลปวานิช (2538) กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ ประกอบด้วยกันดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 1 ผู้สอน

ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนมาก จนถึงกับมีความเชื่อกันว่า ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สูงกว่าผู้เรียนมากจึงจะเกิดผลดีแก่การถ่ายทอดความรู้ถ้าผู้สอนกับผู้เรียนมีความรู้เสมอกัน การถ่ายทอดความรู้ก็จะไม่บังเกิดผล แต่ในปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้มิได้เป็นจริงเสมอไป เพราะมีองค์ประกอบอื่นๆ ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้หลายอย่างเพิ่มขึ้น

องค์ประกอบที่ 2 ผู้เรียน

องค์ประกอบที่ผู้เรียนนี้นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนเพราะถ้าปราศจากองค์ประกอบเหล่านี้เสียแล้วการเรียนการสอนก็จะไม่บังเกิดขึ้นฝ่ายผู้สอนก็ไม่ว่าจะไปสอนใคร ในองค์ประกอบของการสอนที่ดีนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงผู้เรียนด้วยว่าผู้เรียนคือใคร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่มีพื้นความรู้ประสบการณ์เดิมอย่างไร

องค์ประกอบที่ 3 หลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในกระบวนการเรียนการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่ง เพราะหลักสูตรเปรียบได้กับแผนที่ ถ้าผู้สอนไปโดยไม่ยึดหลักสูตรก็เหมือนกับต้นที่เดินเรือ โดยปราศจากเข็มทิศ

ดังนั้นครูอาจารย์จะต้องยึดหลักสูตรเป็นหลักของการเรียนการสอนและหลักสูตรที่ดีนั้น ก็คือ หลักสูตรที่สร้างขึ้น เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและวางแผนไว้เพื่ออนาคต

องค์ประกอบที่ 4 สื่อการสอน

องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่น และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นในตัวผู้เรียนที่ผู้เรียนต้องการคือสื่อการเรียนการสอน บางท่านเรียกว่าสื่อการสอน สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมืออุปกรณ์ทั้งหลาย เช่น ซอล์กกระดานดำ สไลด์ โอเวอร์เฮด โปรเจคเตอร์ วีดีโอเทป ภาพยนตร์ เครื่องช่วยสอนชุดการเรียน (Moldule & Package) ฯลฯ

องค์ประกอบที่ 5 การวัด – ประเมินผล

องค์ประกอบของการเรียนการสอนที่สำคัญประการสุดท้ายคือ การวัดประเมินผล ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการประกอบการเรียนการสอน ในแผนภูมิที่ 1 จึงจัดเอาการวัดประเมินผลไว้ตรงการและเชื่อมโยงลูกศรไปยังองค์ประกอบอื่นๆ อีก 4 ด้าน คือ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนนั้นหมายความว่า การวัด – ประเมินผล ในองค์ประกอบของการเรียนการสอนนั้นเป็นส่วนสำคัญและจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ไปสู่การปรับปรุงทั้งผู้สอนผู้เรียนหลักสูตรสื่อการเรียนการสอนด้วย

ไฮแมน (Hyman, 1971) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบเบื้องต้นของการสอน ซึ่งได้แก่ นักเรียน ครู และเนื้อหาวิชาหรือผลการเรียน มีความเกี่ยวข้องกันเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว โดยทั้ง 3 ส่วน จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สุจินต์ วิศวรรีรานนท์ (2526) ได้กล่าวโดยสรุปว่า องค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น ประกอบด้วย

องค์ประกอบแรก คือ การเรียนรู้จากผู้เรียนเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนได้เหมาะสม ผู้สอนควรทำความรู้จักผู้เรียน เกี่ยวกับความต้องการ ความสามารถทางสติปัญญา ความพร้อมและความแตกต่างระหว่างบุคคล

องค์ประกอบที่สอง คือ การวางแผนการสอนในการวางแผนการสอนที่ดีนั้น ครูควรมีความเข้าใจระบบการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วยการศึกษาเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การวินิจฉัยภูมิหลังของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ซึ่งการวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอน เป็นขั้นตอนของระบบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่สาม คือ เทคนิคในการดำเนินการสอนที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคและวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม รู้จักจิตวิทยาการเรียนการสอน มีการสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ประกอบกับการนำแผนการสอนมาใช้ อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบที่สี่ คือ การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการแก้ไขและปรับปรุง ข้อบกพร่องของการเรียนการสอนโดยอาศัยข้อมูลของการประเมินผล จึงจะช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ห้า คือ คุณลักษณะของครูที่ดีเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาในด้านต่างๆ ขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนั้นบุคลิกภาพและคุณลักษณะต่างๆ ของครูที่แสดงออกมาในขณะที่ทำหน้าที่สอน หรือพฤติกรรมของครูที่แสดงออกมาในการสอน จึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

สุพินธ์ บุญชูวงศ์ (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการสอน ประกอบด้วย

1. ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการสอน ฉะนั้นครูควรจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพที่ดี
2. นักเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับครูผู้สอน ทั้งครูและนักเรียนต้องร่วมมือกัน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จโดยสะดวก
3. สิ่งที่จะสอน ได้แก่เนื้อหาวิชาต่างๆ ซึ่งครูจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการเรียนการสอน

องค์ประกอบทั้งสามประการดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเพราะเป็นกระบวนการที่แยกจากกันไม่ได้ ต้องดำเนินการควบคู่กันไปตลอดเวลา

สุรพันธ์ ตันศรีวงษ์ (2538) กล่าวว่า การสอนนั้นอาจจะกระทำได้หลายรูปแบบก็ตาม แต่สิ่งที่ต้องการเหมือนกันก็คือ ทำอย่างไรจะทำให้ผู้เรียนได้บรรลุผลการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากไม่รู้เรื่องนั้นก็มีความรู้ จากทำสิ่งนั้นไม่ได้ก็สามารถทำได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน

สงัด อุทรานันท์ (2529) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนว่าควรมี

1. ตัวป้อน (Input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในระบบการเรียนการสอนนั้น ได้แก่
 - ครู นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
 - 1.1 ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 ผู้เรียน เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียนแล้วการเรียนการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น
 - 1.3 หลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วย
 - 1.4 สิ่งแวดล้อมทางการเรียน คือ การจัดเวลาเรียน คือ การจัดเวลาเรียน การจัดห้องเรียน และการเลือกแหล่งวิทยาการ
 2. กระบวนการดำเนินการ (Process) เป็นการดำเนินงานตามกิจกรรมการเรียนการสอนนั่นเอง
 - 2.1 การเตรียมความพร้อม นอกจากจะกระทำโดยเร้าความสนใจแล้วยังรวมถึงการประเมินสภาพก่อนสอนด้วย
 - 2.2 การให้เนื้อหาสาระใหม่ เป็นการให้ข้อมูลแก่นักเรียน
 - 2.3 การเสริมสร้างทักษะ ควรจะให้มีความรู้สำหรับการฝึกทักษะประมาณร้อยละ 25 ของเวลาทั้งหมด
 - 2.4 การสนับสนุน คือ การสรุปบททวนก่อนสิ้นสุดการเรียน
 - 2.5 การควบคุม (Control) คือการควบคุมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
 3. ผลผลิต (Output) ผลผลิตของการสอน คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสอนที่เกิดกับตัวผู้เรียน
 - 3.1 ข้อมูลย้อนกลับ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่ได้สอนไปแล้ว
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) ได้เสนอแนะว่า การสอนควรพิจารณาองค์ประกอบเบื้องต้น 4 ประการคือ ดังต่อไปนี้
1. ผู้เรียน เป็นการพิจารณาถึงคุณลักษณะผู้เรียน
 2. จุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียน
 3. วิธีสอน เป็นการกำหนดวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน
 4. การประเมิน เป็นกระบวนการประเมินผลการเรียน

ลำพอง บุญช่วย (2524) ได้กล่าวถึง แนวคิดในกระบวนการจัดองค์ประกอบของการเรียน การสอนที่มีความสัมพันธ์กัน 7 อย่าง คือ

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีสอน
5. วัตถุประสงค์ของการสอน
6. สื่อการสอน
7. การประเมินผล

การสอนนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ผู้สอนจะต้องค้นคิดและแสวงหาพัฒนาปรับปรุง การสอนของตนให้ดีขึ้น ด้วยลักษณะเฉพาะของตนเอง การสอนนั้นสามารถฝึกได้พัฒนาได้ ถ้าผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ความรักอันเป็นแก่นแท้ของการสอน ได้แก่รักการสอน รักผู้เรียน และรักวิชาที่สอน จึงจะทำให้การสอนนั้นมีคุณภาพตามความต้องการ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537)

องค์ประกอบของการเรียนการสอนที่กล่าวมาสรุปได้ก็คือ ต้องประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่ง ทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำมาประกอบเป็นกรอบแผนงานวิจัยดังกล่าว

3. ศิลปศึกษาในระดับมัธยม

หลักสูตรศิลปะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (ศธ., 2534)

โครงสร้างของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. วิชาบังคับ ซึ่งประกอบด้วยวิชาบังคับแกนและวิชาบังคับเลือก
2. วิชาเลือกเสรี
3. กิจกรรม

จุดประสงค์ของหลักสูตรฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ จุดประสงค์ทั่วไป และจุด ประสงค์เฉพาะรายวิชา

จุดประสงค์ทั่วไป ในหลักสูตรนี้มีวิชาศิลปศึกษา ปรากฏอยู่ในกลุ่มวิชา พัฒนาบุคลิกภาพและกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพวิชาศิลปศึกษาได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปไว้ว่า

1. เพื่อให้มีความรู้ และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และความรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะ พัฒนาจิตใจ และรสนิยม
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะ ได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปไว้ว่า

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพที่จะแนะนำไปปรับปรุงดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถ และทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ วิชาศิลปศึกษา วิชาบังคับแกนมี 6 รายวิชา คือ ศ 101 ศ 102 ศ 203 ศ 204 ศ 305 ศ 306 ได้ระบุจุดประสงค์เฉพาะไว้ดังนี้

ศ 101 ศิลปะกับชีวิต 1 และ ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 2 กำหนดจุดประสงค์ไว้เหมือนกัน โดยกล่าวไว้ว่า เพื่อให้มีความรู้พื้นฐาน ความเข้าใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของศิลปะนั้นๆ

ศ 203 ศิลปะกับชีวิต 3 เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความงาม ความหมาย และคุณค่า ได้ตามวุฒิภาวะ

ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 4 เพื่อให้สามารถแสดงทางศิลปะได้ตามวุฒิภาวะ

ศ 305 ศิลปะกับชีวิต 5 เพื่อให้สามารถนำความรู้และความเข้าใจทางศิลปะมาปรับใช้อย่างเหมาะสม มีรสนิยม เกิดความงาม และกลมกลืนกับชีวิตประจำวัน

ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 6 เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะให้เกิดประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม

วิชาศิลปศึกษาในกลุ่มพัฒนาบุคลากรภาพตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 นี้แบ่งรายวิชาออกเป็น 2 ลักษณะ คือวิชาบังคับแกนและวิชาบังคับเลือกเสรี วิชาเลือกเสรีที่เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในด้านทัศนศิลป์มี 19 รายชื่อคือ

ศ 011 จิตรกรรม 1	ศ 012 จิตรกรรม 2	ศ 013 จิตรกรรม 3
ศ 014 จิตรกรรม 4	ศ 015 ประติมากรรม 1	ศ 016 ประติมากรรม 2
ศ 017 การแกะสลัก	ศ 018 การพิมพ์ 1	ศ 019 การพิมพ์ 2
ศ 0110 ออกแบบ 1	ศ 0111 ออกแบบ 2	ศ 0112 ออกแบบ 3
ศ 0113 ออกแบบ 4	ศ 0114 ศิลปะไทย 1	ศ 0115 ศิลปะไทย 2
ศ 0116 ศิลปะพื้นบ้าน	ศ 0117 ศิลปะการตกแต่ง 1	ศ 0118 ศิลปะการตกแต่ง 2
ศ 0119 ศิลปะการแต่งกาย		

วิชาอาชีพในกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ และกลุ่มงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จากการวิเคราะห์พบว่า แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกิจกรรม และด้านความรู้ความเข้าใจ โดยได้กำหนดแนวทางการประเมินไว้เหมือนกับหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 แต่ได้เพิ่มเติมการประเมินด้านพฤติกรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะ ในด้านทักษะกระบวนการ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหา และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ครูสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ทุกอย่างมาประยุกต์ใช้กับการสอนศิลปศึกษา เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำกระบวนการเรียนรู้เหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีพได้

สำหรับเกณฑ์การประเมินผล ไม่ได้กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ แต่ได้กำหนดแนวทางไว้ว่า เกณฑ์ประเมินผล จะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ ดังนั้นเกณฑ์การประเมิน จึงขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียนว่า มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร ตามที่ผู้สอนต้องการตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา

ศิลปศึกษา

เลิศ อานันทนะ (2523) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปศึกษา” ว่า ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน และสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกเพศทุกวัยและทุกระดับความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดจินตนาการ ตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน กิจกรรมศิลปะประกอบด้วยการเขียนภาพระบายสี การปั้นแกะสลัก ดนตรี ฟ้อนรำ เป็นต้น

สงวน รอดบุญ (2524) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปศึกษา” ว่า ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ว่าด้วยเรื่องราวของ “มิติทางศิลปะ” ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพและพฤติกรรมปัญญาของมนุษย์แต่ละยุคและสมัย รู้คุณค่าของความผูกพันระหว่างชีวิตและศิลปะ และบังเกิดค่านิยมต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ใช้ให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปศึกษา” ว่า ศิลปะเด็ก คือ ศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้และความพร้อมของแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านวัสดุที่เหมาะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา หรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์เมื่อศิลปะเด็กเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ศิลปะเด็กจึงมีสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจิตวิทยาการเรียนการสอน ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาเรียกศิลปะเด็กว่า ศิลปศึกษา (Art Education)

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุต (2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปศึกษา” ว่า ศิลปศึกษา คือ การศึกษาเรื่องราวของศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์ การรับรู้ เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่ม เป็นเครื่องช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ ดังนั้นศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตรเพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเจริญก้าวหน้า

ชะลอ พงษ์สามารถ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปะศึกษา” ว่า ศิลปะศึกษา คือ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงออกเป็นผลงานต่างๆ เช่น การวาดภาพพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ การประดิษฐ์จากเศษวัสดุต่างๆ การแสดงออกนี้ ครูจะต้องวางโครงการการสอนระยะยาว โดยการวางแผนการเรียนการสอน จัดเนื้อหา วัสดุวิธีการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

มานพ ถนอมศรี (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปะศึกษา” ว่า ศิลปะศึกษา คือ การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเสริมสร้างให้เป็นคนมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพการใช้ความคิด ซึ่งเป็นผลดีแก่การศึกษาวิชาอื่นๆ มีโอกาสได้แก้ปัญหา ด้วยเทคนิคทางศิลปะ ซึ่งมีอิสระและเสรีภาพในการแสดงออกให้แก่ผู้เรียน

สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ (2528) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ศิลปะศึกษา” ว่า วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่กว่าวิชาอื่นใด ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการเรียน วิชาศิลปะ และลักษณะทางกายภาพของวิชาศิลปะเองด้วย

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2528) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปะศึกษา” ว่า วิชาศิลปะศึกษา เป็นวิชาที่มีหลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะแก่เด็กมุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้แก่ผู้เรียน เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

เบนซ์ และคณะ อังโน ชูเบิร์ด (Benz at al Quoted in Schubert, 1986) ได้กล่าวถึงความหมายของ “ศิลปะศึกษา” ในบทความเรื่อง “Art in Education : Five Rationals” ว่าศิลปะในโรงเรียนนั้นเป็นความรู้และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียน ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษ เพื่อส่งเสริมการแสดงออกและขยายความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการตอบสนองต่อประสบการณ์ทางทัศนศิลป์ การรับรู้ และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว มีความคิดความรู้สึก และการกระทำอย่างสร้างสรรค์ ด้วยวัสดุทางทัศนศิลป์ พัฒนาการด้านทักษะการใช้มือ มีความคิดริเริ่ม

ในการแสดงที่สอดคล้องกับความสามารถของตัวเองมีความรู้และทักษะ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน และสามารถใช้อย่างสติปัญญาในการตัดสินใจคุณค่าความงาม เหมาะสมกับประสบการณ์ และวุฒิภาวะของตัวเอง ตลอดจนเข้าใจถึงธรรมชาติของศิลปะ และกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศิลปศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ศิลปศึกษา” อาจสรุปได้ดังนี้

ศิลปศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศิลปะให้แก่นักเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมทางศิลปศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ ตลอดจนวุฒิภาวะของนักเรียนเพื่อเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม

การสอนศิลปศึกษา

ความหมายของการสอนศิลปศึกษา

เกี่ยวกับความหมายของการสอนศิลปศึกษาได้มีนักการศึกษา และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์ (2520) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสอนศิลปศึกษาว่า การสอนศิลปศึกษา หมายถึง การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กสามารถแสดงออกตามความถนัดและความสามารถอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน มีโอกาสสร้างสรรค์ตามลำพัง และร่วมกับผู้อื่นให้เด็กมีสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม พร้อมกับนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่า และสร้างรสนิยมที่ถูกต้อง

กรมวิชาการ (2522) ได้กล่าวถึงความหมายของการสอนศิลปศึกษาว่า การสอนศิลปศึกษา หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนาทางด้านสติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม และทักษะให้กับผู้เรียนโดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้

วิโรจน์ ชาทอง และทำนอง จันทิมา (2517) ได้ให้ความหมายของการสอนศิลปศึกษาว่า การสอนศิลปศึกษา หมายถึง การจัดประสบการณ์ซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อม ที่จะช่วยเร้าหรือจูงใจให้เกิดการสร้างสรรคในตัวของเด็ก โดยการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมไว้ในหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีโอกาสแสดงออก และจากประสบการณ์ที่ครูจัดให้ ตลอดจนประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวเด็ก

แลนซิง (Lasing, 1976) ได้กล่าวถึง ความหมายของการสอนศิลปศึกษาว่า การสอนศิลปศึกษาหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน โดยมุ่งพัฒนาการด้านสติปัญญา ความรู้สึก และค่านิยม สามารถนำความรู้ไปใช้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษา

กระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบของศิลปศึกษา ซึ่งต้องคำนึงถึง วิธีสอน สื่อการสอน และการวัดผล ดังต่อไปนี้

1.1 วิธีสอน วิธีสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น ไมเคิล (Michael, 1983) ได้ศึกษา ประมวลแนวคิดของการสอนศิลปะตั้งแต่ในช่วงแรกๆ จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. แนวอุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial arts approach)
2. แนวสถาบันศิลปะ (Academic art school approach)
3. แนวความคิดสร้างสรรค์โดยไม่ชี้แนะ (Nondirected creative approach)
4. แนวประยุกต์ศิลป์ (The applied art approach)
5. แนวจิตวิทยา (Psychological approach)
6. แนวเนื้อหา (Content approach)
7. แนวสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic approach)
8. แนวสหศิลปศึกษา (Arts education approach)
9. แนวคัดสรรตามความเหมาะสม (Eclecticism)

การดำเนินการด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม คุรุศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาและวิธีสอน วิธีสอนศิลปศึกษาที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้คือ

1. วิธีการสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะการทำงานเป็นลำดับขั้นตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยการสอนวิธีนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากครูเป็นผู้ชี้แนะทั้งสิ้น
2. วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self expression หรือ Free expression) ครูเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นเร้าให้กำลังใจ ให้เด็กได้แสดงออกตามความถนัด และความชอบของตนเอง เป็นวิธีการสอนที่เป็นไปตามธรรมชาติ สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) ครูเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรม โดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้น และเนื่องจากการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว และให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ไม่สนับสนุนการลอกเลียนแบบ ดังนั้นการสอนแบบสาธิตในวิชาศิลปศึกษาครูจึงควรสาธิตในหลายวิธีการ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กว้างและมีทางเลือกหลายทาง ไม่ปักใจอยู่เฉพาะวิธีการใดวิธีการหนึ่ง
4. วิธีการสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย (Discussion) โดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มไปค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ตามหัวข้อปัญหาที่ครูตั้งขึ้น แล้วให้แต่ละกลุ่มนำผลการค้นคว้ามาอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป วิธีการสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง เหมาะสำหรับการสอนในส่วนที่เป็นทฤษฎีและความรู้ทางศิลปะ
5. วิธีสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Critique) วิธีการสอนแบบนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ หลักการทางศิลปะไปใช้วิเคราะห์ผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ และครูต้องสอนหลักเกณฑ์การวิจารณ์ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนต่อการปฏิบัติจริง (ชลล พงษ์สามารถ, 2526)
6. วิธีการสอนแบบปฏิบัติ (Practicum) โดยคุรุศิลปะจะให้เด็กลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการใช้วัสดุอุปกรณ์ การแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้พบกับปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ปัญหา วิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่คุรุศิลปะนิยมใช้ในการสอนศิลปศึกษาจนถึงถือว่าเป็นหัวใจของการสอนศิลปศึกษา ซึ่งเกิดผลดีต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

7. วิธีการสอนแบบเอกัตศึกษา (Individual study) โดยครูศิลปะจะกำหนดให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาในหัวข้อในหัวข้อหนึ่งที่นักเรียนสนใจ เมื่อศึกษาได้แล้วให้กลับมารายงานต่อครูเป็นครั้งคราวและจะมีรายงานเขียนเป็นฉบับสมบูรณ์เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา

8. วิธีการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนโดยเอาความรู้หลายๆ เรื่องมาสัมพันธ์กันหรือการสอนเพื่อให้มีการสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่อยู่รอบตัวผู้เรียนนั้นให้เกิดประโยชน์หลายอย่างเช่น ช่วยให้การสอนศิลปะมีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะทางศิลปะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอด และสามารถปลูกฝังค่านิยมได้อีกด้วย การสอนแบบบูรณาการทำให้เด็กเกิดการบูรณาการความรู้ที่เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นเอกภาพ ความรู้ไม่แยกไปตามวิชาต่างๆ แต่รวมกันภายใต้หน่วยเดียวกัน

9. วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer assisted instruction) CAI ในปัจจุบันวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ คอมพิวเตอร์ซึ่งนับว่าเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงที่สามารถช่วยเหลือด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาจึงหันมาสนใจที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนในการศึกษามากขึ้น

10. วิธีการสอนโดยพาไปศึกษานอกสถานที่ (Field trip) เป็นวิธีการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะได้มีประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายและสนใจตื่นตัวกับประสบการณ์ใหม่เป็นอย่างมาก

การดำเนินการด้านการวัดและประเมินผล

การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการเรียนการสอน และการที่หลักสูตรจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการวัดผลประเมินผลการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรด้วย

การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุประสงค์ของ หรือบุคคล ตามความหมายที่จะสอบวัด และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัด ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นจำนวนตัวเลข ซึ่งเป็นการวัดด้านปริมาณ

การประเมินผล หมายถึง การวัดหลายๆ ครั้ง แล้วนำผลการวัดมารวมกันซึ่งเป็นการวัดด้านคุณภาพ (อุษาวดี จันทรสนธิ, 2525)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการวัดและประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการเรียนการสอน ก่อนที่จะประเมินคุณค่าของการเรียนจะต้องมีการวัดผลก่อน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการวัดผลหลายๆ วิธี และวัดหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากพอและเชื่อถือได้ อันจะนำไปสู่การประเมินคุณค่า หรือตัดสินระดับคุณค่าของการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ใช้หลักประเมินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งครูศิลปะจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ต่อระเบียบการประเมินอย่างชัดเจน และต้องมีการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน การประเมินผลปลายภาคเรียน การประเมินผลก่อนเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้และทักษะพื้นฐานทางด้านศิลปศึกษาของผู้เรียน เพื่อครูศิลปะจะได้ปูพื้นฐานให้เสียก่อน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมทางศิลปะให้เหมาะสมกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล การประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนและการสอนของครู การประเมินผลปลายภาคเรียนเพื่อตัดสินผลการเรียน การประเมินผลในแต่ละครั้งครูศิลปะต้องอาศัยจุดประสงค์การเรียนรู้ รายวิชาศิลปศึกษาเป็นหลักและต้องแจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวนครั้งของการสอน จำนวนชิ้นงานที่จะให้ปฏิบัติและวิธีในการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะการประเมินผลแตกต่างไปจากวิชาอื่นๆ ตามธรรมชาติของวิชา สิ่งที่ครูศิลปะน่าจะถือเป็นหลักในการประเมินผล ครูศิลปะควรให้ความสำคัญต่อพัฒนาการแห่งประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคน ได้รับระหว่างทำการผลิตผลงานศิลปะนั้นๆ การประเมินผลจึงต้องคอยหมั่นสังเกตดูผลงานของนักเรียน และตัวนักเรียนด้วย จึงจะสามารถประเมินผลการพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (กรมสามัญศึกษา, 2520) นั่นคือการวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา คือการวัดพัฒนาการผู้เรียนด้านความคิดสร้างสรรค์ สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความซาบซึ้งในศิลปะ ทักษะ และการนำไปใช้ (ประภัทร นิยมธรรม, 2523)

จึงอาจกล่าวได้ว่า การวัดและประเมินผลวิชาศิลปะศึกษามีลักษณะธรรมชาติเฉพาะวิชาที่แตกต่างจากวิชาสามัญทั่วไป ครูศิลปะจะต้องเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน และเข้าใจในธรรมชาติของวิชานี้อย่างแท้จริง (เลิศ อานันตะ, 2518) ฉะนั้น การออกข้อทดสอบเพื่อการวัดและประเมินผลวิชาศิลปะศึกษา ครูศิลปะจะต้องเป็นผู้ออกข้อสอบเอง จึงทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในการดำเนินการด้านการวัดและประเมินผลวิชาศิลปะศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น นอกจากครูศิลปะจะปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผล ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 และมีความเข้าใจในธรรมชาติของวิชาศิลปะศึกษาแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาศิลปะศึกษา วิธีการวัดและประเมินผลวิชาศิลปะศึกษาที่นิยมในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. การทดสอบ (Testing) เป็นวิธีวัดและประเมินผลที่สำคัญและใช้มากในการวัดพฤติกรรมทางสมอง (Cognitive domain) การทดสอบวิธีช่วยให้ผู้สอนทราบถึงสมรรถภาพของผู้เรียน แต่ไม่เหมาะสมกับวิธีวัดและประเมินผลผลงานศิลปะของนักเรียน

2. การสังเกต (Observation) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้ ครูศิลปะเป็นผู้สังเกตดูความตั้งใจผู้เรียน ตั้งแต่ความตั้งใจของผู้เรียน ความสนใจของครู และการปฏิบัติงานของตนและกลุ่มจนสำเร็จ

3. การสัมภาษณ์ (Interview) มีวิธีวัดและประเมินผลดังนี้ ครูศิลปะและนักเรียนสนทนากันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งทำให้ครูพบข้อเท็จจริงบางประการ เช่น บุคลิก ทักษะ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของผู้เรียน (ชลอ พงษ์สามารถ, 2526)

4. เทคนิค 5 ระดับคะแนน (The Five-Piles technique) มีวิธีวัดและประเมินผลดังนี้ครูนำผลงานนักเรียนมาเปรียบเทียบกันแล้ววางผลงานนักเรียนตามคุณภาพออกเป็น 5 กอง แล้วครูให้ระดับคะแนนตามคุณภาพของผลงานแต่ละกอง วิธีนี้ระดับคะแนนขึ้นอยู่กับความชอบและประสบการณ์ทางศิลปะของครูผู้สอน

5. การสะสมคะแนนตามเกณฑ์ (Evaluation by cumulation of scaled criteria) มีวิธีการวัดและประเมินผลดังนี้ ครูศิลปะนำผลงานนักเรียนมาเปรียบเทียบกัน และให้คะแนนในแต่ละเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 1. ความเป็นต้นแบบ 2. ความสมดุลย์ 3. พื้นผิว 4. ความขัดแย้ง 5. ความหลากหลาย 6. แสงเงา 7. ความสะอาด แล้วนำคะแนนสะสมในแต่ละเกณฑ์ มารวมเป็นคะแนนตัดสินให้คะแนน วิธีวิธีนี้เหมาะสำหรับให้คะแนนเพื่อตัดสินประกวดภาพผลงานศิลปะ

6. การวิจารณ์ (The Critique) มีวิธีวัดและประเมินผลดังนี้ ให้นักเรียนเจ้าของผลงาน อธิบายและวิจารณ์ผลงานตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียน วิธี การนี้ นักเรียนที่มีทักษะในการพูดจะได้เปรียบกว่านักเรียนที่ขาดทักษะในการพูด ครูต้องให้คะแนน ด้วยความยุติธรรม

7. การประชุมเป็นรายบุคคล (Private conference) เป็นวิธีวัดและประเมินผลที่สืบเนื่อง มาจากการวิจารณ์ มีวิธีวัดและประเมินผลดังนี้ ครู ศิลปะ และนักเรียนจะประชุมเป็นรายบุคคลเพื่อ ให้นักเรียนเจ้าของผลงานมีความคิดเห็น อธิบายถึงแนวความคิดและวิธีการสร้างงานศิลปะของตน อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการรบกวนจากผู้อื่น (Kobisz, 1976)

8. การจัดเก็บแฟ้มผลงาน (Portfolio) การจัดเก็บแฟ้มผลงานนักเรียนคือการสะสมอย่าง มีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงถึงผลงาน ความก้าวหน้า และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนในบางส่วน หรือ หลายส่วนของการเรียนรู้ ในวิชาการรวบรวมงานจะต้องครอบคลุมการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการ เลือกรื้อหา เกณฑ์การตัดสินระดับคะแนน รวมทั้งเป็นหลักฐานที่สะท้อนการประเมินตนเองของ นักเรียน (กรมวิชาการ, 2540)

ทั้งนี้การวัดประเมินผลวิชาศิลปะศึกษา ไม่นิยมการนำผลงานศิลปะของผู้เรียนมาเปรียบ เทียบกัน หากแต่พยายามวัดโดยให้เด็กแข่งขันกับตนเอง ว่าจะมีความก้าวหน้าทางการเรียนมาก น้อยเพียงใด (เลิศ อานันท์, 2523) และลำดับขั้นตอนของการวัดและประเมินผลทางศิลปะศึกษา ต้องคำนึงถึง ความสามารถในการจดจำ ความรู้ทั่วไปทางศิลปะ ที่มาของแรงบันดาลใจในการ สร้างผลงานศิลปะ ทักษะผู้เรียน เทคนิคที่ใช้ในการสร้างผลงาน และความสามารถในการสร้าง ผลงานต่อไป เกณฑ์การวัดประเมินผลนี้จะต้องประกอบด้วย การสังเกตและสอบถาม เพื่อให้ทราบ ถึงความตั้งใจ ขอบเขต ความลึกซึ้งและทิศทางในการสร้างผลงานศิลปะ ทั้งนี้ต้องพิจารณาควบ คู่ไปกับผลงานศิลปะนั้นด้วย (Kobisz, 1976)

สรุปได้ว่า การดำเนินการด้านการวัดประเมินผลวิชาศิลปะศึกษา ระดับมัธยมศึกษา พุทธ ศักราช 2521 ซึ่งใช้หลักการประเมินผลการเรียนของระเบียบการประเมิน ตามหลักสูตรมัธยม ศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมีการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียน และประเมินผล ปลายภาคเรียน การวัดประเมินผลวิชาศิลปะศึกษามุ่งวัดและประเมินพัฒนาการและพฤติกรรมที่ เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ของผู้เรียนแต่ละคนโดยผู้สอนต้องใช้เครื่องมือหลายๆ อย่างในการวัด และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้แก่เด็กในโรงเรียนนั้น เป้าหมายที่สำคัญคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ส่วนกระบวนการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่เป้าหมายก็คือ การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อแสดงออกทางความคิด จินตนาการ และประสบการณ์ของเด็ก ในการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมือนั้น ครูนับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะครูจะต้องกำหนดและวางแผนอย่างถี่ถ้วนว่ากิจกรรมแต่ละอย่างที่จัดลงไปนั้น จะส่งเสริมให้เกิดความงอกงามด้านใดอันดับแรก และด้านใดเป็นอันดับรอง แต่ในกิจกรรมนั้นจะมีรูปแบบในการดำเนินการอย่างไร เด็กจึงมีพฤติกรรมที่ครูกำหนดไว้ (โอบาส บุญครองสุข, 2535)

ครูศิลปะศึกษา

เลิศ อานันตะ (2533) ให้ความหมายครูศิลปะศึกษา (Art education) คือ ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษา (Art Education) อันประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะในระดับพื้นฐาน เพื่อปลูกฝังความซาบซึ้งในคุณค่าศิลปะของสุนทรีย์ โดยมีความมุ่งหมายสำคัญที่การพัฒนาคนทางด้านอารมณ์ จิตใจ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงคุณสมบัติของครู ที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนเรียงตามความต้องการ ดังนี้

1. มีความรู้ดี สามารถให้คำอธิบายอย่างแจ่มชัด
2. เอาใจใส่ และสามารถเข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดี
3. ร่าเริงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน
4. มีลักษณะเป็นผู้นำ สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็ว
5. บุคลิกลักษณะท่าทาง และการแต่งกายดี
6. ให้ความรักอบอุ่น เป็นที่พึ่งของนักเรียน
7. มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น
8. มีความเป็นกันเอง นำคบหาสมาคมทุกโอกาส
9. กระตือรือร้น นำความรู้ใหม่ๆ มาสอนนักเรียน
10. เป็นคนธรรมดาสามัญ ไม่เจ้ายศเจ้าอย่าง

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) กล่าวถึงคุณสมบัติของครูศิลปศึกษาว่า

ควรมีรูปร่างหน้าตาดี เสียงดังฟังชัด สุขภาพพลานามัยดี สุภาพ มีอารมณ์ขัน ชอบความเป็นระเบียบ เข้าใจผู้อื่น มีความประณีต มีความยุติธรรม มีสติปัญญาไหวพริบดี รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เข้าใจในตัวผู้เรียน สามารถแยกแยะความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ ใช้สื่อทัศนูปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ รู้จักสอนให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อพัฒนาความคิด อารมณ์ การแสดงออก

ทิตนา แคมมณี (2526) กล่าวถึงหน้าที่ของครู ดังนี้

1. ควรศึกษาแผนการสอนล่วงหน้า
2. ควรปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมความสนุกสนานเพลิดเพลิน และกระแสดงออกของนักเรียน
3. ให้นักเรียนแสดงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์
4. สร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน
5. ระวังเสมอว่า มิได้มุ่งสอนให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่เป็นการปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะ สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและระสนิยมที่ดี
6. ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น
7. ให้ออกาสนักเรียนชี้แจงผลงาน อภิปราย และแสดงความเห็นในชั้นเรียน
8. ฝึกให้นักเรียนรักษาความสะอาดสถานที่ และเครื่องมือเครื่องใช้หลังเสร็จงาน และปลูกฝังความรับผิดชอบ
9. ยอมรับผลงานนักเรียน
10. จัดให้มีการแสดงผลงานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนชื่นชมผลงานตนเอง และแนวคิดผู้อื่น

อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนที่ดีว่า ควรมีพื้นฐานทางศิลปะอย่างดี มีความชำนาญวิชาศิลปะ มีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน มีประสบการณ์การทำงาน มีสภาพสังคมที่ดี มีความรักผู้เรียนวิชาศิลปะ และรักการสอนศิลปะ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. มีความรู้ ความสามารถ ถนัดทางศิลปศึกษาโดยตรง
2. มีอารมณ์ คืออ่อนคลาย รู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม

3. มีความริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีความสามารถปรับปรุงพฤติกรรม

โยแซง (Yochin, 1967) กล่าวถึงบุคลิกลักษณะที่ดีของครูศิลปศึกษาว่า ควรจะมีกิริยาท่าทางเรียบร้อย สุขภาพและเสียงดี มีอารมณ์ขัน มีความกระตือรือร้น มีความเห็นอกเห็นใจ มีการเตรียมการสอน มีความสนใจต่อนักเรียน รักความก้าวหน้า มีความสามารถในการหาแหล่งข้อมูลความรู้ มีความทันสมัยในทางการศึกษาและศิลปศึกษา

National Art Education Association of the United States of America (1977) ได้กำหนดมาตรฐานของลักษณะครูศิลปะว่า ควรมีความรู้ในเนื้อหาเป็นอย่างดี สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะของตนเองได้ มีความสามารถในการสอน ผ่านการศึกษาตามมาตรฐาน คือ ผ่านการเรียนวิชาศิลปนิยม ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ มีความสามารถในการถ่ายทอดกระบวนการ โครงสร้าง เทคนิคการแสดงออกในการสร้างงานศิลปะ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน หรือสาธิตให้เห็นความสามารถในงานศิลปะ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความรู้เรื่องพื้นฐานศิลปะที่มีผลต่อชุมชน หรือสังคมด้วย

ปาสตัน (Paston, 1973) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูศิลปะที่มีประสิทธิภาพ ว่าต้องมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. มีความสามารถหยั่งรู้ และเข้าถึงผู้เรียน
2. มีความสามารถในการรับรู้ถึง ความรู้สึกภายในผู้เรียนได้
3. มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
4. รู้คุณค่าของตนเอง และของผู้เรียน

ลินเดอร์แมน (Linderman, 1980) กล่าวถึงลักษณะของครูศิลปะที่ดีว่า

1. สอนดี และอดทนการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เด็กเกิดความสนใจ
2. เป็นคนตรงไปตรงมา รู้จักตนเอง และมีความสามารถ
3. ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง เข้ากับนักเรียนได้ดี สนใจนักเรียนอย่างแท้จริง
4. ยอมรับนับถือ มีศรัทธาต่อเด็ก และเชื่อว่าเด็กยอมรับตนด้วย
5. เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และยอมรับฟังความคิดเห็น

6. วางตนเป็นที่ยอมรับนับถือของนักเรียนและคนทั่วไป
7. เป็นคนก้าวหน้าทันสมัย
8. รักความสามัคคี ไม่อวดดี ไม่เห็นแก่ตัว
9. มีอารมณ์ขัน
10. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เห็นใจและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1982) กล่าวถึงลักษณะครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาว่าเป็นผู้มีความสำคัญมาก เพราะธรรมชาติของวิชาศิลปะมีลักษณะดึงดูดความสนใจของเด็กอยู่แล้ว ครูศิลปะควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้เกิดความชื่นชอบ เพราะมีโอกาสใกล้ชิดผู้เรียน สร้างความไว้วางใจ ยอมรับในผู้เรียนเท่าๆ กับยอมรับตนเอง สร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสอนและแนะนำได้ดี ไม่ตัดสินผลงานเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเข้าใจแนวคิดของนักเรียนในการสร้างผลงานเป็นสำคัญด้วย

ไมเคิล (Michael, 1983) กล่าวถึงคุณลักษณะครูศิลปะ โดยรวบรวมจากผลงานวิจัยต่างๆ ว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถในการสอน
2. มีการค้นคว้าทดลอง และใช้หลักจิตวิทยาอย่างกว้างขวาง
3. ใจเย็น เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. มีความสามารถในการสร้างประสบการณ์ให้เกิดความรู้ใหม่ๆ และประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์
5. มีความสามารถในการรับรู้ และหาประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้
6. มีสัมมาคารวะ ยิ้มแย้มแจ่มใส
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
8. มีทักษะการตั้งคำถาม และตอบคำถามด้วยความเต็มใจ
9. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวาง
10. มีความยุติธรรม และเข้าใจหลักการวัดประเมินผล

เดอ ฟรานเชสโก (De Francesco, 1958) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูสอนศิลปะศึกษาว่า ครูศิลปะศึกษาควรประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. ครูควรยอมรับในเรื่องความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาร่วมสมัย ครูควรมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับความรู้ใหม่ และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทางศิลปะศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ครูควรยอมรับเกี่ยวกับความรู้ จิตวิทยาการศึกษา ทั้งในด้านทฤษฎี พัฒนาการ และพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในด้านพัฒนาการ อารมณ์ และสังคมของนักเรียนในแต่ละวัย

3. ครูควรยอมรับเกี่ยวกับ การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานของเด็ก และบรรยากาศในการเรียนรู้ภายในห้องทำงานศิลปะ รวมไปถึงห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วยความเพียงพอของครุภัณฑ์ และที่ว่างภายในห้องปฏิบัติการในห้องเรียน ความเพียงพอและความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั่วไปภายในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

4. ครูควรยอมรับต่อการประเมิน พัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อทราบข้อบกพร่อง เพื่อทำเป็นแนวในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

5. ครูควรยอมรับเกี่ยวกับการพัฒนาศิลปะศึกษา ครูควรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรจะมีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับให้เหมาะสมสภาพแวดล้อมให้มีความกลมกลืนกับความสามารถและความสนใจและระดับการพัฒนาของนักเรียน

6. ครูควรมีภาระกิจต่อการยอมรับเกี่ยวกับการทดลอง และการวิจัย ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้เกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษามาปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นช่วงที่ผ่านเข้าสู่วัยรุ่น นอกจากจะสนใจกับสภาพตามธรรมชาติของวัตถุประสงคฺ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังต้องการสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล สนใจสิ่งที่มีความหมาย และสนใจเหตุการณ์ต่างๆ ดังนั้นการจัดการเรียนการศึกษาศิลปะศึกษาสำหรับเด็กควรพิจารณาคุณลักษณะ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกของเด็กแต่ละวัย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526) ซึ่ง ชะลอ พงษ์สามารถ (2526) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหรือเด็กมัธยมกับงานศิลปะศึกษา สรุปได้ดังนี้

ความต้องการและความสนใจของเด็กวัยรุ่นเป็นสิ่งที่คุณควรเข้าใจและสังเกต เพราะเด็กวัยรุ่นนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตนเองให้ทันกับสังคมและเข้าใจว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ที่จะดำเนินการเองได้ ครูผู้สอนต้องควบคุมดูแลโดยไม่ให้เด็กู้ตัวพร้อมจะให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหา ที่สำคัญคือ วัยนี้เป็นวัยที่แสดงออกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางศิลปะได้สูงกว่าวัยอื่น เด็กที่สนใจจะพิจารณาสิ่งที่ตนได้พบเห็นสามารถจดจำได้ เขียนรูปได้ ปรับปรุงให้แปลกขึ้น อย่างไรก็ตามความต้องการและความสนใจของวัยรุ่นย่อมมีความแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย คือ เพศชาย ความคิดการใช้สติปัญญาในการแสดงออกทางศิลปะจะรุนแรง หนักแน่น เป็นของตัวเอง ชอบท้าทาย ไม่ชอบงานง่ายๆ ชอบความแปลกใหม่ แข็งกร้าว โดดเอน รู้จักค้นคว้า ทดลอง เปรียบเทียบ และคิดว่าตนเองมีความสามารถเหนือคนอื่น แต่มีอารมณ์อ่อนไหวได้ง่ายไม่ประสบความสำเร็จ อย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ ส่วนเพศหญิง อารมณ์อ่อนไหวง่าย ชอบงานประเภทประดิษฐ์ ออกแบบงานที่เกี่ยวกับการจัดตกแต่ง การใช้สี ชอบความนุ่มนวล อ่อนหวานประณีตมากกว่าเพศชาย สนใจกิจกรรมแปลกๆ ไม่กล้าแสดงโดดเอน ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะศึกษาคควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็ก แนะนำเพื่อไปสู่ความสำเร็จ ส่งเสริมความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก พยายามส่งเสริมเด็กทุกด้านที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอน
2. การมีศรัทธางานของเด็ก ยอมรับนับถือความต้องการของเด็ก เด็กจะเห็นความสำคัญของตนเองและพยายามทำให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ครูต้องเข้าใจว่า เด็กต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการให้ผลงานเด่นชัดกว่าคนอื่น พยายามแข่งขันกับเพื่อนๆ และต้องการเห็นผลงานตนเองในระดับสูง ยิ่งถ้าครูแสดงความสนใจเป็นรายบุคคล ยิ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น อยากแสดงออกและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น
3. การติดตามดูแลการทำงานของเด็กละเอียด คอยให้คำแนะนำแก้ปัญหา จะทำให้เด็กอบอุ่นใจ มีความรู้สึกเหมือนมีที่พึ่ง และทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อครูและวิชาเรียนด้วย
4. การให้อิสระการทำงาน เป็นสิ่งที่เด็กชอบมาก ยิ่งเป็นวัยรุ่นการมีเสรีภาพในการทำงาน ทำให้เด็กไม่อึดอัดใจในสิ่งที่ตนอยากทำ ครูต้องให้เสรี แต่คอยดูแลบ้าง โดยไม่มีการควบคุมเด็กจะปลดปล่อยไปรังใจและรู้สึกอิสระ
5. การเสริมกำลังใจ เป็นสิ่งที่จำเป็นแก่เด็กเป็นอันมาก ครูต้องไม่ใช้อารมณ์ และเมื่อเด็กทำงานแล้ว ผลงานเด็กจะต้องมีค่าแก่การสนองตอบที่ให้อำนาจใจแก่เด็ก เช่น การจัดนิทรรศการ การประกวด การให้รางวัลชมเชย ส่วนการติควรเป็นทำนองแนะนำ ไม่ใช่ว่ากล่าวจนเด็กเกิดความอายและท้อถอย ควรเป็นส่วนตัวไม่รุนแรง

6. การจัดนิทรรศการผลงานของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กพอใจเป็นอันมากถึงเด็กจะทำงานไม่ได้เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ก็พอใจความสามารถของเขาเป็นการทำให้เด็กอยากทำงานดี อยากแสดงฝีมือและสนใจเรียนมากขึ้น

7. การให้เวลาในการทำงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่น ไม่เคร่งครัดเกินไป หรือให้เวลามากไป การจัดงานให้เด็กทำเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ซึ่งต้องอาศัยหลายๆ อย่างประกอบกัน งานกับเวลาต้องสัมพันธ์กัน มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาการเรียนการสอนจะไม่ประสบผลสำเร็จ

8. การวางแผนการเรียนการสอนของครู และแก้ปัญหาเด็ก เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ครูต้องเห็นความสำคัญในการปฏิบัติแก่เด็ก งานต้องเหมาะกับวัยและวุฒิภาวะ การให้เวลาทำงานแต่ละขั้นต้องดูความเหมาะสม งานต้องไม่ง่ายไม่ยาก ไม่น่าเบื่อทำทนายให้อยากทำ

9. การให้ความยุติธรรมแก่เด็ก วัยนี้เป็นวัยที่เชื่อฝีมือตัวเองมาก ต้องการความถูกต้อง ความเป็นจริง ครูต้องมีความรู้ ตัดสินใจถูกต้อง ใช้หลักวิชามาพิจารณาในการตัดสิน ตรวจสอบ ให้คะแนน วัดผลและประเมินผลถูกต้อง เพียงธรรม

10. การใช้สื่อการเรียนการสอน ครูต้องเตรียมการสอนล่วงหน้า วางแผนงาน และมีความรู้ในเรื่องแหล่งวัสดุ แหล่งความรู้ที่นักเรียนหาได้ไม่ยาก วัสดุการเรียนควรมีทดแทนกันได้ เตรียมอุปกรณ์การสอนให้พร้อมก่อนสอน เพื่อชี้แนะแนวทางแก่เด็ก

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ยากต่อการปกครอง การใกล้ชิดกับเด็ก ให้ความเป็นธรรม ความเสมอภาคเป็นเรื่องจำเป็นมาก ครูจะเป็นที่ไว้วางใจหรือไม่อย่างไร จะเป็นที่นับถือหรือไม่อยู่ที่ตัวครูเป็นสำคัญ ครูต้องไม่เป็นปัญหา เป็นผู้แก้ไขปัญหา จึงทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จในการสอน

พัฒนาการของเด็กวัยรุ่น

1. พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่นจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 คบเป็นหมู่คณะ คือเลือกคบเพื่อนที่มีความสนใจตรงกัน

ระยะที่ 2 คบเป็นเพื่อนสนิท คือคบเพื่อนสนิทสนมประมาณ 4-5 คน

ระยะที่ 3 คบเป็นเพื่อนคู่หู คือคบเฉพาะเพื่อนที่เล่าทุกอย่างให้ฟังได้มาก

ส่วนมากจะมี 1-2 คน

และการคบเพื่อนต่างเพศ จะเริ่มอายุประมาณ 14-16 ปี จะเริ่มสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ จนแยกเป็นคู่ๆ วัยอายุ 16-17 ปี (สุชา จันทรโสม, 2527)

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยรุ่น

สติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ฌ็องค์ พีอาเจต์ (Jean Piaget) ได้สรุปสติปัญญาของเด็กวัยรุ่นว่าเป็นเด็กที่คิดเป็นเหตุเป็นผลเชิงนามธรรม ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ

- 2.1 คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้
- 2.2 สามารถตั้งสมมุติฐานได้
- 2.3 สามารถทดสอบสมมุติฐานได้

3. พัฒนาการทางด้านศิลปะของวัยรุ่น

เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา นอกจากจะต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียนระดับนี้ เพื่อสนองตอบความต้องการของเด็กวัยรุ่นนี้แล้ว ครูศิลปะควรมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยรุ่นด้วย เพื่อได้ทราบว่าเด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการทางศิลปะ คือมีศักยภาพในการแสดงออกด้านศิลปะแค่ไหน อย่างไร

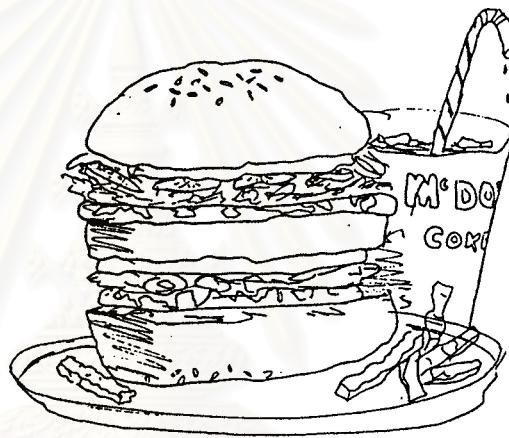
นักศิลปะศึกษา ชาวอเมริกัน วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ได้เสนอพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (Stages of Creative Development) ที่กำหนดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับอายุ ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling stage) อายุ 2-4 ปี
2. ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Preschematic stage) อายุ 4-7 ปี
3. ขั้นสัญลักษณ์ (Schematic stage) อายุ 7-9 ปี
4. ขั้นเริ่มเหมือนจริง (The drawing realism) อายุ 9-12 ปี
5. ขั้นเหตุผล (The age of reasoning) อายุ 12-14 ปี
6. ขั้นการตัดสินใจ (The period of decision) หรือขั้นศิลปะวัยรุ่น (Adolescent art) อายุ 14-17 ปี

นั่นคือ นักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นวัยรุ่นอาจอยู่ในชั้นที่ 5 ชั้นเหตุผล และชั้นที่ 6 คือ การตัดสินใจ ดังรายละเอียดของพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ (ภาพประกอบมาจาก Lowenfeld, 1982)

ชั้นเหตุผล (The age of reasoning) อายุ 12-14 ปี

ลักษณะนิสัยในการวาดเส้น (Drawing characteristics)

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะนิสัยในการวาดเส้นของเด็กอายุ 12 - 14 ปี

1. สามารถยอมรับข้อบกพร่องทางศิลปะที่ถูกวิจารณ์ได้
2. สามารถวาดเส้น โดยวาดเป็นเครื่องหมายและสัญลักษณ์ได้
3. สามารถเลือกบางส่วนในสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาวาดได้
4. จะสิ้นสุดการวาดเส้นในลักษณะสั้นไหลเป็นธรรมชาติที่ไร้ความหมาย
5. สามารถให้ความสำคัญกับรายละเอียด เช่น รอยย่น และรอยพับ
6. สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมกรวาดภาพจากที่ไม่มีความหมาย หรือมีความหมาย

ส่วนตน เป็นภาพที่มีจุดมุ่งหมายและเรื่องราว

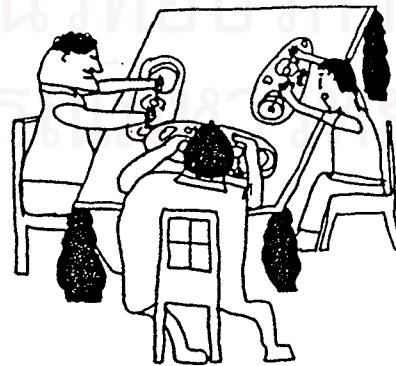
การใช้พื้นที่ว่าง (Space representation)

ภาพที่ 2 แสดงการใช้พื้นที่ว่างของเด็กอายุ 12-14 ปี

1. สามารถยอมรับในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่วาดรายละเอียดเฉพาะส่วนได้
2. สามารถยอมรับความลึก เด็กวัยนี้จะวาดภาพโดยมีมุมมองแบบตาดูก
3. สามารถตัดสินใจการใช้พื้นที่ว่างให้เป็นไปอย่างอิสระ ขึ้นกับเด็ก
4. สามารถวาดภาพทุกอย่างให้อยู่ในภาพเดียวกัน

การวาดภาพคน (Human figure representation)

ภาพที่ 3 แสดงการวาดภาพภาพคนของเด็กอายุ 12-14 ปี

1. สามารถวาดภาพสัดส่วนของคนได้ถูกต้องขึ้น
2. สามารถยอมรับว่าข้อต่อมีผลต่อกรอกท่าทางของคนได้
3. สามารถวาดภาพความรู้สึกต่าง บนสีหน้าคนได้
4. สามารถวาดภาพการ์ตูนได้
5. สามารถวาดภาพคน โดยแสดงความแตกต่างทางเพศได้อย่างชัดเจน

ขั้นการตัดสินใจ (The period of decision) อายุ 14-17 ปี

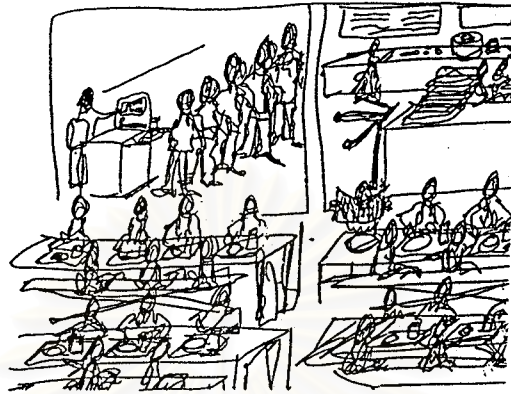
ลักษณะนิสัยในการวาดเส้น (Drawing characteristic)

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะนิสัยในการวาดเส้นของเด็กอายุ 14-17 ปี

1. สามารถวาดเส้นได้ใกล้เคียงกับเด็กระดับอายุ 12 ปี
2. สามารถพัฒนาทักษะทางศิลปะมากขึ้น
3. สามารถวาดภาพโดยให้รายละเอียดด้วยแสง-เงาได้
4. สามารถใช้วัสดุได้ทุกประเภท
5. สามารถควบคุมให้การวาดภาพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายได้

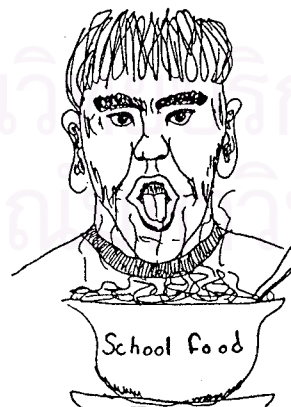
การใช้พื้นที่ว่าง (Space representation)

ภาพที่ 5 แสดงการใช้พื้นที่ว่างของเด็กอายุ 14-17 ปี

1. สามารถใช้หลักการของทัศนียภาพ (Perspective) ได้ และให้ความสนใจต่อการสร้างบรรยากาศในภาพ
2. สามารถแสดงออกในสิ่งที่ไม่ใช่ความจริงในธรรมชาติ เช่น การแสดงความรู้สึกทางสีหน้า และมีการเปลี่ยนแปลงหรือตัดทอนพื้นที่ว่างได้ตามต้องการที่จะเน้น

การวาดภาพคน (Human figure representation)

ภาพที่ 6 แสดงการวาดภาพของเด็กอายุ 14-17 ปี

1. สามารถวาดภาพคนเหมือนจริงได้
2. สามารถวาดภาพสัดส่วน ท่าทาง และรายละเอียดได้ถูกต้อง
3. สามารถวาดภาพคนโดยมีรายละเอียดที่มีขนาดใหญ่ เกินความจริงในส่วนที่ต้องการเน้น
4. สามารถวาดภาพคนโดยจินตนาการได้

ครูศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ควรทำความเข้าใจกับศักยภาพทางศิลปะของเด็กในวัยนี้ว่า เขามีความสามารถระดับใด ทั้งนี้เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กนักเรียน และเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล

แต่ในที่สุดครูศิลปะต้องตระหนักว่า นักเรียนในวัยนี้บางคนอาจมีความสามารถมากกว่าหรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่มาตราฐานนี้ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษเพื่อเขาจะได้มีพัฒนาการทางศิลปะที่สูงสุด แต่นักเรียนที่มีความสามารถทางศิลปะน้อย หรือเป็นไปตามพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของโลเวนเฟลด์ ครูศิลปะควรเน้นการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ที่ส่งเสริมการแสดงออกอย่างเสรีของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (วุฒิ วัฒนสิน, 2540)

4. การวาดเส้น

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาศิลปศึกษาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มวิชาเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพ ในหลักสูตรได้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานทางศิลปะ ซึ่งพื้นฐานดังกล่าวหากมองภาพรวมแล้ว การวาดเส้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะต้องมีพื้นฐานทางการวาดเส้นถึงจะปฏิบัติงานทางทัศนศิลป์ได้ดี ต่อไปนี้เป็นการประมวลองค์ความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานการวิจัย ซึ่งได้แก่หัวข้อต่างๆ ได้แก่

- ความหมายของการวาดเส้น
- ความสำคัญของการวาดเส้น
- ประเภทของการวาดเส้น
- หลักและองค์ประกอบศิลปะในการวาดเส้น
- กระบวนการสร้างสรรค์งานวาดเส้น
- วัสดุและเครื่องมือทั่วไป

ความหมายของการวาดเส้น

คำว่า “วาดเส้น” ในที่นี้หมายถึง Drawing ในภาษาอังกฤษ ซึ่งพจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ภาษาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติไว้ 2 คำ คือ 1. ภาพวาดเส้น 2. การวาดเส้น และได้ให้คำจำกัดความ “ภาพวาดเส้น” ไว้ว่า ภาพซึ่งวาดเป็นเส้นซึ่งอาจมีความสมบูรณ์ในตัวเอง หรืออาจเป็นเพียงเส้นร่างก็ได้ หรืออาจแต่งเติมด้วยสีเพื่อสร้างแสง-เงา ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น (อัศนีย์ ชูอรุณ, 2541) การวาดเส้นหมายถึง การวาด การเขียน และการร่าง (โกสุม สายใจ, 3530) อีกความหมายหนึ่งก็คือ การลากเส้นบนพื้นระนาบ ของรูปร่าง หรือรูปทรงต่างๆ ซึ่งอาจมีการระบายสีในขั้นต่อไปหรืออาจจะเป็นการแรเงาด้วยแสงและเงา ด้วยวิธีแรเงาเส้นเงา หรือด้วยการใช้สีหมึก ระบาย (ไมเยอร์, มะลิลัตร์ เอื้ออานันท์ ผู้แปล, 2540)

ความสำคัญของการวาดเส้น

โกสุม สายใจ (2532) กล่าวว่า การวาดเส้น เป็นพื้นฐานสำคัญของศิลปะทุกแขนง ในสถาบันที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์มักจะเริ่มต้นด้วยวิชาวาดเส้นเป็นพื้นฐานเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาเขียนภาพ ร่างภาพ และสเก็ตซ์ภาพต่างๆ ได้ นอกจากนี้การเรียนวาดเส้นยังช่วยให้เข้าใจเรื่องน้ำหนักของแสงและเงาที่ตกกระทบลงบนวัตถุ รวมทั้งระยะหรือมิติต่างๆ ที่มองเห็นจนนักศึกษาสามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกออกมาเป็นงานวาดเส้น ได้จึงจะถือว่า มีพื้นฐานทางวาดเส้นดี สามารถที่จะศึกษาเรื่องราวและวิธีของทัศนศิลป์แขนงต่างๆ ได้ต่อไป

สิ่งที่กล่าวต่อไปนี้ ก็เป็นข้อยืนยันให้เห็นว่าการวาดเส้นเป็นพื้นฐานของศิลปะทุกแขนง

ในงานจิตรกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของการเขียนภาพระบายสี การวาดเส้น และงานจิตรกรรม และมีความสัมพันธ์กันมาก ถึงกับมีผู้กล่าวว่าถ้าใครมีพื้นฐานทางวาดเส้นมาดีก็จะทำงานจิตรกรรมได้ดีไปด้วย ทั้งนี้เพราะก่อนที่จะระบายสีต้องมีการร่างภาพสเก็ตซ์ภาพจนเหมาะสมสวยงามแล้วจึงจะลงมือระบายสีให้น้ำหนักอ่อนแก่ตามประสบการณ์จากการวาดเส้น เพราะการลงสีก็คือการเปลี่ยนจากน้ำหนักขาว-ดำให้เป็นสีต่างๆนั่นเอง

ในงานประติมากรรม ซึ่งหมายถึงการปั้นแกะสลักก็วาดเส้น ก็เป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งประติมากรใช้ในการร่างภาพ สเก็ตซ์ภาพ ที่จะปั้นหรือแกะสลักและในบางครั้งการวาดเส้นยังช่วยให้ทราบถึงระนาบสูงต่ำของสิ่งที่กำลังปั้นหรือแกะสลัก ดังนั้นประติมากรจึงเป็นนักวาดเส้นหรือจิตรกรชั้นเยี่ยมได้ ในงานปั้นบางชนิดแทนที่จะสเก็ตซ์ภาพตามความคิดที่จะปั้น กลับนำแบบสเก็ตซ์หรือภาพร่างนั้นมาตกแต่งให้สวยงามและใช้ภาพร่างนั้นเป็นแบบจริงลอกแบบลงบนดินหรือไม้โดย

ตรงเลยก็มี จึงเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าในงานประติมากรรมผู้ปั้นก็จำเป็นต้องมีพื้นฐานวาดเส้นที่ดีเหมือนกัน

ในงานสถาปัตยกรรม ซึ่งหมายถึงการก่อสร้างอาคาร ตึกกรมบ้านช่อง หรือสะพานต่างๆ การเสกซ์หรือการเขียนภาพด้วยมือ (Free hand drawing) มีความจำเป็นมากเพราะต้องใช้ภาพเสกซ์เหล่านี้ เป็นตัวถ่ายทอดจินตนาการรูปร่าง รูปทรง ของอาคารที่ต้องการจะสร้าง ต่อจากนั้นจึงนำเอาเครื่องมือและมาตราส่วนเข้ามากำหนดเพื่อไปขยายให้ใหญ่เป็นอาคารจริงได้อย่างถูกต้องต่อไป (โกสุม สายใจ, 2532)

ประเภทของงานวาดเส้น

การวาดเส้นขอบ (Outline drawing) หมายถึง การวาดเส้นที่เน้นเฉพาะเส้นรอบนอกของสิ่งต่างๆ ที่จะวาดเพียงอย่างเดียว เส้นที่จะวาดนั้นจะหนาเกือบเท่ากันหมด ไม่ทำเส้นหนักเบา ไม่แสดงแสงเงา และไม่แสดงรายละเอียดใดๆ ภายในรูปทรงนั้น วิธีนี้ทำให้เกิดผลเป็นภาพ 2 มิติ แตกต่างกับการวาดเส้นแสดงทรง (Contour drawing) ซึ่งได้ภาพเป็น 3 มิติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530)

การวาดเส้นแสดงทรง (Contour drawing) หมายถึง วิธีการวาดเส้นแบบหนึ่งตามวิธีการศึกษาวิชาวาดเส้นของ ดิมอน นิโคลาดิเอส ในตำราชื่อ "The Natural Way to Draw" ซึ่งพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2484 นิโคลาดิเอส ได้เสนอวิธีฝึกหัดวาดเส้นที่ค่อนข้างสัมฤทธิ์ผล โดยให้นักศึกษาจ้องมองไปที่เส้นรอบนอกของสิ่งที่เป็นแบบ ในขณะที่เดียวกันนั้นก็วาดเส้นไปตามสายตา ให้ลากเส้นติดต่อกันโดยไม่ยกดินสอ และพยายามที่ไม่มองกระดาษ นอกจากวาดเส้นรอบนอกแล้วอาจมีการวาดเส้นที่อยู่ภายในได้บ้าง แต่ไม่มีการแรเงา วิธีการวาดเส้นแสดงทรงคล้ายคลึงกับวิธีการวาดเส้นขอบ แต่มีความต่างที่การวาดเส้นขอบนั้นคล้ายคลึงกับการวาดแผนภาพ (diagram) หรือภาพเงาทึบ (silhouette) คือมีความแบนและเป็น 2 มิติ ส่วนการวาดเส้นแสดงทรงจะแสดงลักษณะ 3 มิติ คือ ความหนา ความกว้าง และความยาว ด้วยเส้นที่หนักเบา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530)

การเขียนท่าทาง (Gesture drawing) สามารถสรุปได้จากหลักการวาดภาพของ (อารี สุธิตพันธ์, 2528) ว่าการเขียนท่าทาง หมายถึง การเขียนอย่างรวดเร็วตามความรู้สึกและการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการบินที่ความเคลื่อนไหว การเขียนท่าทางคล้ายกับการสร้างภาพสเก็ตช์ (Sketch) แต่ไม่เหมือนกันทีเดียว เพราะการ สเก็ตช์ภาพเป็นการร่างภาพหยาบๆ การเขียน ท่าทาง มีความสมบูรณ์ ในตัวเองเพราะ ก่อนลงมือเขียนจะต้องทำความเข้าใจกับตัวแบบอย่างละเอียด รูปเขียนแสดงท่าทางนั้นไม่มีรูปร่างของวัตถุแน่นอน มีแต่รูปร่างที่เปลี่ยนแปลงหรือกำลังเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น คือ ความเคลื่อนไหวของรูปร่างในบริเวณว่าง ดังนั้นรูปเขียนท่าทางจึงเป็นหน่วยพลังงานรูปทรงในบริเวณว่าง นอกจากนี้ผู้เขียนจะต้องพยายามแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ของตัวแบบ เช่น ความเหนื่อย ความเต็มใจ ตีใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเขียนท่าทางด้วย

การวาดภาพ ถือเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ของมนุษย์อย่างหนึ่ง เริ่มปรากฏในยุคหินเก่า ระหว่างประมาณ 20,000-10,000 ปีก่อนคริสตกาล โดยมนุษย์โครมันยอง (Cro-Magnon) เป็นผู้รู้จักถ่ายทอดประสบการณ์จากธรรมชาติ และจากการดำรงชีวิตของตน มนุษย์กลุ่มนี้ถ่ายทอดการวาดภาพไว้บนผนัง ถ้ำอัลตามิรา และถ้ำลาสโค (Altamira and Lascaux) ทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งภาพวาดดังกล่าวยังปรากฏเหลือเป็นผลงานจนถึงปัจจุบันนี้

การวาดภาพในยุคแรกๆ มักจะแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องความตาย ความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับการสำนึกบาป ความเชื่อศรัทธาในผู้นำหรือเทพเจ้า เป็นต้น การแสดงออกจึงมีลักษณะเป็นแบบสัญลักษณ์ เช่น หัวเป็นคนตัวเป็นสัตว์ เพื่อบอกวัตถุประสงค์ว่าเป็นอะไร กำลังทำอะไร ลักษณะภาพเขียนบางครั้งเป็นแบบสลักด้าน เป็นต้น การวาดภาพในยุคกลางเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการแสดงเรื่องราวทางศาสนาโบราณนิกาย แนวคิดทางปรัชญาและศีลธรรมจรรยาของมนุษย์ ปัจจุบันเรื่องราวในการแสดงออกมีความหลากหลายมากขึ้น สาเหตุเพราะได้มีการเรียนรู้กันกว้างขวางความคิดสร้างสรรค์มีอิสระ ทำให้การแสดงออกมีแนวคิดแปลกๆ ในลักษณะเป็นรูปชัดเจนตามที่เห็น และตามจินตนาการหรือความรู้สึก อย่างไรก็ตามเนื้อหาของภาพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ (สุชาติ สุธิต อ่างถึงใน ระวี โอภิชากร, 2534)

1. เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ รูปทรงของคน สัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ หรือเรียกว่า รูปทรงที่เป็นอินทรีย์วัตถุ (Organic form)

2. เนื้อหาจากรูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ รูปทรงสี่เหลี่ยม ก่อสร้าง รูปทรงที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ (Things are by man) เป็นต้น

ความเป็นมาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การวาดภาพเป็นการแสดงพฤติกรรมด้านความคิด ความสามารถ รสนิยม ทางศิลปะอย่างมีระบบ ออกมาเป็นรูปภาพในลักษณะต่างๆ กันจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของคุณสมบัติของวัสดุ กระบวนการ วิธีสร้างภาพให้ปรากฏเป็น 2 มิติ กี่ 3 มิติ ก็ดี ดูแล้วทำให้เกิดความรู้สึกหรือการรับรู้ต่างๆ เช่น เป็นความงาม ความแปลกใหม่ เป็นต้น

ปัจจุบันการวาดภาพมีกระบวนการ วิธีการ วัสดุ หลากหลายยิ่งขึ้น เพราะว่ามีนักวิชาการ ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะ ได้พยายามคิดค้นทดลองหาข้อมูล เพื่อให้ได้สิ่งที่แปลกใหม่ที่จะใช้ในการสร้างผลงาน ตลอดจนนำมาใช้เป็นหลักการสำหรับการเรียนรู้ จัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน สถาบันต่างๆ ให้มีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการพื้นฐานของการวาดภาพ สามารถสรุปจากหลักการของ แคทเชน (Katchen, 1985) ได้ว่า คือการพิจารณาแบ่งที่ว่าง โดยพิจารณาถึงความสมดุล จังหวะ สถานการณ์ และความเคลื่อนไหว การจำกัดรูปร่างด้วยเส้นรอบรูปจะเป็นตัวแยกจากที่ว่างของรูปเรียกว่า รูป และพื้นหลัง หรือการแบ่งที่ว่าง ก็คือการเริ่มใช้เส้น ซึ่งเรียกว่าการวาดเส้นที่วาดจะมีลักษณะเฉพาะต่างกันไปตามทิศทาง น้ำหนัก ความเร็ว และเครื่องมือที่ใช้ ซึ่งทำให้ความรู้สึกต่างกันออกไป เช่น เส้นตรง จะดูแข็งแรง ตรงหนัก ในขณะที่เส้นโค้งให้ความรู้สึกอ่อนไหว ผ่อนคลายหรือการเปลี่ยนทิศทางของเส้นโค้งจะให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวช้า แตกต่างจากเส้นที่เปลี่ยนทิศทางเป็นมุมแหลม น้ำหนักของเส้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงระยะใกล้ไกลหรือเส้นที่ลากอย่างรวดเร็ว จะดูตรงไปตรงมามากกว่าเส้นที่ลากอย่างช้าๆ เป็นต้น อารมณ์ที่เกิดจากเส้นต่างๆ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกต่อภาพวาดโดยส่วนรวม

ภาพวาดเส้น ส่วนใหญ่จะผสมกันระหว่างเส้นโค้งกับเส้นตรง และการรู้จักใช้ความเร็วช้าที่ต่างกันในการลากเส้น เส้นที่จะใช้ในการวาดภาพแบ่งเป็นหลายประเภท ในที่นี้ แคทเชน (Katchen, 1985) จัดแบ่งเส้นแบบง่ายๆ ดังนี้

1. Gesture line คือ เส้นจางๆ ที่วาดอย่างรวดเร็ว สำหรับเป็นพื้นฐานของการวาดต่อไป
2. Contour line คือ เส้นที่วาดต่อเนื่องกัน แสดงให้เห็นรูปร่างของคนหรือวัตถุอย่างชัดเจน และจะบอกถึงการเคลื่อนไหวของภาพด้วย
3. Blind coutour line คือ เส้นที่เกิดจากการเริ่มลากจากจุดหนึ่งของภาพ แล้วเคลื่อนสายตาไปตามเส้นอย่างต่อเนื่องที่แสดงลักษณะภายในของภาพด้วยความเร็วคงที่ และในทิศทางเดียวกับสายตา
4. Broken contour line คือ การลากเส้นที่ไม่ต่อเนื่องกันเป็นการบอกเล่าถึงส่วนสำคัญที่น้อยกว่า
5. Calligraphic line คือ เส้นที่ลากอย่างบรรจง สวยงาม สง่า และมีจังหวะ
6. Hatched line คือ เส้นที่ลากซ้ำๆ เน้น ย้ำ (แรเส้นเงา)
7. Crosshatched line คือ เส้นที่ลากซ้ำๆ ในแนวตัดกัน ไม่ว่าจะตรงหรือโค้งใช้น้ำสายตา (แรเส้นเงาขวาง)
8. Loose-hatching line คือ เส้นที่วาดอย่างหวัดๆ ใช้แสดงคุณค่าน้ำหนัก อ่อนแก่

เส้นดังกล่าว มีลักษณะเฉพาะตามเทคนิควิธีการ จินตนาการ ความคิด อารมณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการวาด เช่น ดินสอ ปากกา พู่กัน แปรง สีเทียน กิ่งไม้ น้ำหมึก หรือทุกอย่างที่ใช้วาดเส้นได้ เพื่อให้รูปแบบใหม่ ได้ความรู้สึกแตกต่าง เช่น ดูแล้วตื่นเต้น น่าสนใจ และเกิดเป็นลีลานุ่มนวล แข็งกร้าว เห็นเป็นสิ่งที่สวยงาม เป็นต้น

หลักขององค์ประกอบศิลปะในการวาดเส้น

ทฤษฎีของทัศนศิลป์

อดิศักดิ์ บุญเลิศ (2541) กล่าวว่า การเข้าใจศิลปวัตถุในสิ่งแวดล้อมปัจจุบันต้องมีการศึกษาหาประสบการณ์และความรู้จนเกิดความนิยมเข้าใจในศิลปะ และทฤษฎีของทัศนศิลป์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญศิลปะ อันได้แก่ เส้น รูปร่าง มวล คุณค่าของแสงและเงา พื้นเงา พื้นผิว และสี ศิลปินได้สร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นมาด้วยการใช้วัสดุที่มีคุณค่า ในรูปลักษณะและพื้นผิว การใช้เทคนิค การงาน และการใช้เครื่องมือสร้างสรรค์งานจนสำเร็จเป็นศิลปวัตถุ ด้วยความเรียบร้อยงดงามถูกต้องตามลักษณะของสุนทรียภาพ ฉะนั้น การที่จะสามารถเข้าใจงานศิลปะได้จะต้องมีความรู้ในทฤษฎีของทัศนศิลป์ เทคนิคของการทำ แนวความคิด และความรู้ของศิลปินในขณะสร้างสรรค์งานนั้นด้วย

องค์ประกอบของทัศนศิลป์ (COMPOSITION)

องค์ประกอบของทัศนศิลป์ มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกับการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปิน ความงามที่สมบูรณ์แบบจะเกิดขึ้นจากการจัดองค์ประกอบเหล่านั้นให้ได้ส่วนสัมพันธ์จนเกิดความสมบูรณ์แบบเฉพาะตัว เพื่อที่จะให้เข้าใจในความงามและการแสดงออกของศิลปิน จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในองค์ประกอบของสุนทรียภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษาศิลปะ

ในศิลปะวัตถุทั้งหลาย ภาพเขียนก็ดี รูปปั้นแกะสลัก และงานสถาปัตยกรรมใด ๆ ก็ตาม แสงและเงาจะใช้ในการสร้างสรรค์ความแตกต่างของอารมณ์ งานศิลปะที่มีแสงและเงาที่ทำให้มีมิติและสว่างสัมพันธ์กันเป็นหน่วยเดียวกัน จะช่วยให้แลดูมีความสง่างามหรือไม่ก็แลดูเกิดอารมณ์ความรู้สึก การจัดแสงไฟในห้อง ถ้าจัดให้แสงไฟส่องสว่างเป็นจุดตามความงามและการใช้สอย จะสามารถช่วยสร้างบรรยากาศและความรู้สึกได้ดีกว่าการใช้ไฟฟ้าให้สว่างไสวเหมือนกันตลอดทั้งห้อง

แสงสว่างนอกจากมีผลต่อรูปทรง และความรู้สึกแล้ว ยังมีผลแสดงให้เห็นว่า วัตถุนั้นอยู่ในบริเวณว่าง ใกล้หรือไกล อันแสดงเกี่ยวกับตำแหน่งที่วัตถุนั้นตั้งอยู่ด้วย เช่น วัตถุที่อยู่ใกล้ มักจะมองเห็นลักษณะแสงและเงาตกทอดชัดเจน แต่ถ้าอยู่ไกลลักษณะแสงและเงาก็จางและไม่ชัดเจนดังนั้นจะเห็นได้ว่า แสงสว่างมีความสำคัญต่อการเขียนภาพและต่อการรับรู้ทางการเห็นของมนุษย์เป็นอันมาก และทั้งยังแสดงความรู้สึกและระยะใกล้ไกลของวัตถุในภาพนั้นด้วย การรับรู้ด้วยจักขุสัมผัสก็มีความสำคัญมากเหมือนกัน การเห็นหรือจักขุสัมผัสนั้นมีองค์ประกอบที่ช่วยให้มองเห็น คือ แสงสว่างและเงาช่วยให้มองเห็นรูปทรงต่าง ๆ ได้รอบ ๆ ตัว ก่อให้เกิดน้ำหนักต่าง ๆ มีการตัดกันระหว่างแสงและเงา ถ้ามีแสงปราศจากเงาอาจจะมองไม่เห็นอะไร เพราะไม่มีความแตกต่างของน้ำหนัก คงจะเห็นเป็นหมอกไปหมด รูปทรงที่มองเห็นด้วยแสงและเงานั้น บางทีก็ไม่แน่นอน เนื่องจากความเข้มของแสงและเงา ตัวอย่างเช่น รูปทรงของไข่ เมื่อมีแสงสว่างตกทอดบริเวณที่ถูกแสงจัดนั้น อาจจะทำให้มองไม่เห็นชัดทำให้รูปทรงของไข่ฟองนั้นเบี่ยงไปหรือผิดส่วนไปได้ แสงที่ตกทอดวัตถุสีอ่อนๆ มักจะสะท้อนช่วยให้รูปทรงนั้นรู้สึกใหญ่ขึ้น และแสงที่ตกทอดวัตถุสีเข้ม มักจะช่วยให้รูปทรงนั้นรู้สึกเล็กลง นับว่าแสงและเงามีส่วนบิดเบือนรูปทรงนั้น ๆ เป็นอย่างมาก

นอกจากแสงสว่างตกทอดแล้วยังมีแสงสะท้อน (High light) ซึ่งช่วยทำให้รูปทรงนั้นๆเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น แสงสะท้อนจากวัตถุที่เป็นโลหะมัน ถ้าเขียนรูปวัตถุนั้นแล้วพยายามเขียนแสงสะท้อนนั้น จะทำให้รู้สึกว่าการสะท้อนบนผิวของวัตถุนั้นล้าหน้าออกมาไม่ได้เป็นส่วนของวัตถุนั้น ดังนั้นในขณะที่วาดเขียนแสงสะท้อนจะต้องพยายามนึกถึงรูปวัตถุจริง และพยายามไม่สนใจแสงสะท้อนนั้น จึงจะแสดงรูปทรงนั้นได้แท้จริง

กระบวนการสร้างสรรค์งานวาดเส้น

สมโภชน์ ทองแดง (2542) กล่าวว่า เนื่องจากการวาดเส้นเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของศิลปะทุกแขนงและการวาดเส้นเกิดขึ้นเพื่อการบันทึกความรู้สึก ความคิดต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมชาติรอบตัว ผู้สร้างสรรค์งานวาดเส้นเมื่อเริ่มต้นสร้างงานจวบจนกระทั่งเป็นผลงานสำเร็จได้นั้น จะมีกระบวนการดังนี้

1. การมอง (Looking)

เมื่อมนุษย์ถือกำเนิดขึ้น ดวงตาและการรับรู้ทางการเห็นจะได้รับการพัฒนาอย่างดีเป็นระบบ หลังจาก 2 สัปดาห์เด็กทารกจะสามารถใช้สายตาจับจ้องวัตถุที่เคลื่อนที่ไปมา เขาสามารถรับรู้เสียง แสง และการจับต้อง

การมองเป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยปราศจากความตั้งใจแน่นอน เป็นเพียงองค์ประกอบเพื่อให้มนุษย์บรรลุวัตถุประสงค์ของการรับรู้ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปราศจากความตั้งใจ เป็นปกติวิสัยของมนุษย์ ความสามารถในการรับรู้ด้วยสายตา ถือเป็นปัจจัยเบื้องต้นของมนุษย์ที่จะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้

2. การเห็น (Seeing)

การเห็นเป็นศักยภาพของประสาทสัมผัสเบื้องต้นทางหนึ่งที่จะนำมาสู่ความรู้สึกทางการรับรู้ ด้วยการเห็นของเราจากสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์รอบตัวเรา และยิ่งกว่านั้นภาพลักษณ์จากการเห็นยังทำหน้าที่เป็นตัวสื่อความหมายจากสิ่งที่เห็นให้เรารับรู้และแปรความหมายได้ว่า สิ่งที่เราเห็นมีลักษณะอย่างไร หมายถึงอะไร การเห็นเกี่ยวข้องกับความตั้งใจและมีความหมายต่อเรา โดยเฉพาะศิลปินที่ทำการวาดเส้นได้ดีนั้น ต้องฝึกการมองให้เห็นเสียก่อนเป็นอันดับแรก เพราะการมองอย่างเดียวนั้นคือการดูในสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการดู เป็นการมองดูอย่างผิวเผิน มองแบบผ่าน ๆ เกิดประสาทรู้ส่วนรวมของวัตถุในบริเวณที่มีแสง แปรให้ทราบหยาบ ๆ ไม่มีรายละเอียด ไม่ก่อให้เกิดความประทับใจ เมื่อเวลาผ่านไปอาจจะลืมหรือไม่ใส่ใจเลยก็ได้ แต่การเห็นเป็นการมองอย่างตั้งใจพิจารณา มองแบบสัมผัสรูปแบบต่าง ๆ ทั้งส่วนรวมส่วนย่อย และส่วนละเอียดทุกซอกทุกมุมของรูป ทำให้เราทราบส่วนละเอียดต่าง ๆ ก่อให้เกิดความประทับใจ สนใจและพึงพอใจ

3. การสังเกต (Observations)

หลังจากการมองเห็นเกิดความสนใจ เกิดการสังเกต กำหนดหรือหมายตาเอาไว้ เพราะการสังเกตเป็นพื้นฐานสำคัญของการเลือกสรรและเก็บข้อมูลในส่วนต่างๆ ที่ต้องการ โดยสังเกตรูปแบบทางองค์ประกอบเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง เส้น น้ำหนักแสงเงา ลักษณะสูง ต่ำ ตื้นลึกหนา บาง กลมแบน เหลี่ยม ฯลฯ ที่แสดงให้เห็นทางสายตา สังเกตลีลา ท่าทาง บุคลิกลักษณะอารมณ์ต่างๆ อย่างละเอียดทุกซอกทุกมุม รวมถึงการสังเกตอย่างลึกซึ้งถึงส่วนที่อยู่ข้างหลังและส่วนที่อยู่ภายในที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตา แต่สามารถรับรู้ได้ด้วยความเข้าใจอันเกิดจากการสังเกต

4. การรับรู้ (Perception)

การเห็นและการสังเกตได้เลือกสรรสิ่งที่เห็นมาเป็นข้อมูลของการรับรู้ แล้วป้อนเข้าสู่ความรู้สึกนึกคิดทางสมองและจิตใจ เป็นตัวแปรออกมาเป็นความหมายจากสิ่งที่เห็นว่าเป็นอะไร หมายถึงอะไร ช่วงขณะที่เห็น กระบวนการดังกล่าวนี้ปกติแล้วจะเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่แล้วสำหรับทุกคน แต่จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างก็คือ มุมมองและประสบการณ์ทางการเห็นของแต่ละบุคคล การรับรู้เป็นช่วงเวลาของความคิดที่พร่างพรูเป็นช่วงของจินตนาการที่เกิดขึ้น เป็นการรวบรวมประสบการณ์จากการมองเห็น จากการสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วน จนเกิดการรับรู้เข้าใจ เห็นแจ้งในเอกภาพของธรรมชาติในส่วนต่าง ๆ ทั้งรูปนอก รูปใน เนื้อหา อารมณ์ สามารถแยกแยะ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เลือกสรรแต่สิ่งที่มีสาระจากประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความคิด จินตนาการและตรงตามความต้องการของเรา จนเกิดความคิดที่จะนำไปถ่ายทอดเป็นรูปแบบในงานวาดเส้นต่อไปได้

5. การถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานวาดเส้น

จากการมองเห็น การสังเกตและการรับรู้ เราจะกลั่นกรองแต่เนื้อหา เรื่องราวและหรือสาระต่าง ๆ ที่ประทับใจ พอใจ มาถ่ายทอดออกเป็นภาพด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ทางด้านวาดเส้น

การมองเห็น การสังเกต การรับรู้ และการถ่ายทอด นับเป็นกระบวนการการวาดเส้นที่เป็นวัฏจักรกระทำต่อเนื่องกันในขณะที่ปฏิบัติการวาดเส้นในแต่ละครั้ง กระบวนการที่ต่อเนื่องนั้นจะเริ่มจากการมองเห็น การสังเกต การรับรู้ การถ่ายทอด จนกลับมาสู่การมองเห็น การสังเกต การรับรู้ และการถ่ายทอดอย่างนี้อยู่ตลอดเวลาจนกว่าการวาดเส้นในแต่ละครั้งจะเสร็จสมบูรณ์ เมื่อฝึกฝนกระบวนการและขั้นตอนนี้ต่อเนื่องเป็นระบบจะช่วยพัฒนาซึ่งกันและกัน แต่ละขั้นแต่ละตอนจะสนับสนุนกันและกันให้เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ ยิ่งมองเห็นมาก การ

สังเกตจะดีขึ้นการรับรู้จะฉับไว การถ่ายทอดในผลงานวาดเส้นจะได้อารมณ์ ทรงคุณค่า และมีคุณภาพ และเมื่อกลับมาของสิ่งนั้นใหม่ ก็ให้เห็นชัดแจ้งขึ้น กระบวนการนี้ยิ่งฝึกฝนยิ่งทำให้การมอง การรับรู้ การถ่ายทอดประสานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น การปฏิบัติการวาดเส้นจะไม่ติดขัด ไม่ลังเล มีความมั่นใจ มีความอิสระเกิดความสนุกสนานในการทำงาน การวาดเส้นนั้นยิ่งกระทำด้วยความคล่องตัวมากเท่าใด ก็จะสร้างคุณค่าความงามให้แก่ผลงานวาดเส้นมากขึ้นเท่านั้น และผลจากการฝึกฝนในแต่ละครั้งที่ปฏิบัติงานวาดเส้น จะส่งผลความรู้ ความเข้าใจไปสู่การทำงานวาดเส้นครั้งใหม่ต่อไปเสมอ ๆ

วัสดุและเครื่องมือทั่วไป

อุปกรณ์ในข้อนี้เป็นวัสดุและเครื่องมือทั่วไปช่วยเสริมการทำงานและการฝึกหัดให้คล่องตัวขึ้น ถึงแม้จะไม่ใช้วัสดุหรือเครื่องเฉพาะด้านจริง แต่ก็ให้คุณค่าต่อการปฏิบัติในลักษณะต่างๆ ผู้ฝึกหัดจึงสมควรที่จะใส่ใจในเรื่องนี้ด้วย ประกอบด้วยอุปกรณ์ต่อไปนี้

กระดาษรองเขียน

กระดาษรองเขียนอาจทำด้วยไม้อัดหรือแผ่นกระดาษอัด หน้า 4 มิลลิเมตร ขนาดประมาณ 40 X 60 เซนติเมตร ซึ่งอาจจะใหญ่กว่าหรือเล็กกว่ามาตรฐานที่กำหนดให้ขึ้นอยู่กับการใช้งานของแต่ละคน แผ่นกระดาษรองเขียนนี้จะทำหน้าที่เหมือนโต๊ะเคลื่อนที่ทั้งการเขียนภาพในห้องปฏิบัติงานและนอกสถานที่ เพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการเขียนภาพ

ใบมีดหรือคัตเตอร์

สำหรับเหลาดินสอและปรับสภาพของแท่งถ่านแกรไฟต์ เพราะวัสดุทั้ง 2 นั้นมีใ้ล่อน จึงสึกได้ง่ายขณะใช้งาน จึงต้องเหลาบ่อย ๆ และการเหลาดินสอ นั้นจะต้องเหลาดินสอมากกว่า 2 แท่ง เพราะจะได้ไม่ต้องเหลาบ่อย ๆ ทำให้เสียเวลาฝึกฝนในการวาดเขียนโดยไม่จำเป็น

คลิปหนีบกระดาษ

ใช้สำหรับหนีบกระดาษที่วาดให้ติดกับกระดาษรองวาด ควรใช้คลิปหนีบกระดาษสัก 2 - 4 ตัว ไม่ควรใช้ที่กดกระดาษ เพราะจะทำให้กระดาษเป็นรอยตำหนิ และไม่มีความสะดวกในการทำงานเท่าที่ควร

ซองเก็บผลงาน

เพื่อเก็บรักษาผลงานที่วาดเสร็จแล้ว เพราะถ้ายังเก็บภาพที่วาดแล้วไว้ในกระดานรองเขียนจะทำให้ผลงานออกมาเสียหายได้ ซองเก็บผลงานอาจทำเป็นซองด้วยกระดาษเทา – ขาว ที่มีลักษณะค่อนข้างแข็งก็ได้

ขาหยั่ง

ใช้สำหรับวางกระดานรองเขียน หรือเฟรม ในการวาดภาพที่มีความละเอียดสูงและต้องใช้เวลาในการสร้างสรรค์นานๆ

กระดาษวาดเส้น

มีขนาดความหนาที่แบ่งเป็น 100 ปอนด์ 80 ปอนด์ ใช้ในการเขียนหมึกได้สำหรับใช้เขียนดินสอดำใช้ 80 ปอนด์ หรือ 60 ปอนด์ ก็พอนอกจากนี้ยังมีกระดาษปรีฟ นับเป็นกระดาษที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการฝึกหัดวาดภาพเพราะราคาถูก

ยางลบ

ยางลบที่ใช้ควรเป็นยางลบที่มีคุณภาพสักหน่อย เพราะหากใช้ยางลบไม่ดีจะมีผลทำให้เวลาลบแทนที่ภาพส่วนนั้นจะสะอาดเรียบร้อย กลับกลายเป็นสีดำสกปรก ยางลบที่ใช้กันส่วนมากจะมีทั้งสีขาวกับไม่มีสี

ดินสอดำ

เป็นดินสอแบบมีเปลือกไม้ ใส์ดินสอทำด้วยแกรไฟต์ผสมกับดินชนิดหนึ่ง ความแข็งหรืออ่อนจะขึ้นอยู่กับความมากน้อยของดิน (Clay) ดินสออ่อนมากขนาด 6B มีดินผสมอยู่น้อยขนาด 6H แข็ง เพราะมีดินผสมอยู่มาก ในการวาดเขียนนั้นให้ใช้ดินสอเกรดอ่อน (Soft) คือ 2B และ 4B ใช้ในการร่างภาพ และ 6B EE ใช้สำหรับแรเงาน้ำหนักให้แสงเงา

ดินสอคาร์บอน

ดินสอคาร์บอนหรือดินสอถ่าน ที่นิยมเรียกกันทั่วไป เป็นดินสอที่ใช้ในการวาดเขียนอีกชนิดหนึ่ง วิธีการใช้ก็เหมือนกับดินสอธรรมดา ใส์ดินสอทำจากส่วนผสมของชาร์โคล มีลักษณะคล้ายถ่าน อันเกิดไปจากใส์ดินสอธรรมดา ดินสอคาร์บอนมีใส์ชนิดแข็งและอ่อน เริ่มด้วย HH ซึ่งแข็งมากใช้สำหรับเขียนภาพสิ่งก่อสร้าง H (แข็ง) ใช้สำหรับเขียนภาพตรงที่ถูกลบ HB

ปานกลางใช้ในการเขียนภาพต่างๆ ไป B ใช้สำหรับแรเงาตอนที่เป็นเงาอ่อน BB ดำขึ้นอีก สำหรับใช้กับตอนที่เป็นเงาหนักขึ้น BBB ดำที่สุด สำหรับตอนที่เป็นเงาลึกและหนักที่สุด

กระดาษที่ใช้สำหรับเขียนกับดินสอคาร์บอนนี้ ต้องเป็นกระดาษที่มีพื้นเรียบ ด้าน และค่อนข้างเนื้อหยาบ เพราะจะทำให้คาร์บอนติดดี ส่วนกระดาษเรียบมันไม่เหมาะสำหรับการเขียนด้วยดินสอคาร์บอนเพราะลื่นเขียนไม่ติด

ถ่านชาร์โคล

ถ่านชาร์โคลมีขนาดและคุณสมบัติที่ต่างกันตั้งแต่อ่อนจนถึงแข็ง ไม้ถ่านเป็นเนื้อละเอียดแน่น น้ำหนักเบา ทำจากต้นองุ่นตามกรรมวิธีของผู้ผลิต ภาพที่เขียนด้วยถ่านชาร์โคลจะให้ความสวยงามมากกว่าภาพที่เขียนด้วยดินสอดำ แม้วิธีการเขียนจะเหมือนกันก็ตามที เพราะมีคุณลักษณะนุ่มแต่เมื่อเขียนเสร็จแล้วต้องพ่นน้ำยากันลอก เพราะถ่านชาร์โคลหลุดง่าย

นอกจากนี้ ถ่านชาร์โคลยังทำเป็นดินสอดำ เรียกกันทั่วไปว่า ดินสอชาร์โคล ใช้กระดาษที่พื้นหลายรอบจนโตพอเหมาะมือกับดินสอสีดำทั่วไป เวลาใช้ไม่ต้องเหลาเพียงแต่แกะหลายกระดาษที่พื้นออก แล้วลอกได้เรื่อยๆ ตามที่ต้องการจะใช้แต่ละครั้ง จนกว่าจะหมดแห่งต้องการให้แหลมก็ฝนด้วยกระดาษทราย

คอนเตเกรยอง

นิยมเรียกกันสั้นๆ ว่า เกรยอง มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมยาวประมาณ 2 นิ้ว คุณสมบัติคล้ายถ่านชาร์โคล แต่มีขนาดสั้นและแข็งแรงกว่า มีสีเข้ม ดำ น้ำเงิน น้ำตาลแก่ ฯลฯ แต่ที่นิยมใช้กันมากคือสีดำ เพราะทำให้ได้ค่าน้ำหนักขาวดำต่างกันอย่างชัดเจน และเขียนได้บนกระดาษทุกสี ภาพเขียนด้วยเกรยองเก็บรายละเอียดได้น้อยเพราะเป็นแท่ง เมื่อเขียนเสร็จก็ต้องพ่นน้ำยากันลอกเช่นเดียวกับชาร์โคล

ปากกา

ปากกาที่ใช้ในการเขียนภาพจะเป็นปากกาปลายแหลมแบบธรรมดา เมื่อจะเขียนแต่ละครั้งก็จุ่มหมึกอินเดีย การใช้งานต้องการเส้นสามขนาด ปากกาปากแรกจะเป็นปากกาธรรมดา ปากที่ 2 ตัดปลายให้เป็นเส้นขนาดกลาง ปากที่ 3 ตัดปลายให้เป็นเส้นขนาดใหญ่ ในการตัดปลายแต่ละขนาดใช้กรรไกรหรือมีดตัดเล็บตัดเสร็จแล้วจึงแต่งด้วยหินลับมีดเพื่อลบคม เวลาเขียนจะได้ไม่ชูดกระดาษ ภาพที่เขียนด้วยปากกาแบบนี้จะมีสัดส่วนละเอียดชัดเจน ในลีลาภาพสเกッチทำนองหวัดเร็วๆ

นอกจากนี้ก็ยังมีการใช้ปากกาหมึกซึม ปากกาลูกลื่น ปากกาเมจิก โดยเฉพาะปากกาหมึกซึมใช้แทนปากกาปลายแหลมได้ เมื่อต้องการเส้นเล็กก็หงายปากเขียนทำให้ได้เส้นเล็ก แต่ถ้าเขียนตามปกติเส้นจะใหญ่ตามขนาดของปลายปากกา

ปากกาลูกลื่นใช้เขียนภาพทั้งสีเดียวและหลายสี ให้น้ำหนักอ่อนแก่ได้ตามต้องการ ใช้ควรเลือกปากกาที่มีคุณภาพ หากคุณด้อยจะมีปัญหาเวลาเขียนหมึกจะเี่ยมเป็นจุดใหญ่ ตอนเริ่มต้น เพื่อความแน่นอนควรมีกระดาษอีกแผ่นหนึ่งสำหรับขีดเส้นทดลอง เป็นการป้องกันการเลอะก่อนที่จะทำการเขียน

หมึกอินเดีย

เรียกกันทั่วไปว่า อินเดียอิงค์ ใช้เขียนบนกระดาษขนาด 80 – 100 ปอนด์ เขียนด้วยปากกาหลายแหลมหรือฟู่กันปลายแหลม มีสีดำและสีขาว ทนการละลายน้ำให้เงาจางสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ในการเขียนได้ สีขาวมีไว้ใช้ลบแก้ไขส่วนที่ต้องการแต่งเติมหรือไม่ต้องการ

จากการประมวลวรรณคดีที่เกี่ยวข้องในส่วนของ การวาดเส้นพอที่จะสรุปได้ว่า องค์ความรู้ต่างๆ ได้ครอบคลุมเนื้อหาซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวิจัย ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าสภาพการเรียนการสอนการวาดเส้นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านครูผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการพัฒนาในเชิงบวก ซึ่งแตกต่างกับอดีต ดังนั้นผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจที่จะค้นคว้าในเรื่องนี้ไม่มากนักน้อย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยในประเทศ

ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน โดยวิธีสอนแบบในออกนอก กับนอกเข้าใน” เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคน ด้านสัดส่วน รูปทรง แสงเงา ความสมดุล และการแรเงาหน้า โดยวิธีสอนแบบในออกนอกกับนอกเข้าใน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชาศิลปะ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ภาควิชาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 30 คน ซึ่งได้โดยการสุ่มอย่างง่าย และแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ t-test แบบ Independent Sample

สรุปผลการศึกษา นักศึกษาที่เรียนด้านวิธีสอนแบบนอกเข้าใน และแบบในออกนอก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน ทั้งพิจารณาโดยส่วนรวมและพิจารณาส่วนประกอบย่อย คือ คน ด้านสัดส่วน รูปทรง แสง-เงา ความสมดุล และการแรเงาหน้า

ประเทศ สุธสถิตย์ (2535) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ทัศนะของหัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรต่อการใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2533” วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรต่อการใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านหลักสูตร เรื่องวัตถุประสงค์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาบังคับแกน (ศิลปะกับชีวิต) ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ตามแนวของหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรทั่วประเทศ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นหัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปศึกษา ด้านหลักสูตร เรื่องวัตถุประสงค์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาบังคับแกน (ศิลปะกับชีวิต) ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล มีเกณฑ์ในระดับเห็นด้วยมากและเห็นด้วยอย่างยิ่ง ผลวิจัยที่แตกต่างได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษามีความคิดเห็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยใกล้เคียงกัน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นบูรณาการ วิชาทัศนศิลป์ ดนตรีและทัศนศิลป์เข้าด้วยกัน

2. หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร ที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา สาขาที่สำเร็จ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปศึกษาทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกด้าน ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการชี้แจงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มหลักสูตร จึงมีทัศนคติที่ดีต่อหลักสูตร

กรมวิชาการ (2537) ได้รายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์ผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เป็นการสังเคราะห์ความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวน 145 คน จากทุกจังหวัดที่ร่วมประชุมสัมมนาเรื่อง ผลการประเมินการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ด้วยการอภิปรายกลุ่มรวม 16 กลุ่ม มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นภาพการใช้หลักสูตร และผลการวิเคราะห์ ดังนี้

จุดประสงค์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาทุกระดับให้มีความสอดคล้องกัน มุ่งสร้างผู้เรียนเป็นผู้บริโภคศิลปะที่ดี ไม่มุ่งผลิตศิลปินการสอนศิลปะ สอนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ด้านโครงสร้างหลักสูตร ควรบังคับให้วิชาศิลปะศึกษาเรียนในชั้น ม.3 ด้วย ส่วนหนังสือเรียนพบว่า หนังสือของกรมวิชาการบางเล่มเนื้อหาผิดพลาด ปัญหาการใช้หลักสูตรที่พบคือ โรงเรียนมุ่งเน้นแต่ภาคทฤษฎีและนักเรียนมีโอกาสเลือกตามความถนัดของตนเองน้อยมาก ในด้านการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นผลิิตมากกว่าการจัดการ ด้านเนื้อหายังมีความซ้ำซ้อนมากกว่าระหว่างวิชาการงานกับวิชาอาชีพ

วิบูลย์ จันทร์แย้ม (2531) ได้ศึกษาเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดของโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดจังหวัด ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี จำนวน 72 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านหลักสูตร เวลาเรียนศิลปศึกษาที่กำหนดไว้สั้นเกินไปไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนปฏิบัติงานในเวลาไม่สำเร็จ กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง นักเรียนขาดทักษะการปฏิบัติ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายการเรียน
2. เนื้อหาวิชา บางเรื่องไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เนื้อหาบางส่วนมีความซ้ำซ้อน วัสดุ อุปกรณ์หาซื้อได้ยาก วิชาศิลปะศึกษาบังคับเฉพาะ ชั้นมัธยม 1 ถึง ชั้นมัธยม 2 เท่านั้น เมื่อไปศึกษาต่อในระดับสูงก็จะลืมพื้นฐานเดิม
3. ครูศิลปศึกษา มีความต้องการเข้ารับการสัมมนาทางด้านศิลปะเพิ่มเติม และวิธีสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือ การศึกษานอกสถานที่
4. สื่อการสอนที่ใช้น้อยที่สุดคือ เครื่องวีดิทัศน์ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติงานศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ

5. หนังสือ แบบเรียนที่ใช้ประกอบการสอนยังไม่เพียงพอ และแต่ละเล่มผู้เขียนมักอธิบายความหมายแตกต่างกันออกไปทำให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะผู้สอนที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านศิลปศึกษาโดยตรง จะประสบปัญหา

พจนาลัย เพ็งปาน (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การจัดวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1” วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ผู้บริหาร 124 คน หัวหน้าฝ่ายแนะแนว 62 คน ครูผู้สอนวิชาเลือกเสรี 5 กลุ่มวิชา 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ และแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ฉบับตามกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า ในการเตรียมการ โรงเรียนกำหนดนโยบายโดยคำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียน ด้านบุคลากร มีการวางแผนโดยสำรวจความถนัด ความสามารถของบุคลากรภายในโรงเรียน จัดกลุ่มการเรียน โดยให้นักเรียนตามวิชาที่โรงเรียนเปิด เตรียมบุคลากรจัดประชุมเพิ่มความรู้แก่ครู จัดหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร วัสดุ เพื่อการผลิตสื่อการสอน ส่งเสริมครูใช้ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน แต่งตั้งครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบการเตรียมบริการแนะแนว จัดหาคู่มือวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ เพื่อการวัด และประเมินผล ปัญหาการเตรียมการ ได้แก่ ขาดข้อมูลนักเรียนและท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณจ้างบุคลากรภายนอก ครูมีความเข้าใจหลักสูตรไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นทักษะกระบวนการ ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้อาคาร โรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการ มีการวัดผลระหว่างเรียน หลังเรียน จัดบริการแนะแนว มีการใช้แบบสอบถาม ทำระเบียบสะสม สังเกตพฤติกรรมนักเรียน นิเทศติดตามผลด้วยการจัดประชุมครู ปัญหาที่พบคือ ครูมีงานมาก มีความรู้ไม่เพียงพอ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่สามารถสอนได้ตามแผนการสอน ขาดงบประมาณการติดตามผลการประเมินผลด้านการเตรียมการและดำเนินงานส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา

สมาน บุญสั้น (2524) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1” วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมที่ปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้ และศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ผู้

บริหาร 105 คน หัวหน้าหมวดและครูประจำหมวดต่างๆ 450 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ 75 คน รวมทั้งหมด 630 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

กิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากปฏิบัติคือ ส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยให้ครูเข้าอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร รongมาคือจัดสรรงบประมาณให้แก่หมวดวิชาต่างๆ และจัดผู้สอนตามความสามารถ

ปัญหาสำคัญที่ผู้บริหารพบ คือ การจัดหลักสูตรหมวดวิชาการทำงานและอาชีพ เพื่อสนองความต้องการนักเรียน การจัดตารางสอน และแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร การขาดความร่วมมือจากครูในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

หัวหน้าหมวดและครูผู้สอนวิชาต่างๆ มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกันว่า เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบ และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดห้องพิเศษเฉพาะหมวดวิชา ยังใช้ห้องเรียนเป็นส่วนมาก ยกเว้นหมวดวิทยาศาสตร์ที่มีห้องปฏิบัติการ หมวดวิชาพลานามัยใช้สนามเป็นส่วนมาก วิธีสอนส่วนมากใช้วิธีบรรยาย รongลงมาคือสาธิต ทดลองฝึกทักษะ แก้ปัญหา และปฏิบัติจริง แต่ก็มีเป็นส่วนน้อย วิธีวัดผลส่วนมากใช้การตรวจผลงานนักเรียน สังเกต สอบข้อเขียน วิธีการออกข้อสอบครูผู้สอนเป็นผู้ออกข้อสอบและให้คะแนนเองเป็นส่วนมาก

ปัญหาที่สำคัญของหัวหน้าแผนกและครูผู้สอนในการใช้หลักสูตร คือ ขาดความร่วมมือของครูในหมวดวิชา งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ เอกสารหลักสูตรและประกอบการสอนไม่เพียงพอ หนังสือเรียนและหนังสือประกอบไม่เพียงพอ การเปิดสอนรายวิชาต่างๆ ไม่สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง เพราะขาดบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ สำหรับหมวดวิชาศิลปศึกษา ปัญหาส่วนใหญ่ คือความไม่พอของเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบการสอน รongลงมาคือความสอดคล้องของแผนการสอน และคู่มือครูรายวิชา การนิเทศของครูในหมวด ให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2526) ได้ทำการวิจัย สภาพการใช้หลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 วัดอุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สาเหตุของปัญหาอันเกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัยพบว่า จุดประสงค์ของสูตตรีวิชาศิลปศึกษา ตอบสนองความต้องการด้านจุดหมาย มีเนื้อหาครอบคลุมดี ในรายวิชาบังคับทัศนศิลป์ศึกษาและดนตรีศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์ดีแล้ว แต่ควรปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาเลือก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างที่กำหนดสามารถจัดการสอนได้ แต่จุดประสงค์รายวิชามีปัญหาในด้านการสอนและจัดแผนการสอนมาก รายวิชาบังคับกำหนดความรู้ทฤษฎีและปฏิบัติเหมาะสมดี แต่ควรปรับปรุงด้านความร่วมมือผู้เรียน การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ด้านการจัดและบริหารหลักสูตร พบว่าสาเหตุที่โรงเรียนไม่เปิดสอนวิชาเลือกหรือเปิดสอนน้อย เพราะขาดผู้สอน นักเรียนไม่เลือกและขาดอุปกรณ์ประกอบการสอน วัสดุฝึก อาคารสถานที่

กรมวิชาการ (2523) ได้รวบรวมปัญหาในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มีขนาดต่างๆ ดังนี้

1. สภาพโรงเรียนและการบริหารหลักสูตร

1.1 ความพร้อมของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร

- โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ แต่โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนเอกชน ยังขาดความพร้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่
- ด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ฝึกวิชาการงานและอาชีพ อุปกรณ์เกษตรและกีฬาคุณภาพไม่ดีพอ บางแห่งขาดอุปกรณ์
- ด้านบุคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านครูเข้าสอนไม่ตรงความถนัด ครูขาดและเกินในบางวิชา ที่ขาดมากคือกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ และกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่

- โรงเรียนขนาดใหญ่จัดแผนการเรียนได้กว้างขวาง แต่ส่วนมากเป็นสายสามัญมากกว่าอาชีพ
- โรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีโอกาสได้เลือกแผนการเรียน

1.3 การใช้แหล่งวิทยาการ มีขอบเขตจำกัด และอุปสรรคหลายประการ ทั้งสถานที่ประกอบการและโรงเรียน

2. สื่อการสอน

เอกสารคู่มือต่างๆ โรงเรียนส่วนมากได้รับ แต่ไม่เพียงพอและล่าช้า ไม่ทันการเตรียมสอน และบางวิชาไม่มีคู่มือครู บางวิชามากเกินไปของเด็ก เช่น สังคมศึกษาและบางวิชาพิมพ์ผิดมาก เช่น ภาษาไทย

3. การจัดบริการแนะแนว

จัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบได้เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่ได้จัดเพราะขาดบุคลากรด้านนี้ และปัญหาที่สำคัญคือ ครูขาดความรู้ทางด้านการแนะแนว ขาดเอกสารและอุปกรณ์ที่จะใช้ในการแนะแนว

4. การประเมินผลการเรียน

4.1 ไม่มีการประเมินผลก่อนเรียน

4.2 ครูขาดความเข้าใจในการทำเอกสาร รบ.1 ต. และหลักการปฏิบัติ

สำนักงานศึกษาธิการเขต 1 (2523) ได้ทำการติดตามและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบปัญหาสำคัญที่พอจะสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ขาดครูที่มีวุฒิตรงกับความต้องการ เช่น ครูวิชาการงานและอาชีพ ครูพลานามัย
2. ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในการสอน
3. เนื้อหาวิชายากเกินไป
4. หนังสือเรียน คู่มือครู คู่มือการสอนไม่เพียงพอ
5. ขาดวัสดุอุปกรณ์วิชาการงานและอาชีพ
6. ผู้ปกครองไม่ยอมให้บุตรหลานเรียนวิชาการงานและอาชีพ
7. นักเรียนสนใจการเรียนน้อย เรียนอ่อน
8. ขาดแหล่งค้นคว้า
9. โรงเรียนมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ
10. ครูยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

งานวิจัยต่างประเทศ

เดวิด พารีเซอร์ (Pariser, 1979) ได้ทดลองการสอนทักษะการวาดภาพสองวิธี คือการ ฝึกวาดภาพแสดงทรง เป็นแบบที่ผู้วาดต้องจ้องจับสายตาไปที่วัตถุที่จะวาด แล้วลากเส้นแสดง ทรงอย่างช้าๆ โดยไม่ละสายตาลงมาจากกระดาษที่ตนวาด (Blind contour) กับวิธีวาดภาพ ลักษณะลอกแบบ (Copying) โดยใช้วิธีสองวิธีนี้กับนักเรียนที่มีอายุ 8-11 ปี

ผลการวิจัยพบว่า ในการฝึกวาดภาพแบบไม่มองกระดาษนั้น ผลการวาดภาพของนัก เรียนแสดงการใช้วิธีในระยะภาพ ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเด็กคงไม่สามารถถ่ายทอดเช่นนี้ ถ้าใช้วิธี วาดแบบมองกระดาษ ส่วนผลงานวาดของเด็กในกลุ่มที่ฝึกโดยวิธีถ่ายแบบ ผลงานของจิตรกรนั้น มิได้มีผลที่น่าวิตก ดังที่ โลเวนเฟลด์เคยกล่าว (ในทฤษฎีการสอนแบบโลเวนเฟลด์นั้นถ้าเอาแบบ เป็นสิ่งต้องห้าม) หรือให้ผลงานของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อเด็กนั้น จะทำให้เกิดความเกร็งและปิดกั้น การแสดงออกที่บริสุทธิ์ไว้เพียงสาจากภายในเด็ก ผู้วิจัยรายงานจากการสังเกตว่า เด็กชายบาง คนที่นิยมลอกภาพการ์ตูนสามารถวาดภาพที่สอดคล้องจินตนาการและความคิดอย่างมีความสุข ผล งานวาดของเด็กนั้นมีบางรายที่ส่อการวาดที่ตนนิยมวาดมาก่อน (Graphic convention) เช่น เด็ก บางคนวาดกระต่ายมีลักษณะการวาดของตัวการ์ตูนบัดดี้ แต่เด็กบางคนก็วาดจากที่ตนมองเห็น (Perceptual) การวาดของเด็กกลุ่มหลังนี้จะขึ้นกับความสามารถของตน ในอันที่จะทำให้ ภาพที่วาดเหมือนกับผลงานที่มองเห็น

ผู้วิจัยสรุปว่า ในการพัฒนาทฤษฎีนั้นไม่ควรสรุปตามตัวอย่างผลงานวาดของเด็กมาจาก หนทางใดหนทางหนึ่ง เช่น ผลของการเรียนรู้ที่ผ่านมาก่อนหน้าหรือขึ้นอยู่กับการสังเกตการณ์ของ เด็กในขณะที่วาดเพราะมีความเป็นไปได้ว่าเป็นไปได้ทั้งสองทาง ผู้วิจัยคิดว่าการทดลองนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อจุดมุ่งหมายในการสอนวาดภาพ

จ็อนรัช เจน เวคเคสเซอร์ และแคร์โรลล์ เซเบอร์ส (Rush, Weckesser and Sabers, 1980) ได้ทดลองวิธีสอนการวาดเส้นแสดงทรง 2 วิธี กับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 จำนวน 4 ห้อง วิธี ทดลองที่ 1 ให้นักเรียนวาดรถจักรยานที่เห็นมุมมองเพียงด้านเดียว โดยครูสาธิตการวาดเส้นแสดง ทรง (Contour drawing) ให้ดูก่อนหน้าที่จะให้นักเรียนวาดเอง (Modeled) วิธีทดลองที่ 2 ให้นัก เรียนวาดภาพจากรถจักรยานที่ให้เห็นมุมมองสองด้านโดยครูสาธิตการวาดเส้นแสดงทรงให้ดูก่อน หน้าทีให้นักเรียนวาด วิธีทดลองที่ 3 ให้นักเรียนวาดภาพจากรถจักรยานที่เป็นภาพวาดเส้นแสดง

ทรงที่วาดไว้เรียบร้อยแล้ว ให้เห็นมุมมองของรถเพียงด้านเดียว (Predrawn examples) วิธีทดลองที่ 4 ให้นักเรียนวาดภาพจากรถจักรยานที่เป็นภาพวาดเส้นแสดงทรงที่วาดไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้เห็นมุมมองของรถสองด้าน (Predrawn examples) เพื่อวัดผลทั้ง 4 วิธีนี้ โดยวัดจาก Pretest และ Posttest นักเรียนทุกๆ กลุ่มได้รับการสนับสนุนให้วาดเส้น แสดงทรงในลักษณะมองแต่ภาพแล้วลากเส้นซ้ำๆ โดยไม่มองกระดาษ (Blind contour) หลังการวาดเส้น ผู้ทดสอบจะถามคำถามนักเรียนเกี่ยวกับการวาด เช่น เวลาวาดเธอจ้องมองที่ใด เส้นของเธอเบาหรือหนัก เวลาที่เธอพูดเรื่องจักรยานแสดงสัดส่วนเราหมายถึงอะไร เป็นต้น นักเรียนในกลุ่มที่ 1 และ 3 จะมองรูปเพียงมุมมองเดียว ส่วนกลุ่ม 2 กลุ่ม 4 จะมองมุมหนึ่งครั้งเวลา (15 นาที) แล้วมองมุมที่สองอีก 15 นาที นักเรียนในสองกลุ่มหลังนี้จะถูกถามคำถามเพิ่ม เช่น ตำแหน่งของเส้นในรูปของจักรยานเปลี่ยนไปไหม และเมื่อนักเรียนวาดภาพจักรยานในมุมมองใหม่ ผู้ทดสอบจะสนับสนุนให้ระลึกถึงสัดส่วนไว้เช่นคราวแรก

การทดลองนี้ ตั้งสมมติฐานไว้แต่เดิมว่าการสอนที่มีครูสาธิตกระบวนการวาดให้ดู จะมีผลดีกว่าแบบให้ดูจากภาพที่วาดแล้ว (วาดถ่ายแบบ / Copying) แต่ผลการทดลองพบว่าการเรียนวาดภาพที่วาดไว้แล้วล่วงหน้าได้ผลดีกว่า ในเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการสอนวาด ซึ่งเคยเป็นวิธีสอนที่ได้ผลดีในด้านทัศนศิลป์มาตลอดเวลานั้น ไม่ได้ผลดีในการทดสอบนี้อาจจะเป็นเพราะการสอนกระบวนการอาจไปรบกวนสมาธิของนักเรียน ทำให้นักเรียนแทนที่จะพุ่งความสนใจกับตัวแบบกลับไปกังวลอยู่กับวิธีการวาด ในการทดสอบวิธีสอนทั้งสองแบบนี้ ปรากฏให้เห็นอย่างจริงจังเป็นหลักฐานว่า นักเรียนในกลุ่มที่ดูแบบวาดเส้นแล้วนั้นให้ความใส่ใจต่อผู้ทดลอง (ครู) มากกว่านักเรียนในกลุ่มที่มีครูสาธิตการวาด อีกประการหนึ่งนั้นการพูดเกี่ยวกับการวาดภาพที่กระทำเช่นเดียวกันทั้ง 4 วิธีทดลองนั้น เป็นคำพูดที่เชื่อมโยงไปสู่ความหมายของเส้นและสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ลึกลับอาจจะเป็นไปได้ว่าเด็กที่เห็นภาพที่วาดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้เห็นถึงสิ่งที่ครูพูดจากภาพที่วาดแล้วทำให้เด็กเกิดทัศนคติโดยทั่วไป ตอบรับกับสิ่งที่ครูพูด

மாகาเร็ต แอล โดเวล (Margaret L. Dowell, 1990) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของการมองเห็นที่อ้างถึงลักษณะทางการวาดภาพคน” (Effects of Visual Referents Upon Representational Drawing of the Human figure) ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการวาดเส้นภาพคน 3 แบบจากการสุ่มตัวอย่าง จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ

1. การสอนการวาดเส้นและฝึกปฏิบัติจากหุ่นจริง
2. การสอนการวาดเส้นจากภาพถ่าย
3. การสอนการวาดเส้นโดยให้นักเรียนถ่ายแบบจากต้นแบบเป็นภาพวาดเส้น

ผลจากการวาดภาพพบว่า การวาดเส้นที่นำมาปฏิบัติทั้ง 3 วิธี กับการวิจัยนั้น การมองภาพมีผลทำให้นักเรียนปฏิบัติการวาดเส้นต่างกัน จากการปฏิบัติงานทั้ง 3 วิธี คือ

1. วาดเส้นจากหุ่นจริงนั้นคะแนนที่สรุปจากการวิจัยน้อยที่สุด
2. วาดเส้นจากภาพถ่ายคะแนนจะสูงกว่าการวาดภาพจากหุ่นจริง
3. วาดเส้นจากการถ่ายแบบจากภาพที่วาดแล้วคะแนนจะสูงที่สุด

จากการวาดภาพทั้ง 3 วิธีนั้น เกณฑ์ที่เป็นข้อประเมิน คือ สัดส่วนการทำให้สั้นลง น้ำหนักพื้นผิว เส้น และท่าทาง

ผู้วิจัยสรุปว่า การวาดเส้นจากภาพถ่ายและการถ่ายแบบจากภาพวาด (Copy) ยังมีความสำคัญสำหรับนักเรียน แม้ว่าภาพถ่ายและการถ่ายแบบจะเป็นการลวงตา ก็จะประสบผลสำคัญสำหรับนักเรียน แม้ว่าภาพถ่ายและการถ่ายแบบจะเป็นการลวงตา ก็จะประสบผลสำเร็จได้เมื่อมีการพัฒนาไปสู่การวาดภาพจากหุ่นจริง ซึ่งสอดคล้องกับวิลสันและวิลสัน 1982 และดันคัม 1985 กล่าวว่าการยืมและการถ่ายแบบยังมีประโยชน์อยู่เสมอในกิจกรรมการเรียนรู้ในการวาดเส้น

กิลเบิร์ต เอ. คราค (Gilbert A. Clark, 1993) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การตัดสินการวาดเส้นของเด็กและการวัดความสามารถทางศิลปะ (Judging Children’s Drawing as Measures of Art Abilities) จากงานวิจัยนี้ได้ตรวจสอบรวบรวมสาระสำคัญที่ผ่านมาของการศึกษาการวาดเส้นของเด็กและมีการอภิปรายถึงการวัดผลแนวใหม่ มีการวิจัยถึงเครื่องมือทดสอบความสามารถทางการวาดเส้นของ (DAT) มีการปรับปรุงและผ่านการกลั่นกรองแก้ไขเพื่อจะใช้วัดความสามารถขั้นสูงของนักเรียนศิลปะ ที่จะทดสอบไปพร้อมกันกับการหาความหมายความสัมพันธ์ของคะแนน นักเรียนในการทดสอบภาพคน (CEFT) มีการจัดตำแหน่งเฉพาะของระดับความสามารถของนักเรียนโดยทั่วไปการใช้เครื่องมือจะเป็นตัวชี้ความสามารถระดับนักเรียนที่จะอภิปรายสาระสำคัญด้วย

จุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาความสัมพันธ์ของกระแสการพัฒนนาการและการทดสอบของ (DAT) มีการใช้จุดประสงค์หลายจุดเพื่อจำแนกความสามารถขั้นสูงของนักเรียนที่เรียนวิชาทัศนศิลป์การทดสอบนี้จะไม่ใช้คนๆ เดียว

ผู้วิจัยสรุปว่า CDAT สามารถใช้ให้เป็นผลสำเร็จ คือ ช่วยครูวัดเอกลักษณ์และความสามารถหลายๆ ระดับระหว่างนักเรียนด้วยกันกับการวัดหาลักษณะเด่น ครูสามารถดัดแปลงการสอนและช่วยให้นักเรียนพบความต้องการของตัวเอง ซึ่งได้ชี้ถึงการสอนในห้องเรียนที่ครูศิลปะจะเปลี่ยนสาระสำคัญให้นักเรียนได้แสดงผลของ CDAT ในการทดสอบจะใช้เผยความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนและจะช่วยปรับปรุงความสามารถของนักเรียนที่จะแสดงถึงคุณค่าของประสบการณ์ทางศิลปะ

ลารี เจ มูดี (Larrie J. Moody, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์โปรแกรมการวาดเส้นสำหรับวัยรุ่นตอนต้น” (An Analysis of Drawing Programs for Early Adolescents) ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหลักสูตรของการวาดเส้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาและได้ทำการเปรียบเทียบวิเคราะห์ถึงทฤษฎีของนักศิลปศึกษา 6 คน ดังนี้

1. บรูค เน้นในเรื่องของการเห็นเกี่ยวกับรูปร่าง จะพัฒนาทางด้านการรับรู้
2. เอ็ดเวิร์ด ให้ความสำคัญการเห็นของสมองซึ่งพัฒนามิติทางด้านการรับรู้
3. แมคฟี และเดค จะเพิ่มความสามารถทางการเห็น ลักษณะที่แตกต่างและความรู้ในเรื่องการวิเคราะห์ เรียนรู้ ในการทำงานศิลปะ จะพัฒนาการทางด้านการรับรู้
4. โกลเวลเฟลและบริดเทล จะให้ความสำคัญด้านความเชื่อมั่นทางด้านความสามารถในการคิด การกระทำ สร้างสรรค์ อิสระในขณะมีปฏิสัมพันธ์ ภายในกลุ่มจะพัฒนาการทางด้านจิตวิทยาความรู้สึกเกี่ยวกับส่วนตัว ประสบการณ์ อารมณ์
5. วิสัน เฮอวิท เน้นความเข้าใจของการสร้างสรรค์และความซาบซึ้งรูปแบบ สาระสำคัญและสัญลักษณ์ภาพถ่ายจากงานพิมพ์โดยการสังเกตจากทักษะของจิตนาการให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ สุขภาพจิตในการจำและเหตุผล
6. วิลสันและวิลสัน เพิ่มความสามารถทางด้านสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นนัย ความเหมือนจริง แม้ว่าจะเน้นส่วนบุคคลที่สนใจและเปิดเผยถึงความสามารถอย่างสูงของภาพถ่ายจากแบบ จะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจดังเช่นข้อที่ 5

ผู้วิจัยสรุปว่า โปรแกรมการวาดเส้นสามารถที่จะช่วยให้ครูผู้สอนศิลปะ สามารถที่จะใช้ประโยชน์และเป็นข้อพิจารณาถึงความเหมาะสมในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของผู้เรียนให้พัฒนาทางด้านมิติต่าง ๆ

เซมัวร์ ซิมมอน (Simmons, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปรัชญาการสอนการวาดเส้นแบบต่างๆ (Philosophical Dimensionss of Drawing Instruction)

ในครั้งแรกซิมมอน ได้วิเคราะห์ถึงกลวิธีในการวาดเส้นมีการตั้งสมมุติฐานกับการวาดเส้นโดยใช้ภาพประกอบที่มีรูปทรงเป็น 2 มิติ เหมือนภาพประกอบในสมัยกลางและรูปทรงเด่นชัดเป็น 3 มิติในยุคปลายของเรอเนาซองค์ ในการวิเคราะห์ถึงรูปแบบที่ครูให้งานนักเรียนได้วาดจากรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงเป็นรูปทรงเรขาคณิตและแบบแผนภาพ ซึ่งเมื่อวาดแล้วก็เพิ่มรายละเอียดให้ประเด็นขึ้นดังที่โรงเรียนการออกแบบในบาเซล สวิตเซอร์แลนด์ได้นำไปปฏิบัติที่ให้นักเรียนได้เริ่มฝึกวาดภาพรูปทรงที่ต้นเรขาคณิต มีปริมาตรเป็นรูปทรงกระบอก และรูปสามเหลี่ยมต่าง ๆ การวาดนั้นเป็นการมองเพื่อให้เห็นเป็นรูปนามธรรมมากกว่าการลอกแบบจากภาพถ่าย มีการใช้เส้นมากกว่าน้ำหนัก

ผู้วิจัยสรุปว่า หากวิเคราะห์สถาบันศิลปะที่มีชื่อเสียงที่แพร่หลายในยุโรปและอเมริกาของเด็กอายุระหว่าง 16 ปี ในกลางศตวรรษที่ 20 การเรียนการสอนได้ส่งเสริมถึงการเขียนเป็นลักษณะหน้าตาเด่นชัดขึ้น มีการวาดตา จมูกและปาก ซึ่งได้ลดรูปทรงเรขาคณิตลงไป หากพิจารณาการวาดในลักษณะนี้รากฐานเดิมคือการวาดจากหุ่นจริง

การวิเคราะห์การสอนวาดเส้น มีวิธีการสอนแบบยากและแบบที่ง่าย การปฏิบัติให้เข้าใจก็สามารถเตรียมทักษะมาปะยุกต์ทั้งการสังเกตและสร้างความคิดการวาดเส้นได้ ดังนั้นจึงมีประโยชน์ทางด้านกรออกแบบ สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และวิจิตรศิลป์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจสภาพการสอน การวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การทดลองใช้แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูศิลปศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ครอบคลุม 8 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 180 โรงเรียนจำนวนทั้งหมด 180 คน ผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมามีจำนวน 159 โรงเรียน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 88.33

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการสอนการวาดเส้น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของครูผู้สอนของวิชาศิลปะ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบตรวจสอบคำตอบ (Check List) และแบบเติมคำตอบในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย สภาพการสอนการวาดเส้นทางด้าน ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัญหาอื่นๆ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบปลายเปิด (open end)

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา และผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวาดเส้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง 2533) และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบ

2.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการสอน การวาดเส้น ภายใต้คำแนะนำ จากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อความถูกต้องตามเนื้อหาสาระ

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบ แก้ไขให้ตรงเนื้อหา และสำนวนภาษา แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้ทำการสอนวาดเส้นในระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการวาดเส้นมีการผลิตตำราและเอกสารวาดเส้น
3. เป็นนักวิชาการทางศิลปศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี
4. เป็นศึกษานิเทศก์ ที่มีประสบการณ์ในด้านการนิเทศการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี
5. เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนดีเด่น

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – out) กับครูผู้สอนวิชาศิลปะ ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวาดเส้นที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 20 คน

2.5 นำแบบสอบถามที่ใช้ทดลองไปหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยง .92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 12

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมเอกสารด้วยตนเองทางไปรษณีย์ แล้วนัดวันตอบแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบแล้วมารวบรวม ดังนี้

นำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบมารวบรวมระดับความคิดเห็น ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วยมาก	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
เห็นด้วยปานกลาง	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
เห็นด้วยน้อย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้ว นำไปเปรียบเทียบเกณฑ์เพื่อแปลความหมายคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
	3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
	2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
	1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
	1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้วิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (SPSS/PC+ : Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) โดยหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบ วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ} \times 100}{\text{จำนวนประชากร}}$$

2. สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้ของครูมัธยมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.1 สูตรค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตรของ จีน วี เกลส และ เคนเนทน์ ดี ฮอบกินส์ (Gene V. Glass and Kennd D. Hopkins, 1984)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{n}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum fx$ = ผลรวมของความถี่กับคะแนน

n = จำนวนประชากร

2.2 สูตรส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประคอง กรรณสูตร (2538)

$$S.D = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

S.D = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลรวมของความถี่คะแนน

$(\sum fx)^2$ = ผลรวมของความถี่กับคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n = จำนวนประชากร

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำเสนอในรูปแบบของตาราง ประกอบความเรียงในบทที่ 4

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS/PC (Statistical Package for the social Science / Personal Computer Plus) การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปของตารางและบรรยายค่าสถิติต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ในด้าน

- 2.1 ครูผู้สอน
- 2.2 ผู้เรียน
- 2.3 หลักสูตรและการนำไปใช้สอน
- 2.4 วิธีการสอน
- 2.5 สื่อการเรียนการสอน
- 2.6 การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในคำถามปลายเปิดเสนอเป็นความเรียง

สถาบันการศึกษาที่ครูศิลปศึกษาสำเร็จการศึกษาจัดอันดับความถี่

ตารางที่ 1 ครูศิลปศึกษาที่จบการจากสถาบันการศึกษาต่างๆ

ที่	สถาบันการศึกษา	จำนวน
1	วิทยาลัยเพาะช่าง	19
2	มหาวิทยาลัยบูรพา	17
3	สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	16
4	สถาบันราชภัฏฉะเชิงเทรา	8
5	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร	8
6	สถาบันราชภัฏนครปฐม	5
7	สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา	5
8	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	5
9	สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	5
10	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	4
11	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	4
12	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต	3
13	สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์	3
14	สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	3
15	สถาบันราชภัฏธนบุรี	2
16	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	2
17	สถาบันราชภัฏสกลนคร	2
18	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	1
19	สถาบันราชภัฏเพชรบุรี	1
20	สถาบันราชภัฏสุรินทร์	1
21	สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี	1
22	สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	1
23	สถาบันราชภัฏเทพสตรี	1
24	สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัย	1
25	สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	สถาบันการศึกษา	จำนวน
26	สถาบันราชภัฏจอมบึง	1
27	มหาวิทยาลัยนเรศวร	1
28	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	1
29	สถาบันราชภัฏนครสวรรค์	1
30	สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	1
31	สถาบันราชภัฏภูเก็ต	1
	รวม	125

*หมายเหตุ ผู้ไม่ระบุสถาบันการศึกษาจำนวน 34 ราย

วิชาเอกและวิชาโทของครูศิลปศึกษาจัดอันดับความถี่

ตารางที่ 2 ผู้ที่จบวิชาเอกดังรายการ ดังนี้

ที่	วิชาเอก	จำนวน
1	ศิลปศึกษา	81
2	อุตสาหกรรมศิลป์	9
3	ดนตรีศึกษา	9
4	บริหารการศึกษา	7
5	พลศึกษา	5
6	เทคโนโลยีทางการศึกษา	4
7	นาฏศิลป์	3
8	สังคม	3
9	จิตรกรรมไทย	3
10	คหกรรม	2
11	ประวัติศาสตร์	2
12	ออกแบบ	2
13	ออกแบบพาดิษศิลป์	2
14	เกษตร	1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	วิชาเอก	จำนวน
15	การบริหารอาชีวศึกษา	1
16	การเงินการธนาคาร	1
17	ดนตรีไทย	1
18	เคมี	1
19	ภาษาไทย	1
20	ภาพพิมพ์	1
21	วิจิตรศิลป์	1
22	คอมพิวเตอร์	1
23	คณิต	1
24	วิทยาศาสตร์	1
25	ประติมากรรม	1
26	สุขศึกษา	1
27	การจัดการทั่วไป	1
	รวม	146

หมายเหตุ ผู้ไม่ระบุวิชาเอก จำนวน 13 คน

ตารางที่ 3 ผู้ที่จบวิชาโทตั้งรายการ ดังนี้

ที่	วิชาโท	จำนวน
1	เทคโนโลยีทางการศึกษา	19
2	อุตสาหกรรม	7
3	สุขศึกษา	44
4	บริหารการศึกษา	3
5	นาฏศิลป์	3
6	ศิลปศึกษา	3
7	ภาษาไทย	3
8	ประวัติศาสตร์	3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ที่	วิชาโท	จำนวน
9	ดนตรี	2
10	แนะแนว	2
11	จิตรกรรมสากล	2
12	พลศึกษา	2
13	ภาษาอังกฤษ	1
14	ทัศนกรรม	1
15	บรรณรักษ์	1
16	บริหารธุรกิจ	1
17	ออกแบบ	1
18	คอมพิวเตอร์	1
19	เกษตร	1
	รวม	63

หมายเหตุ ไม่ระบุวิชาโท จำนวน 96 คน

ค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในระดับ
ความคิดเห็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของประชากร

ตารางที่ 4 สถานภาพของครูศิลปศึกษา ผู้ตอบแบบประเมิน

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	91	57.2
หญิง	68	42.8
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	8	5.0
26 – 30 ปี	22	13.8
31 – 35 ปี	18	11.3
36 – 40 ปี	32	20.1
41 – 45 ปี	50	31.4
46 ปีขึ้นไป	29	18.2
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	3.1
ปริญญาตรี	144	90.6
ปริญญาโท	10	6.3
4. ประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษา		
1 – 2 ปี	27	17.0
2 – 5 ปี	10	6.3
5 – 10 ปี	23	14.5
10 – 15 ปี	24	15.1
15 – 20 ปี	29	18.2
20 ปีขึ้นไป	46	28.9
5. ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานปัจจุบัน		
หัวหน้าหมวดศิลปศึกษา	70	44.0
รองหัวหน้าหมวดศิลปศึกษา	9	5.7
อาจารย์ผู้สอนหมวดศิลปศึกษา	69	43.4
อื่น ๆ	11	6.9

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์		
น้อยกว่า 15 คาบ	25	15.7
15 – 20 คาบ	81	50.9
21 – 25 คาบ	46	28.9
มากกว่า 26 คาบ	7	4.4
7. ปัจจุบันสอนศิลปศึกษาในระดับ		
มัธยมศึกษาตอนต้น	84	52.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	12	7.5
มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย	63	39.6
8. ประสบการณ์ในการสอนวาดเส้น		
มี	135	84.9
ไม่มี	24	15.1
9. ประสบการณ์อื่น ๆ ทางศิลปะ		
เลือกมากข้อ	11	6.9
การทำภาพประกอบ	16	10.1
งานกราฟิกต่าง ๆ	19	11.9
การวาดภาพเหมือน	22	13.8
การวาดภาพสีน้ำ	33	20.8
การวาดภาพสีน้ำมัน	14	8.8
การวาดภาพสีชอล์ก	7	4.4
การวาดภาพสีอะคริลิก	5	3.1
การวาดภาพสีฝุ่น	12	7.5
การวาดภาพผงคาร์บอน	12	7.5
ไม่เลือกเลย	8	5.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
10. มีความสามารถทางการวาดเส้น		
ระดับดีมาก	12	7.5
ระดับปานกลาง	86	54.1
พอใช้	61	38.4
11. อุปกรณ์วาดเส้นที่ท่านถนัดที่สุด		
ดินสอ	129	81.1
ปากกา	20	12.6
เกรยอง	7	4.4
ชาร์โคล	3	1.9

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ด้านสถานภาพส่วนตัวของครูผู้สอนศิลปศึกษา เพศ จากกลุ่มประชากร จำนวน 159 คน เป็นครูชายมากกว่าหญิง คือ เป็นชายคิดเป็นร้อยละ 57.2 และเป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 42.8

อายุ ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 36 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.1 อายุระหว่าง 46 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.2 อายุระหว่าง 31 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.3 อายุระหว่าง 26 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.8 และอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.0

วุฒิการศึกษา ครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 90.6 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 6.3 และต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 3.1

ประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษา ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.9 รองลงมา ตั้งแต่ 15 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.2 ตั้งแต่ 1 – 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.0 90 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.1 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.5 และ 2 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.3

ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าหมวดศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมาคือ เป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 43.4 อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 6.9 และรองหัวหน้าหมวดศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 5.7

จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่มีจำนวนคาบที่สอนระหว่าง 15 – 20 คาบ คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมาระหว่าง 21 – 25 คาบ คิดเป็นร้อยละ 28.9 น้อยกว่า 15 คาบ คิดเป็นร้อยละ 15.7 และมากกว่า 26 คาบ คิดเป็นร้อยละ 4.4

ปัจจุบันสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 52.8 รองลงมาสอนทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 39.6 และสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 7.5

ประสบการณ์ในการสอนวาดเส้น ส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอน คิดเป็นร้อยละ 84.9 และไม่มีประสบการณ์สอน คิดเป็นร้อยละ 15.1

ประสบการณ์อื่น ๆ ทางศิลปะ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมตามลำดับปรากฏว่า การวาดภาพสีน้ำ เป็นร้อยละ 20.8 การวาดภาพเหมือน ร้อยละ 13.8 งานกราฟฟิคต่าง ๆ ร้อยละ 11.9 การทำภาพประกอบร้อยละ 10.1 การวาดภาพสีน้ำมัน ร้อยละ 8.8 การวาดภาพสีฝุ่นและการวาดภาพผงคาร์บอน ร้อยละ 7.5 เท่ากัน การวาดภาพสีชอล์ก ร้อยละ 4.4 และการวาดภาพสีอะคริลิก ร้อยละ 3.1

มีความสามารถทางการวาดเส้น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมาคือ ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 38.4 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 7.5

อุปกรณ์วาดเส้นที่ครูศิลปศึกษานักที่สุด ดินสอ คิดเป็นร้อยละ 81.1 รองลงมาคือ ปากกา คิดเป็นร้อยละ 12.6 เกรียง คิดเป็นร้อยละ 4.4 และสุดท้ายคือ ชาร์โคล คิดเป็นร้อยละ 1.9

ความคิดเห็นด้านต่างๆ ของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นในด้านครูผู้สอน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	บุคลิกส่วนตัวเป็นคนค่อนข้างใจร้อน	2.91	0.99	เห็นด้วยปานกลาง
2.	บุคลิกส่วนตัวเป็นคนค่อนข้างใจเย็น	3.28	0.98	เห็นด้วยปานกลาง
3.	มีปัญหาทางด้านสุขภาพ	2.18	1.14	เห็นด้วยน้อย
4.	ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อ	2.91	1.17	เห็นด้วยปานกลาง
5.	ได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบ	3.69	0.99	เห็นด้วยมาก
6.	มีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางศิลปะในโอกาสต่างๆ	2.65	1.17	เห็นด้วยปานกลาง
7.	มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน	3.65	1.19	เห็นด้วยมาก
8.	ผู้สอนได้ส่งผลงานศิลปะเข้าร่วมแสดงในโอกาสต่างๆ	2.30	1.21	เห็นด้วยน้อย
9.	นำนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันประกวดการวาดภาพในโอกาสต่างๆ	3.22	1.22	เห็นด้วยปานกลาง
10.	ผู้สอนได้รับรางวัลในการประกวดผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์ทางศิลปะ	2.23	1.26	เห็นด้วยปานกลาง
11.	มีการติดตามการพัฒนาการทำงานของนักเรียน	3.53	0.91	เห็นด้วยมาก
12.	ผู้สอนติดตามความเคลื่อนไหวทางศิลปะจากสื่อต่อไปนี้			
	- สิ่งพิมพ์ต่างๆ	3.61	0.93	เห็นด้วยมาก
	- วิทยู	2.52	1.11	เห็นด้วยปานกลาง
	- จากโทรทัศน์	3.26	1.04	เห็นด้วยปานกลาง
	- อินเทอร์เน็ต	2.10	1.23	เห็นด้วยน้อย
	- ชมนิทรรศการทางศิลปะ	2.96	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
13.	มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหาร	3.72	0.93	เห็นด้วยมาก
14.	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน	4.08	0.78	เห็นด้วยมาก
15.	มีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน	4.15	0.84	เห็นด้วยมาก
	รวม/เฉลี่ย	3.10	1.06	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการ
สอนการวาดเส้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด คือ ข้อ 15 การ
มีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน ($\bar{X} = 4.15$) อันดับรองลงมาคือ ข้อ 14 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน
ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.08$) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 12 ผู้สอนติดตามความเคลื่อนไหว
ทางศิลปะจากสื่ออินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 3.72$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้การสอนการวาดเส้นในด้านผู้เรียน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	มีสภาพปัญหาทางด้านครอบครัว	3.43	1.02	เห็นด้วยปานกลาง
2.	มีสภาพปัญหาทางด้านการเงิน	3.46	1.06	เห็นด้วยปานกลาง
3.	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน	2.96	0.91	เห็นด้วยปานกลาง
4.	มีความตรงต่อเวลาในการส่งงาน	2.84	0.83	เห็นด้วยปานกลาง
5.	มีความพร้อมในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์	2.79	0.84	เห็นด้วยปานกลาง
6.	ในขณะที่ปฏิบัติงานผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง	2.99	0.82	เห็นด้วยปานกลาง
7.	สามารถใช้วัสดุประเภทต่างๆ ของการวาดเส้นอย่างมีทักษะ	2.86	0.74	เห็นด้วยปานกลาง
8.	ผู้เรียนมีข้อซักถามในการปฏิบัติงาน	2.96	0.87	เห็นด้วยปานกลาง
9.	ผู้เรียนมีโอกาสไปดูงานนิทรรศการทางศิลปะ	2.36	1.06	เห็นด้วยน้อย
10.	ผู้เรียนสามารถร่างโครงสร้างของรูปทรงได้อย่างถูกต้อง	2.79	0.84	เห็นด้วยปานกลาง
11.	ผู้เรียนโดยภาพรวมมีความสามารถในการวาดเส้นในระดับใด จากข้อต่อไปนี้			
	- ภาพคนเหมือน	2.61	0.91	เห็นด้วยปานกลาง
	- ภาพสัตว์	2.76	0.89	เห็นด้วยปานกลาง
	- ภาพหุ่นนิ่ง	3.14	0.84	เห็นด้วยปานกลาง
	- ภาพจินตนาการ	3.35	0.95	เห็นด้วยปานกลาง
	รวม/เฉลี่ย	2.95	0.89	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการ
สอนการวาดเส้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของผู้เรียน โดยส่วนรวมพบว่า ระดับความคิดเห็น
อยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นเป็นระดับหนึ่งคือ ข้อที่ 1 มีสภาพ
ปัญหาทางการเงิน ($\bar{X} = 3.46$) อันดับรองลงมาและมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ ข้อ 1 มี
สภาพปัญหาทางด้านครอบครัว ($\bar{X} = 3.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9 ผู้เรียนมี
โอกาสไปดูงานนิทรรศการทางศิลปะ ($\bar{X} = 2.36$)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา
เกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้การสอนการวาดเส้นในด้านหลักสูตรและการนำไปใช้

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	ได้ศึกษาหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้	3.72	0.85	เห็นด้วยมาก
2.	มีการเตรียมและเขียนแผนการสอน	3.74	0.84	เห็นด้วยมาก
3.	กำหนดจุดประสงค์ปลายทาง	3.84	0.78	เห็นด้วยมาก
4.	กำหนดจุดประสงค์นำทาง	3.72	0.88	เห็นด้วยมาก
5.	ใช้ใบงานประกอบการสอน	3.55	0.85	เห็นด้วยมาก
6.	ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการใช้			
6.1	ดินสอและปากกา	3.77	0.81	เห็นด้วยมาก
6.2	กระดาษ	3.87	0.79	เห็นด้วยมาก
6.3	กลวิธีต่างๆ ในการวาดเส้น เช่น การร่างการแรเงา แบบต่างๆ	3.71	0.86	เห็นด้วยมาก
7.	ความสำคัญของเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้การสอน			
7.1	วาดจากของจริง	3.58	0.92	เห็นด้วยมาก
7.2	วาดจากภาพถ่าย	3.21	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
7.3	วาดจากจินตนาการ	3.31	0.95	เห็นด้วยปานกลาง
7.4	วาดลอกเลียนแบบจากผลงานศิลปะ	3.01	1.11	เห็นด้วยปานกลาง
7.5	การวาดเส้นตามประสาทสัมผัส	3.03	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
รวม/เฉลี่ย		3.54	0.90	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการ
สอนการวาดเส้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน โดยส่วนรวม
พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความเห็นด้วยมากคือ ข้อที่ 6.2 ความเข้าใจใน
เรื่องวัสดุอุปกรณ์และการใช้กระดาษ ($\bar{X} = 3.87$) ส่วนอันดับรองลงมา และมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียง
กันคือ ข้อ 3 กำหนดจุดประสงค์ปลายทาง ($\bar{X} = 3.72$) ข้อที่ระดับความคิดเห็นมีค่าต่ำสุดคือ
ข้อ 7.4 คือ การวาดลอกเลียนแบบจากผลงานศิลปะ ($\bar{X} = 3.01$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับ
สภาพการเรียนการสอนการวาดเส้นในด้านวิธีการสอน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	เริ่มเรียนการวาดเส้นขั้นพื้นฐานโดยผู้เรียนฝึกวาดเส้นในลักษณะต่างๆ	3.50	1.05	เห็นด้วยมาก
2.	สอนวิธีการวาดเส้นจากการวาดโครงร่างส่วนรวมก่อน	3.65	0.96	เห็นด้วยมาก
3.	สอนวิธีวาดเส้นจากการวาดส่วนใดส่วนหนึ่งก่อน	3.22	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
4.	มีการอธิบายรายละเอียด เรื่องทฤษฎีแสงและเงาให้ผู้เรียนทราบ	3.60	1.09	เห็นด้วยมาก
5.	การสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้กลวิธีการวาดอย่างอิสระ	3.62	1.12	เห็นด้วยมาก
6.	มีวิธีการสอนแบบตีสเกลบนภาพ	2.90	1.25	เห็นด้วยปานกลาง
7.	มีวิธีการสอนแบบใช้กระดาษลอกลายลอกภาพ	2.36	1.30	เห็นด้วยน้อย
8.	มีการสอนโดยให้ผู้เรียนร่างภาพอย่างรวดเร็ว	2.70	1.17	เห็นด้วยปานกลาง
9.	มีการสอนโดยให้นักเรียนใช้จินตนาการ	3.13	1.06	เห็นด้วยปานกลาง
10.	มีวิธีการสอนตามแบบประสาทสัมผัส	2.82	1.10	เห็นด้วยปานกลาง
11.	มีวิธีการวาดภาพคนเหมือนโดยให้ผู้เรียนมาจับคู่วาดกัน (ผลัดกันวาด)	2.83	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
12.	การสอนวาดภาพคนเหมือนได้แสดงขั้นตอนการแบ่งส่วนสัดส่วน	3.16	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
13.	วิธีสอนโดยการหาผลงานวาดเส้นที่ดีมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนลอกเลียน	2.90	1.19	เห็นด้วยปานกลาง
14.	มีการเชิญวิทยากรมาสาธิตการวาดเส้นให้ผู้เรียนดู	2.38	1.22	เห็นด้วยน้อย
รวม/เฉลี่ย		3.02	1.13	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการ
สอนการวาดเส้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านวิธีการสอน โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับ
ความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นด้วยมาก คือ ข้อ 2 4 และ 5 โดย
ข้อที่เห็นด้วยมาก คือข้อ 2 คือ สอนวิธีการวาดเส้น จากการวาดโครงร่างส่วนรวมก่อน ($\bar{X} = 3.65$)
ส่วนอันดับรองลงมาคือ ข้อ 1 คือ เริ่มเรียนการวาดเส้นพื้นฐานโดยผู้เรียนฝึกวาดเส้นในลักษณะ
ต่างๆ ($\bar{X} = 3.5$) ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็น คะแนนต่ำสุดคือ ข้อ 7 คือ มีวิธีการสอนแบบ
ใช้กระดาษลอกถ่ายลอกภาพ ($\bar{X} = 2.36$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนการวาดเส้นในด้านสื่อการเรียนการสอน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	X	S.D.	ความหมาย
1.	ใช้สื่อประกอบการสอน ทางด้านทฤษฎี	3.04	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
2.	ใช้สื่อประกอบการสอน ทางด้านปฏิบัติ	3.28	0.99	เห็นด้วยปานกลาง
3.	โรงเรียนมีความพร้อมทางด้านสื่ออุปกรณ์การสอน	3.06	1.04	เห็นด้วยปานกลาง
4.	มีการผลิตสื่อการสอนโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น	2.86	0.95	เห็นด้วยปานกลาง
5.	มีการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง	2.94	1.04	เห็นด้วยปานกลาง
6.	ขอยืมสื่อการสอนการวาดเส้นจากโรงเรียนอื่น	2.48	1.28	เห็นด้วยน้อย
7.	ผู้เรียนมีอุปกรณ์จัดหาอุปกรณ์ในการเรียน	2.65	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
8.	วัสดุอุปกรณ์หาซื้อได้ภายในโรงเรียน	2.84	1.11	เห็นด้วยปานกลาง
9.	วัสดุอุปกรณ์หาซื้อได้ภายนอกโรงเรียน	3.19	1.11	เห็นด้วยปานกลาง
10.	ให้ความสำคัญต่อวัสดุอุปกรณ์การวาดเส้น			
10.1	ดินสอที่ใช้ในการร่างและการแรเงา	3.79	0.98	เห็นด้วยมาก
10.2	กระดาษชนิดต่างๆ	3.77	0.96	เห็นด้วยมาก
10.3	มีดสำหรับเหลาดินสอ	3.43	1.04	เห็นด้วยปานกลาง
10.4	ยางลบ	3.36	1.01	เห็นด้วยปานกลาง
10.5	ที่หนีบกระดาษ	3.28	1.01	เห็นด้วยปานกลาง
10.6	แผ่นรองวาด	3.43	1.01	เห็นด้วยปานกลาง
รวม/เฉลี่ย		3.17	1.05	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา ต่อสภาพการเรียนการสอนการวาดเส้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านสื่อการเรียนการสอน โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นด้วยมาก คือ ข้อ 10.1 คือ การให้ความสำคัญต่อวัสดุอุปกรณ์การวาดเส้น ในด้านดินสอในการร่างและการแรเงา ($\bar{X} = 3.79$) ส่วนข้อที่รองลงมาคือ ข้อ 10.2 ให้ความสำคัญต่อกระดาษ ($\bar{X} = 3.77$) ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็น คะแนนต่ำที่สุดคือข้อ 6 ขอยืมสื่อการเรียนการสอนการวาดเส้นจากโรงเรียนอื่น ($\bar{X} = 2.48$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับ
สภาพการเรียนรู้การสอนการวาดเส้นในด้านการวัดและประเมินผล

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	มีการประเมินผลทางด้านทฤษฎีการวาดภาพ โดยใช้แบบทดสอบปรนัย	3.11	1.00	เห็นด้วยปานกลาง
2.	ประเมินผลโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกชอบส่วนตัวของผู้สอน	2.65	1.09	เห็นด้วยปานกลาง
3.	ประเมินผลโดยใช้แบบฟอร์มที่มีรายละเอียดและข้อกำหนดต่างๆ	2.75	0.94	เห็นด้วยปานกลาง
4.	ประเมินผลโดยให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเอง	3.16	1.02	เห็นด้วยปานกลาง
5.	ประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)	2.98	1.11	เห็นด้วยปานกลาง
6.	ประเมินผลจากพฤติกรรมในขณะที่เรียนและปฏิบัติงาน	3.65	0.94	เห็นด้วยมาก
7.	ประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของแต่ละบุคคล	3.82	0.89	เห็นด้วยมาก
8.	ประเมินผลควรใช้แบบอิงเกณฑ์	3.15	1.02	เห็นด้วยปานกลาง
9.	ประเมินผลควรใช้แบบอิงกลุ่ม	3.37	1.00	เห็นด้วยปานกลาง
10.	วิธีการวิจารณ์ผลงานระหว่างครูกับนักเรียนควรเป็นวิธีหนึ่งในการประเมินผลงาน	3.55	0.94	เห็นด้วยมาก
11.	การวัดและประเมินผลงานวาดเส้น ให้ความสำคัญกับหัวข้อดังนี้			
11.1	โครงร่าง	3.82	0.90	เห็นด้วยมาก
11.2	แสงและเงา	4.00	0.78	เห็นด้วยมาก
11.3	สัดส่วน	4.13	0.80	เห็นด้วยมาก
11.4	กลวิธีการวาด	3.37	0.90	เห็นด้วยปานกลาง
11.5	จุดสนใจ	3.79	0.77	เห็นด้วยมาก
11.6	ความสมดุล	3.84	0.79	เห็นด้วยมาก
11.7	เอกภาพ	3.92	0.81	เห็นด้วยมาก
11.8	ความคิดสร้างสรรค์	4.14	0.91	เห็นด้วยมาก
รวม/เฉลี่ย		3.54	0.92	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนรู้การสอนการวาดเส้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นด้วยมาก คือข้อ 11.8 คือ ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.14$) ส่วนข้อรองลงมา คือข้อ 11.3 การวัดและประเมินผลงานวาดเส้นให้ความสำคัญต่อสัดส่วน ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนข้อที่คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 2 ได้แก่ การประเมินผลโดยใช้ประสบการณ์ความรู้สึกชอบส่วนตัวของผู้สอน ($\bar{X} = 2.65$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมสำหรับส่วนนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชนิดปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับมานำเสนอโดยเรียงลำดับจากความถี่สูงสุด ไปถึงความถี่น้อยที่สุดของข้อคิดเห็น ตัวเลขความถี่ แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้คำตอบในข้อนั้น ๆ จะเสนออยู่ในวงเล็บท้ายข้อ รายละเอียดของข้อคิดเห็นดังกล่าว จำแนกตามหัวข้อได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านครูผู้สอน

1. ด้านผู้สอน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.1 ควรจะจัดให้มีการอบรมความรู้ใหม่ๆ แก่ครูผู้สอนศิลปะปัจจุบัน ครูจะไม่ค่อยได้รับความรู้เพิ่มเติม ทางเขตศึกษาน่าจะจัดสัมมนาเป็นประจำทุกปี เน้นการปฏิบัติที่จะส่งผลไปถึงผู้เรียนที่แท้จริง คือ ลองฝึกหัดให้ครูทำแบบเรียนบ้าง	10
1.2 ไม่มีประสบการณ์ในการสอน เพราะจบไม่ตรงเอก ทำให้การสอนของครูไม่มีความถนัด ควรหาบุคลากรที่ตรงกับสายการสอน บางโรงเรียนครูศิลปะมีน้อยหรือไม่มีเลย	7
1.3 สอนไม่ตรงตามแผนการสอน ทำให้สอนไม่ทัน เพราะมีงานสอนหลายวิชาและมีงานรับผิดชอบหลายอย่าง โดยเฉพาะครูต่างจังหวัด เนื่องจากโรงเรียนขาดครู ดังนั้นในการดูแลหรือสภาพอารมณ์ของครูบางครั้งไม่ค่อยพร้อมในการสอนวาดเส้น ต้องใช้เวลาและสมาธิ	4
1.4 ครูควรเอาใจใส่ต่อการฝึกฝนของนักเรียน ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการในการปฏิบัติงานทุกครั้ง	3
1.5 ครูควรฝึกฝนทักษะและเทคนิคการวาดเส้น โดยใช้วัสดุอุปกรณ์หลายชนิดเพื่อชี้แนะนักเรียนได้	2
1.6 ครูควรมีใจเป็นกลางรักและเอ็นดูศิษย์อย่างจริงใจ	1

2. ด้านผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
2.1 ควรมีความพร้อมด้านจิตใจ วัสดุอุปกรณ์ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ความประณีต ความมุ่งมั่น เป้าหมายของการทำงาน	9
2.2 ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนมากนัก เนื่องจากอยู่ในช่วงของวัยเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นจึงมักจะเล่นกัน เวลาว่างไม่ตีมักจะทำและแอบผลงานไว้ โดยเฉพาะวาดเส้น ซึ่งเป็นเวลาที่ต้องใช้เวลาฝึกฝนนาน ผู้เรียนเมื่ออยากจะทำให้เห็นผลเร็ว	8
2.3 ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเงินและครอบครัว	6
2.4 ส่วนมากมีความพร้อมในการเรียน แต่การจัดชั่วโมงในการเรียนน้อยไปเพียง 2 คาบ นักเรียนเลยปฏิบัติงานไม่ทัน	5
2.5 ขาดทักษะในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีเวลาและไม่มีโอกาสไปทัศนศึกษาชมงานนิทรรศงานทางศิลปะ	4
2.6 ยังมีความเข้าใจทักษะในการวาดเส้นน้อยมาก ซึ่งผู้เรียนอาจเกิดความไม่ชอบวาดรูป	3
2.7 มองไม่เห็นประโยชน์ของงานวาดเส้นอย่างชัดเจนต้องบังคับ	2
2.8 ผู้ปกครองมักไม่ให้ความสนใจ ขาดการสนับสนุน	1
2.9 มีความแตกต่างระหว่างบุคคลบางคนเรียนรู้เร็วบางคนเรียนรู้ช้า	1

3. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
3.1 หลักสูตรที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม เพราะระยะเวลาในการใช้ฝึกฝนวาดเส้นต้องใช้เวลาฝึกฝนมาก จึงจะเกิดทักษะ แต่เนื้อหาเยอะมากจนไม่สามารถใช้เวลาในการฝึกฝนได้พอเพียง	12
3.2 หลักสูตรควรเปิดกว้าง และมีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	9
3.3 ปัจจุบันควรจะได้รับการปรับปรุงจำนวนคาบ	7

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
3.4 หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้เรียนทั้งดนตรี นาฏศิลป์และศิลปะ ผู้สอนจำเป็นต้องแบ่งช่วงการสอนหรือในระบบกรณีต้องตัดออกไป ทำให้การสอนศิลปะได้ไม่เต็มที่	5
3.5 ยังไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันเท่าใดนัก	4
3.6 หน่วยการเรียนรู้ควรมี 2.0 หน่วยกิต	3
3.7 หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่แล้ว	2
3.8 หลักสูตรควรปรับตามวุฒิภาวะของผู้เรียน	1
3.9 ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สอน	1
4. ด้านวิธีสอน	
ข้อเสนอแนะ	ความถี่
4.1 เน้นนักเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ให้ความสำคัญอิสระแก่เด็ก	17
4.2 บรรยายขั้นตอนการเรียนรู้ปฏิบัติ พร้อมทั้งมีแบบอย่างให้นักเรียนดูหรือนำสื่อ วีดีโอเทป ภาพสไลด์	15
4.3 ควรมีวิธีการสอนแบบหลากหลาย	13
4.4 ควรแนะนำ กระตุ้นแนวคิดให้นักเรียนได้ปฏิบัติทดลองด้วยตนเองดีกว่าครูบอกให้ทำตามครู บางครั้งจะได้อะไรแปลก ๆ จากความคิดของเด็ก	10
4.5 เน้นการสาธิตควบคู่กับการปฏิบัติให้มาก รวมทั้งมีการสอนทฤษฎีให้บ้างในบางเรื่องที่จะสอน	9
4.6 วิธีสอนครูส่วนใหญ่ยังใช้แบบเดิมๆ เพราะระยะเวลาในการสอนศิลปะที่ใช้ไม่เพียงพอ เนื่องจากครูต้องเหลือเวลาให้กับนักเรียนปฏิบัติในห้องเรียนด้วย เพื่อสังเกตพฤติกรรม	7
4.7 ให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานให้มาก และควรกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน	6
4.8 บรรยายประกอบการสาธิตให้ดูเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4
4.9 วิธีการสอนต้องปรับตลอดเวลา เพราะศิลปะมีการพัฒนาเทคนิควิธีการตลอดเวลา	4
4.10 นำไปทัศนศึกษานอกสถานที่ จากประสบการณ์จากรูปภาพและสื่อ	1

การสอนและตัวอย่างที่มีอยู่ อธิบายและถามตามความเข้าใจ

5. ด้านสื่อการสอน

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
5.1 สื่อการสอนวิชาศิลปะมีน้อยเกินไป	12
5.2 ควรหาได้เท่าที่มี เป็นการประหยัด ระดมทรัพยากรในท้องถิ่น	
5.3 สื่อการสอนควรมีรูปภาพ สไลด์ เครื่องทึบแสง ฯลฯ	8
5.4 ควรใช้สื่อทุกครั้งที่มีการสอน	6
5.6 ควรมีตัวอย่างภาพสำเร็จ และแสดงขั้นตอนการวาด	5
5.7 ควรมีการให้ใบงาน ใบความรู้ และชาร์ตแสดงขั้นตอน	3
5.8 มีความพอเพียงและมีความหลากหลาย	3
5.9 ควรจะมีภาพลายเส้น หรืองานสำเร็จให้นักเรียนดูจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เองมากกว่า	2
5.10 การจัดสื่อเรื่องแสงเงาควรใช้แสงไฟส่องช่วย จะทำให้เกิดแสงเงาชัดเจนขึ้น	1
5.11 ควรมีการจัดพิมพ์ผลงานของศิลปิน ในหมายเหตุลักษณะรวบรวมเป็นเล่มให้นักเรียนแต่ละโรงได้ศึกษาจะเกิดผลดี	1

6. ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
6.1 จัดจากสภาพจริง เน้นพัฒนาการของนักเรียนแต่ละบุคคลมากกว่าผลสำเร็จของงาน	15
6.2 สังเกตจากผลงาน การทำงานเป็นกลุ่ม อภิปรายผลงานของตนเอง และของเพื่อน	13
6.3 ควรเป็นกระบวนการและพัฒนาการมากกว่าการวัดจากอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม	10
6.4 ประเมินผลตามเกณฑ์ และแบบอิงกลุ่ม 80 : 20	8
6.5 ใช้ประสบการณ์ของผู้สอนเองเป็นเกณฑ์	5
6.6 ดูจากผลงานของนักเรียนแต่ละคนประกอบกัน	5
6.7 โดยการอิงกลุ่ม โดยครูผู้สอนและนักเรียนเป็นผู้ประเมินในบางครั้ง	4
6.8 ดูจากการทำงานของเด็ก สอบถาม ทดสอบ และทำรายงาน	3

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
6.9 นักเรียนยังไม่เข้าใจถึงการวิจารณ์ หรือการประเมินผลโดยใช้แบบฟอร์มที่มีรายละเอียด นักเรียนประเมินส่งไป ไม่ได้เป็นไปตามความเป็นจริงเท่าที่ควร	1
6.10 การวัดประเมินผล โดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ค่อนข้างต้องใช้เวลาและยุ่งยาก เนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมากต่อครู 1 คน ทำให้การประเมินคลาดเคลื่อนดูแลไม่ทั่วถึง ส่วนการประเมินแบบเดิมจะไม่สามารถทราบการพัฒนาการในแต่ละด้านของนักเรียนได้อย่างแท้จริง	1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้สอน วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 180 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความตรงตามเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากร ที่ไม่ใช่ประชากรจริง เพื่อพิจารณาหาความเชื่อมั่น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง สร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

ความคิดเห็นด้านต่างๆ ของครูศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีทางเลือก 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา เป็นแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตการศึกษา 12 จำนวน 8 จังหวัด ถึงครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาที่เป็นประชากร โดยส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 180 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.93

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

4.2 เกี่ยวกับสถานภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ในด้านต่าง ๆ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deriation) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

4.3 เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในด้านสภาพการสอนการวาดเส้น สรุปนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาเรื่องสภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า จากการส่งแบบสอบถามจำนวน 180 โรงเรียน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.33 สรุปผลได้ดังนี้ มีครูศิลปะชาย จำนวน 91 คน และหญิง จำนวน 68 คน อายุของครูที่มีจำนวนสูงสุดระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 50 คน อายุที่มีจำนวนต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 8 คน วุฒิการศึกษาที่จบจำนวนมากสุดคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 144 คน ประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษา จำนวนมีสูงสุดคือ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 46 คน ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันสูงสุดคือ หัวหน้าหมวดศิลปศึกษา จำนวน 70 คน จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ สูงสุดอยู่ระหว่าง 15-20 คาบ ต่อสัปดาห์จำนวน 81 คน และต่ำสุดน้อยกว่า 15 คาบ จำนวน 25 คน ปัจจุบันสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงสุด จำนวน 84 คน และสอนทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน ประสบการณ์ในการ

สอนวาดเส้นที่มีประสบการณ์สูงสุด จำนวน 135 คน และต่ำสุดคือ ไม่มีประสบการณ์ จำนวน 24 คน ที่มีประสบการณ์อื่นทางศิลปะสูงสุด คือ การวาดภาพสีน้ำ จำนวน 33 คน และไม่เลือกตอบเลย จำนวน 8 คน มีความสามารถทางวาดเส้นในระดับปานกลางสูงสุดจำนวน 86 คน และต่ำสุดคือ ระดับดีมากจำนวน 12 คน และอุปกรณ์วาดเส้นที่ผู้สอบแบบสอบถามถนัดที่สุดคือ ดินสอสูงสุดจำนวน 129 คน และต่ำสุด คือ ถ่านชาร์โคล จำนวน 3 คน

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสอน การวาดเส้นตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียนหลักสูตรและการนำไปใช้สอน ใช้การสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

1. ด้านครูผู้สอน (ตารางที่ 4)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้น ด้านผู้สอน โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด คือ ข้อที่ 15 คือ การมีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน อันดับรองได้แก่ ข้อที่ 14 คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือข้อที่ 12. ผู้สอนติดตามความเคลื่อนไหวทางศิลปะจากสื่ออินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 2.10$)

2. ด้านผู้เรียน (ตารางที่ 5)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้นด้านผู้เรียน โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือข้อ 2 คือ มีสภาพ ปัญหาทางด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.46$) ส่วนข้อที่รองลงมาคือข้อ 1 มีสภาพปัญหาทางด้านครอบครัว ($\bar{X} = 3.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 9 ผู้เรียนมีโอกาสไปดูงานนิทรรศการทางศิลปะ ($\bar{X} = 2.36$)

3. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ (ตารางที่ 6)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้น ด้านการนำหลักสูตรไปใช้สอนโดยส่วนรวมพบว่า มีระดับอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นด้วยมาก คือข้อ 6.2 ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการใช้กระดาษ

$(\bar{X} = 3.87)$ รองลงมาและมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือข้อ 3. กำหนดจุดประสงค์ปลายทาง
 $(\bar{X} = 3.84)$ ข้อที่มีความเห็นต่ำที่สุดคือข้อ 7.4 คือ การวาดลอกเลียนแบบจากผลงานศิลปะ
 $(\bar{X} = 3.01)$

4. ด้านวิธีการสอน (ตารางที่ 7)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้นด้านวิธีการสอนโดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง $(\bar{X} = 3.02)$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความเห็นด้วยมากคือข้อ 2. คือ สอนวิธีกวาดเส้นจากการวาดโครงร่างส่วนรวมก่อน $(\bar{X} = 3.65)$ ส่วนอันดับรองลงมาคือ ข้อ 5 การสอนเปิดการให้ผู้เรียนใช้กลวิธีการวาดอย่างอิสระ $(\bar{X} = 3.62)$ ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็น คะแนนต่ำสุดคือ ข้อ 7 คือ มีวิธีการสอนแบบใช้กระดาษลอกลายลอกภาพ $(\bar{X} = 2.36)$

5. ด้านสื่อการเรียนการสอน (ตารางที่ 8)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้นด้านสื่อการเรียนการสอนโดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับปานกลาง $(\bar{X} = 3.17)$ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความเห็นด้วยมาก คือข้อ 10.1, คือให้ความสำคัญต่อดินสอในการร่างภาพและแรเงา $(\bar{X} = 3.79)$ ข้อที่รองลงมาคือข้อ 10.2 ให้ความสำคัญต่อกระดาษ $(\bar{X} = 3.77)$ และข้อที่คะแนนต่ำสุดคือข้อ 6 ขอยืมสื่อการเรียนการสอนการวาดเส้นจากโรงเรียนอื่น $(\bar{X} = 2.48)$

6. ด้านการวัดและประเมินผล (ตารางที่ 9)

ระดับความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการเรียนการสอนวาดเส้นด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก $(\bar{X} = 3.54)$ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความเห็นด้วยมาก คือข้อ 11.8 คือ ความคิดสร้างสรรค์ $(\bar{X} = 4.14)$ ส่วนข้อรองลงมา คือ ข้อ 11.3 การวัดประเมินผลงานวาดเส้นให้ความสำคัญต่อสัดส่วน $(\bar{X} = 4.13)$ ส่วนข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ข้อ 2 คือ การประเมินโดยใช้ประสบการณ์ความรู้สึกของส่วนตัวของผู้สอน $(\bar{X} = 2.65)$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ได้แบ่งสาระสำคัญของการอภิปรายผลไว้ 3 ตอน คือ

1. สถานภาพของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้นในด้านต่างๆ
3. ความคิดเห็นเพิ่มเติมของครูศิลปศึกษาในด้านต่างๆ

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เกี่ยวกับสถานภาพของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปะส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 57.2 มีช่วงอายุ 41 – 45 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1.4 เห็นได้ว่าครูผู้ที่จะทางด้านศิลปะส่วนใหญ่ที่รับราชการเป็นชายมากกว่าหญิงในช่วงอายุ 41 – 45 ปี มากที่สุด วุฒิการศึกษาปริญญาตรี 144 คน ซึ่งปัจจุบันจำนวนครูที่จบในระดับปริญญาตรีมากขึ้นผิดกับอดีต ซึ่งจบต่ำกว่าปริญญาตรีประสบการณ์ในการสอนวาดเส้นมีตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครูผู้สอนมีประสบการณ์สูงเพราะรับราชการมานาน ซึ่งสอดคล้องกับ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2535) กล่าวว่าสมรรถภาพด้านการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตำแหน่งของครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าหมวดศิลปศึกษา จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 แสดงว่าจำนวนคาบที่สอนนั้นมี 15 – 20 คาบ มี 81 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9 แสดงว่าครูส่วนใหญ่ยังมีคาบสอนอยู่ในระดับปานกลาง ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่สอนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 84 คน ร้อยละ 52.8 แสดงว่า ครูโรงเรียนต่างๆ เปิดวิชาบังคับแก่นและวิชาเลือกเสรีให้เด็กได้เรียนมากที่สุด สาเหตุอีกประการหนึ่งคือห้องเรียนระหว่างมัธยมต้นกับมัธยมปลายมีความแตกต่างกัน คือ มัธยมต้นมีห้องเรียนมากกว่าในระดับมัธยมปลาย ประสบการณ์ในการทำงานศิลปะการวาดภาพสีน้ำมีจำนวน 33 คน ร้อยละ 20.8 คือ ครูส่วนมากมีพื้นฐานในการวาดภาพสีน้ำ ซึ่งในการวาดภาพนั้นการวาดเส้นถือว่าเป็นพื้นฐานขั้นแรกที่จะทำให้มีการพัฒนาการทำงานด้านอื่นต่อไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนการวัดเส้นในด้านที่มี ความคิดเห็นด้วยมาก 2 ด้าน คือ

สรุปโดยภาพรวมแล้ว ผลการวิจัยพบว่าครูศิลปศึกษามีความเห็นด้วยกับด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน เป็นอันดับแรกในทั้งหมด 6 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมสู่การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ดังนี้คือ จากการศึกษาที่กรมสามัญศึกษา ได้จัดให้มีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตร ทั้งในด้านการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งมีการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง (สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2540-2544) ครูศิลปศึกษาจึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นนโยบายที่กรมสามัญศึกษาต้องการ ครูเก่ง ครูดี ซึ่งสอดคล้องกับจำเนียรศิลปวานิช (2538) กล่าวว่าครูต้องยึดหลักสูตรเป็นหลักของการเรียนการสอน หลักสูตรที่ดีนั้นคือหลักสูตรที่สร้างขึ้น เพื่อสนองความต้องการ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นแผนการเรียนการสอนของครูต้องมีการจัดเตรียมการทำแผนการสอนที่ชัดเจนโดยยึดหลักสูตรเป็นสำคัญ

ด้านที่ครูศิลปศึกษามีความเห็นอันดับรองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลซึ่งครูศิลปศึกษามีระดับความคิดเห็นมากที่เป็นดังนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าปัจจุบันกระแสการตื่นตัวทางด้านปฏิรูปการศึกษา มีการปรับวิธีการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งปรับปรุงระบบการคัดเลือกเข้าเรียนต่อระบบการวัดและประเมินผลการเรียนให้สะท้อนจุดประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษา (สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2540-2544) สุวรรณรัตน์ นาคภักดี, 2533 อ้างถึงในเสียงศักดิ์ เหลืองอ่อน, 2538 กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาต้องการนิเทศการสอนด้านการวัดผลประเมินผลมากที่สุด และมากในเรื่องการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อให้เป็นข้อสอบที่มีความเชื่อมั่นสูงหรือเป็นข้อสอบมาตรฐาน ดังนั้นการปรับปรุงการเรียนการสอนยุคปัจจุบัน การวัดและประเมินผลจึงเป็นหัวใจที่สำคัญของครูศิลปศึกษาซึ่งติดกับอดีต ซึ่งการประเมินในปัจจุบันมีความชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งข้อสอบมีความเที่ยงตรงขึ้นเนื่องจากครูศิลปศึกษามีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเป็นรายด้านแล้วสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน

ครูศิลปศึกษามีความเห็นด้วยระดับปานกลาง ในประเด็นเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านจะสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้คือ ความคิดเห็นด้วยมาก คือ มีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน ไมเคิล (Michael, 1983) ที่กล่าวถึงครูควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับศิษย์ เพราะจะทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดี ซึ่ง เด ฟรานเชสโก (De Francesco, 1958) กล่าวว่าครูควรยอมรับเกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อม ในการทำงานของเด็ก และบรรยากาศในการเรียนรู้ภายในห้องเรียนศิลปะธรรมชาติ ของวิชาศิลปะมีลักษณะดึงดูดความสนใจของเด็กอยู่แล้ว ครูควรสร้างบรรยากาศให้เกิดความชื่นชอบ เพราะมีโอกาสใกล้ชิดกับผู้เรียนสร้างความไว้วางใจ ยอมรับในท่าทีของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทิศนา ขัมมณี (2526) กล่าวว่า ครูควรสร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน จะทำให้การเรียนการสอน ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูศิลปศึกษา คือ ครูควรมีใจเป็นกลางรักและเอ็นดูศิษย์อย่างจริงจัง ครูควรเอาใจใส่ต่อการฝึกฝนของเด็ก ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการในการปฏิบัติงานทุกครั้ง ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ข้อ 12 ผู้สอนติดตามความเคลื่อนไหวทางศิลปะจากสื่อทางอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด เนื่องจากสภาพโรงเรียนบางแห่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ จึงทำให้ครูผู้สอนขาดความรู้ ความสามารถทางคอมพิวเตอร์ และงบประมาณยังมีจำนวนจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูศิลปศึกษาที่ว่า ควรจะจัดให้มีการอบรมความรู้ใหม่ๆ และครูผู้สอนศิลปะปัจจุบัน ครูมักไม่ค่อยได้รับความรู้เพื่อเติมเท่าที่ควร คอมพิวเตอร์บางโรงเรียนยังมีจำนวนจำกัดซึ่งจะเน้นประโยชน์ทางการเรียนการสอนด้านอื่นมากกว่าอินเทอร์เน็ต

2. ด้านผู้เรียน

ครูศิลปศึกษามีความเห็นด้วยระดับปานกลางในประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางด้านการเงิน เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านจะสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ ความคิดเห็นด้วยมากคือ ปัญหาทางด้านการเงินซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ว่า นักเรียนยังมีฐานะยากจน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ การฝึกวาดภาพ ทุกๆ ประเภท ซึ่งฐานะทางบ้านส่วนมาก มีรายได้น้อยมีบุตรหลายคน ส่งผลให้ผู้เรียนมีอุปสรรคต่อการเรียน ทำให้นักเรียนขาดความพร้อมไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนมากนัก ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ผู้เรียนมีโอกาสไปดูงานนิทรรศการทางศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนา เขมมณี (2526) กล่าวว่า ครูควรจัดให้มีการแสดงผลงานนักเรียน เพื่อให้นักเรียนชื่นชมผลงานของตนเอง และแนวคิดของคนอื่น เนื่องจากภายในเขตการศึกษา ไม่มีแหล่งจัดแสดงงาน หรือหอศิลป์ที่ชัดเจน ถ้ามีก็มักร่วมแสดงตามงานหรือหน่วยงานต่างๆ เช่นงานเทศกาล หรืองานวิชาการ ซึ่งโอกาสในการเดินทางมาที่กรุงเทพฯ น้อยมากเนื่องจากงบประมาณมีจำกัด หรือผู้บริหารยังไม่เห็นความสำคัญของการชมงานนิทรรศการทางศิลปะมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับบรรลือ ขอรวมเดช (2534) กล่าวว่า ผู้บริหารในระดับประถม และมีมัธยมศึกษาสนับสนุนแต่การสอนประเภทความรู้ความจำ ไม่สนับสนุนวิชาที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างวิชาศิลปะ

3. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นด้วยมากในประเด็นเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน จะสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้ คือ ความคิดเห็นด้วยมากคือ ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการใช้คือเรื่องกระดาษ ซึ่งสอดคล้องกับสุชาติ เกาทอง (2536) กล่าวว่า วัสดุและเครื่องมือเปรียบได้ดั่งสื่อตัวกลางที่ใช้ในการถ่ายทอดหรือบันทึกภาพอันประกอบด้วย ดินสอ ปากกาลูกกลิ้ง ถ่ายชาโคล เกรยอง ฯลฯ เนื่องจากวัสดุแต่ละประเภทมีคุณสมบัติทางกายภาพต่างกัน เมื่อนำมาใช้ในการวาดเส้นจะได้ภาพที่มีคุณสมบัติทางความรู้สึกต่างกันด้วย ประสบ ลิ้มเมื่อดภัย (2541) กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ในการวาดเส้นมีมากและเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะงาน แม้ว่าเวลาจะผ่านมานานแต่ปัจจัยทางเทคนิคสำหรับการวาดเขียนได้เปลี่ยนไปเพียงเล็กน้อย อติศักดิ์ บุญเลิศ (2541) ได้แสดงความคิดเห็นเรื่อง วัสดุ

อุปกรณ์การวาดเส้นว่า การใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ คงทนถาวรนั้น ควรหมั่นเก็บรักษา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ในโลกของศิลปะมีวัสดุและเครื่องมือมากมายในการทดลอง และสร้างสรรค์เพื่อให้เข้าใจแก่นแท้ของธรรมชาติวัสดุนั้น ๆ ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ วาดลอกเลียนแบบจากผลงานศิลปะ ซึ่งครูศิลปศึกษาเชื่อว่าการลอกแบบจากผลงานศิลปะไม่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยนิยมกันแล้ว ซึ่งมากาเร็จ แอล โอเอล (Margaret L. Dowell, 1990) เปรียบเทียบการวาดเส้น 3 แบบ คือ จากหุ่นจริงจากภาพถ่าย และจากการลอกแบบผลงานศิลปะ ปรากฏว่า นักเรียนจะวาดลอกแบบได้ดีที่สุด ซึ่งวิธีการแบบนี้ นักศิลปศึกษาเชื่อว่าเป็นตัวสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

4. ด้านวิธีการสอน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นปานกลาง ในประเด็นเกี่ยวกับสอนวิธีการวาดเส้น จากโครงร่างส่วนรวมก่อน เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายประเด็นจะสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้คือ ความคิดเห็นด้วยมากคือ สอนวิธีการวาดเส้นจากโครงร่างส่วนรวมก่อน ซึ่งสอดคล้องกับสุชาติ เกาทอง (2536) กล่าวว่า ในการวาดเส้นควรฝึกนิสัยมองสิ่งต่าง ๆ เป็นรูปทรงง่าย ๆ ทางเรขาคณิต การเริ่มต้นเวลาถ่ายถอดควรใช้ความสังเกตให้ดีไม่ใช่มองเพียงบางส่วน ส่วนหนึ่งควรมองเป็นโครงสร้าง (structure) ใหญ่ก่อน แล้วค่อยเปรียบเทียบความแตกต่างของส่วนย่อยแต่ละส่วนที่ประกอบ ยังไม่ต้องสนใจต่อรายละเอียดเล็กน้อย การนี้ถึงรูปทรงในลักษณะเป็นแท่งประเภทต่าง ๆ จะช่วยได้มากในการวาดเส้น อติศักดิ์ บุญเลิศ (2541) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การร่างภาพควรร่างด้วยเส้นง่าย ๆ เช่น เส้นตรง เส้นโค้งแสดงลักษณะรวมๆ ของรูปทรงนั้นๆ ควรร่างด้วยน้ำหมึกที่เบา เพื่อแก้ไข ใช้อย่างลบน้อยที่สุด ประสพลีเหมือนภัย (2541) กล่าวถึงการร่างภาพเป็นส่วนที่สำคัญมากในการวาดเส้น เพราะเป็นการเริ่มวาดโครงร่างทั้งหมดของภาพก่อนจะดำเนินขั้นตอนต่อไป สุกการแรงเงาลงน้ำหนัก ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ มีการเชิญวิทยากรมาสาธิตการวาดเส้นให้ผู้เรียนดู เนื่องจากบางโรงเรียนยังอยู่ห่างไกล วิทยากรหรือผู้รู้ด้านการวาดเส้นไม่มีจึงทำให้ไม่สามารถเชิญมาสาธิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บรรลือ ขอรวมเดช (2534) กล่าวว่า การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน อาจเป็นเพราะว่าไม่มีงบประมาณทางด้านนี้ อย่างพอเพียง ซึ่งจุดนี้เองครูศิลปศึกษาส่วนมากมักไม่นิยมการเชิญวิทยากรมาสาธิตการวาดเส้น

5. ด้านสื่อการเรียนการสอน

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นปานกลาง ในประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญต่อวัสดุอุปกรณ์ การวาดเส้น เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน จะสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้คือ ความคิดเห็นด้วยมากคือ ให้ความสำคัญต่อวัสดุอุปกรณ์การวาดเส้น ซึ่งสอดคล้องกับสุชาติ เกาทอง (2536) ที่ว่าการทำความเข้าใจถึงชีวิต คุณสมบัติ และคุณลักษณะเฉพาะเทคนิคและวิธีการเฉพาะด้านของการวาดเส้น เป็นสิ่งจำเป็นมากเพราะผู้ฝึกหัดต้องรู้จักให้สอดคล้องกับเนื้อหา เรื่องราว และอารมณ์ในการแสดงออกของผู้วาดให้มากที่สุด กำจร สุนพงษ์ศรี (2535) แสดงความคิดเห็นว่า วาดเส้นเกิดขึ้นจากอุปกรณ์ง่ายไม่ยุ่งยาก เพียงแต่มีแท่งวัสดุปลายแหลม อาจจะเป็นดินสอ ปากกา ชอล์ก ถ่านแท่ง หรือแม้แต่กิ่งไม้ โดยใช้ลากบนพื้นแผ่นภาพ ไม่ว่าจะเป็กระดาษกระดาษ ไม้ หิน หรือพื้นทราย ก็สามารถสร้างสรรค์งานอันยิ่งใหญ่ได้เห็นได้ว่าวัสดุอุปกรณ์ในการวาดเส้นมีความสำคัญมากเป็นอันดับต้นเพราะการวาดเส้นเป็นพื้นฐานของศิลปะทุกแขนง ซึ่งครูศิลปศึกษาได้ยอมรับถึงความสำคัญในข้อนี้ ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือข้อขอยืมสื่อการเรียนการสอนการวาดเส้นจากโรงเรียนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูศิลปศึกษาที่ว่า สื่อการเรียนยังมีความพอเพียงและมีความหลากหลาย ถึงแม้บางโรงเรียนมีสื่อที่น้อยก็ไม่ถึงกับขาดมากที่จะขอยืมโรงเรียนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะขอยืมสื่อการเรียนจากต่างโรงเรียน เพราะแต่ละโรงเรียนก็มีการสอนและใช้สื่อเหมือนกัน สรุปก็คือสภาพปัญหาของสื่อการเรียนนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณของโรงเรียน ซึ่งต้องจัดหาและจัดซื้อด้วยตนเอง

6. ด้านการวัดและประเมินผล

ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นด้วยมาก ในประเด็นเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้คือ ความคิดเห็นด้วยมากคือ การวัดและประเมินผลวาดเส้น ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับวุฒิ วัฒนสิน (2540) ที่ว่าครูศิลปศึกษาต้องตระหนักว่า นักเรียนในวัยนี้มีความสามารถมากกว่าหรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่มาตรฐานนี้ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษเพื่อเขาจะได้มีพัฒนาการทางศิลปะสูงสุด แต่นักเรียนที่มีความสามารถทางศิลปะน้อย หรือเป็นไปตามพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของโลเวนเฟลด์ ครูศิลปะควรเน้นการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ที่ส่งเสริมการแสดงออกอย่างเสรีของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อ

พัฒนาการในทุกด้านโดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ (2528) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่กว่าวิชาอื่นใด การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ครูจะต้องวางโครงการสอนระยะยาว โดยการวางแผนการสอน เนื้อหา วัสดุวิธีการ เพื่อให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่ง อ่ำไพ ตีรณสาร (2534) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนวาดเส้นควรมีวิธีการสอนแบบหลากหลาย ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแนวคิด ได้ปฏิบัติทดลองจะทำให้เกิดการพัฒนามตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ว่าครูควรวัดผลจากสภาพจริง เน้นการพัฒนาการของนักเรียนแต่ละบุคคล ส่วนผลการวิจัยข้อที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ประเมินผลโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกชอบส่วนตัวของผู้สอน สอดคล้องกับสุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) กล่าวว่า ครูควรแยกแยะความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักสอนให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ รู้จักสอนให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาความคิด อารมณ์ การแสดงออกสรุปก็คือ ครูศิลปศึกษา ควรศึกษาเกณฑ์การวัดและประเมินผลทางการวาดเส้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรศึกษาทั้งรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี และความคิดสร้างสรรค์ของการวาดเส้นว่า ควรจะประเมินอย่างไร สรุปก็คือ ครูไม่ควรใช้ความรู้สึกชอบส่วนตัวมาประเมินงานควรศึกษารูปแบบการประเมินแบบต่างๆ ให้ชัดเจนขึ้น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านต่างๆ

1. ด้านครูผู้สอน

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ ควรจัดให้มีการอบรมความรู้ใหม่ๆ แก่ครูผู้สอนศิลปะปัจจุบัน ครูไม่ค่อยได้รับความรู้เพิ่มเติมทางเขตการศึกษาน่าจะจัดสัมมนาเป็นประจำทุกปี เน้นการปฏิบัติที่จะส่งผลไปถึงผู้เรียนที่แท้จริง ปัจจุบันเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษาเป็นอย่างมาก ครูควรเตรียมความพร้อมที่จะรับสื่อทางเทคโนโลยีเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่การปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งตัวครูควรรับการประเมินจากหน่วยงานของตน ซึ่งสอดคล้องกับสตอห์ล และแอนซาโลน (Stahl and Anzalone, 1970) กล่าวว่าควรมีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. เป็นนักวินิจฉัย
2. เป็นผู้เชี่ยวชาญกับวัสดุอุปกรณ์
3. เป็นผู้ให้คำแนะนำการเรียนรู้

2. ด้านผู้เรียน

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ ควรมีความพร้อมทางจิตใจ วัสดุอุปกรณ์ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความประณีต ความมุ่งมั่น มีเป้าหมายการทำงาน สอดคล้องกับ สุชาติ เกาทอง, (2536) กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องมีความมั่นใจและวางใจในการวาดเส้นตั้ง ความหวังไว้ทุกครั้งทีลงมือทำ ต้องพัฒนาความมั่นใจเหนือสิ่งอื่นใดทำให้ฝังลึกลงในความรู้สึกและควรมีความอ่อนไหว ต่อความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เช่น กับความพอใจ ในรูปแบบวัตถุดิบ ทางด้านวัตถุดิบ ที่สำคัญจะต้องทำความเข้าใจและรับรู้ถึงการใช้เครื่องมือและวัสดุต่างๆ เพื่อพัฒนาความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในของแต่ละคนออกมา

3. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ หลักสูตรที่ใช้อยู่ยังไม่เหมาะสม เพราะระยะเวลาในการฝึกฝนวาดเส้นต้องใช้เวลามากเกินไปจะเกิดทักษะ แต่เนื้อหาละเอียดมากเกินไปไม่สามารถใช้และในการฝึกฝนได้อย่างพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ พิภพ ปิติ (2534) กล่าวว่าครูควรมีความรู้ในเรื่องหลักสูตร คู่มือ การทำแผนการสอน และการกำหนดวัตถุประสงค์ประมวลในการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น วิบูลย์ จันทรย์ (2531) กล่าวว่าหลักสูตรศิลปศึกษาที่กำหนดไว้น้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนทำให้นักเรียนปฏิบัติไม่ทันเวลา กิจกรรมความต่อเนื่องนักเรียนขาดทักษะการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

4. ด้านวิธีการสอน

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ เน้นนักเรียนเป็นจุดศูนย์กลางให้เป็นอิสระแก่เด็ก ดังที่วุฒิ วัฒนสิน, (2540) กล่าวว่า ต้องสอนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงเกิดความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานด้วยตนเองได้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวาดเส้น มีวิธีการหลายวิธี โดยการเรียนรู้ ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิค การสอนที่ดี และพัฒนาความสนใจของนักเรียน ควรส่งเสริม และพัฒนาความสนใจของนักเรียนไม่ควรละเลยที่จะให้เด็กทดลองวัสดุใหม่ๆ

5. ด้านสื่อการเรียนการสอน

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ สื่อการสอนวิชาศิลปะมีน้อยไป ซึ่งสอดคล้องกับ วิบูลย์ จันทรย์ (2531) ที่กล่าวว่าหนังสือและแบบเรียนที่ได้ประกอบการสอนไม่เพียงพอ และแต่ละเล่มผู้เรียนมีอธิบายความหมายแตกต่างกัน ออกไปทำให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะครูที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปศึกษาโดยตรงและสอดคล้องกับ บันลือ ขอรวมเดช (2534)

ที่กล่าวว่าไม่ว่าจะเป็นห้องเรียนศิลปะ อาคารสถานที่ รวมถึงความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนยังไม่พอเพียง

6. ด้านการวัดและประเมินผล

ประเด็นที่ครูศิลปศึกษาระบุถึงมากที่สุดคือ วัดจากสภาพจริง เน้นพัฒนาการของนักเรียนแต่ละบุคคลมากกว่าผลสำเร็จของงาน ปัจจุบันนักการศึกษาพยายามนำแนวคิดใหม่ การประเมินตามสภาพจริงมาใช้ ซึ่งมีลักษณะเด่นตรงที่เน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541) กล่าวว่าพอร์ตโฟลิโอ คือ การรวบรวมผลงานของนักเรียนเป็นการสะท้อนกลับเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนซึ่งอาจจะเก็บไว้ในแฟ้ม ก่อ่ง กระเป๋า ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของวัตสัน - นิงลิน ว่านักเรียนสามารถสังเกตเห็นพัฒนาการของตนเอง อีกทั้งนักเรียนยังได้พัฒนาความเข้าใจกระบวนการของประสบการณ์การทำงานที่อยู่ในขอบข่ายของเนื้อหาสาระเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวาดเส้นแบบต่างๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเปรียบเทียบการสอนวาดเส้น 2 แบบ
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ สภาพสื่อการเรียนวาดเส้นภายในโรงเรียนมีผลต่อการวาดภาพหรือไม่
3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับทัศนะของผู้เรียนวาดเส้น เพื่อศึกษาถึงผลที่เลือกวาดเส้นในแต่ละประเภท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กำจร สุนพงษ์ศรี. Multiple drawing. สัจิปัตร์นิทรรศการวาดเส้นร่วมสมัย, คณะจิตรกรรม
ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ : อัมรินทร์, 2535.
- เกษม สุธอม และ บำรุง กัดเจริญ. การมัธยมศึกษา. พิษณุโลก : โรงพิมพ์ตระกูลไทย, 2516.
- โกสุม สายใจ. วาดเส้น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2528.
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2533.
- ต่อต้าน ธารีเกษ. สภาพปัญหาการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธ
ศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะ
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก กับ
นอกเข้าใน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
- ทิตนา เขมมณี. หลักการและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.
- บำรุง กัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์. วิธีสอนทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2 , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พิชเนศ. 2527.

- บันลือ ขอรวมเดช.สภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ประคอง กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. ปทุมธานี : ศูนย์หนังสือ ดร.สง่า, 2528.
- ประเทศ สุขสถิตย์. ทักษะของหัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- ประสพ ลีเหมือดกัณฑ์. ทฤษฎีวาดเขียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2541.
- ประसार มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. วารสารการศึกษาระดับชาติ 23
- พจมาลย์ เพ็งปาน. การวิเคราะห์การจัดวิชาเลือกเสรี หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พิภพ ปิติ. ปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสาร ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- มานพ ถนอมศรี. ศิลปศึกษาจะไปทางไหน, เอกสารศิลปศึกษาฟิลิ่ง 5 (มีนาคม 2526) : 46.

- ไมเยอร์, ราล์ฟ . พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ. แปลโดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์.
กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2540.
- ระวี โอภาสกร. การศึกษาความสามารถทางการวาดภาพของนักศึกษาวิชาเอกประถมศึกษา ระดับปริญญาตรี สหวิทยาลัยทักษิณ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน 2525.
- ลำพอง บุญช่วย. การสอนเชิงระบบ. นนทบุรี : ชัยศิริการพิมพ์, 2524.
- เลิศ อานันท์. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต, 2518.
- วิชัย ไกรทิม. การนำเสนอระบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะตกแต่ง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เน้นทักษะกระบวนการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- วิชัย ราชภรศิริ. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา (หลักการและแนวปฏิบัติในหลักสูตรใหม่ สัมฤทธิ์ผล) พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา. สารพัฒนาหลักสูตร. 41 (สิงหาคม 2528).
- วิชาการ, กรม. สาระที่เปลี่ยนแปลงของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- วิชาการ, กรม. คู่มือการสอนศิลปศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.
- วิทยา ชั้นประเสริฐ. ความต้องการนิเทศการสอนครุศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปทรรศ์. กรุงเทพมหานคร : แสงพิมพ์การพิมพ์, 2532.

- วิโรจน์ สารรัตน์. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
วารสารมิตรครู 33 (กรกฎาคม 2534).
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. ความเข้าใจศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2528.
- วิบูลย์ จันทร์แย้ม. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร, 2531.
- วีไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- วุฒิ วัฒนสิน . ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี : สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
2524.
- สงัด อุทรานันท์. การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. พิมพ์ครั้งที่ 5. ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สมโภชน์ ทองแดง. วาดเส้นเทคนิคและการสร้างสรรค์ เอกสารประกอบการสอน 2709318 การวาดเส้น
ขั้นสูง ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลี้ยงศักดิ์ เหลืองอ่อน. ความต้องการและการได้รับการตอบสนองของกรณีศึกษาศิลปะศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538.
- สงวน รอดบุญ. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- สุจินต์ วิศวะวิธานนท์. การพัฒนาการสอนของครูมัธยมศึกษา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสอน
มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองศิลป์การพิมพ์, 2526.
- สุวรรณรัตน์ นาคภักดี. การศึกษาความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษาของครูสอน
วิชาทัศนศิลป์ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์การ
ศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

สังคม ทองมี . ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญใช้หลักสูตร ที่มีต่อวิชาศิลปศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สุชาติ เกาทอง. วาดเส้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์ , 2536.

สุชาติ สุทธิ. การศึกษาเกี่ยวกับการวาดเส้น. เอกสารการสอน วิทยาลัยครูสวนดุสิต, ม.ป.ป.

(อัดสำเนา)

สุพินธ์ บุญชูวงศ์ . หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2531.

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์. วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สกายบุ๊ก จำกัด, 2538.

สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ. ศิลปะกับการศึกษาเด็กพิเศษ : เด็กฉลาด.วารสารครุศาสตร์ (เมษายน – มิถุนายน 2528) : 102 – 109.

สุลักษณ์ ศรีบุรี. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน “วิชาศิลปะกับชีวิต” เพื่อส่งเสริมให้เกิดความชื่นชมและความรักที่จะเรียน. เอกสารสัมมนาการเรียนการสอน และประชุมปฏิบัติการเขียนแผนการสอนศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2531 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ณ โรงเรียนเอเชีย 20-25 มกราคม 2535. (อัดสำเนา)

สุลักษณ์ ศรีบุรี. สรุปการบรรยายเรื่องการวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษาในภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บรรณานุกรม), สรุปการอภิปรายเรื่อง บนเส้นทาง การพัฒนาศิลปศึกษา,57.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์การพิมพ์,2530.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2540.

อดิศักดิ์ บุญเลิศ. วาดเขียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, 2541.

อนันต์ ประภาโส. วาดเส้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สีปประภา, 2542.

อารี สุทธิพันธ์. คิดกันหน่อยเรื่องศิลปศึกษา. ใน การแสดงศิลปะเด็กแห่งประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : พี เอฟ ไอ, 2523.

อุบล ตูจินดา. หลักและวิธีสอนศิลปะ. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสไตร์, 2532.

อำไพ ตีรณสาร. ขยายมุมมองการเรียนรู้ศิลปะ. นิทรรศการการประถมศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 7 โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.

อัสนีย์ ชูอรุณ . อันเกี่ยวเนื่องกับการวาดเส้น. ใน วารสารราชบัณฑิตยสถาน. ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 มิถุนายน-กันยายน, 2541.

โสภาส บุญครองสุข. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Armstrong, C.L. 1993. Effect of training in an art production questioning method on teacher questioning and student responses. Studies in Art Education 34 (4) : 209 – 221

Clark, A. Gilbert. "Judging children's drawing as Measures of art abilities". Studies in Art Education, 1993.

Cronbach, Lee Joseph. Essential of psychology testing. 4th ed. New York : Harpet, 1984.

Davis, D.J. 1969. The effect of depth and breadth methods of art instruction upon creative thinking, art. Attitudes, and aesthetic quality of art products in beginning college art students. Studies in Art Education 10 (2) : 27 – 40.

Day, MD. 1969. The compatibility of art history and studio art activity in the junior high school art program. Studies in Art Education 10 (2) : 57 – 65.

- De Francesco, I.L. Art Education : Its Means and Ends. New' York : Harper & Hrothers, 1958.
- Dowell, L. Margaret. "Effects of visual referents upon representational Drawing of the human figure." Studies in Art Education, 1990.
- Edwards Betty. Draning on the Artist Within. New York : Simmon & Schuster, 1986.
- Edwards Betty. Drawing on the Right Side of the Brain. Glasgow : William Collinssons, 1981.
- Efland, A.D. 1987. Curriculum antecedents of diseipline based art education. Journal of Aesthetic Ecucation 21(2) : 57 – 94.
- Eriokson, M. 1995. Evidence for art historical interpretation referred to by yomg people and adult Studies in Art Education 35 (2) : 71 – 78.
- Gagne, R.M., and Briggs, L.J. Principles of Structional Design. 2nd ed. New york : Rinehart, and Winston, 1979.
- Good, Carter V. Dictionary of Education : Prepared under the Auspices of Phi Delta Kapa. Winifred R. Merke. Assistant. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 1973.
- Hosford, P.L. An Instructional Theory : A Beginning. New Jersey : Prentice-Hall, 1973.
- Katchen, C. Figure Drawing work shop. NY. Watsonguptile Publication, 1985.
- Kobisz, vitold. "None of the Above : Evaluation of Student Art Work." Art Education 29 (November 1976.)
- Lansing, K.M., Art Artists and Art Education. Iowa., Kendal and Hunt. 1976.
- Lowenfeld, Viktor. Creative and Mental Growth. New York : Macmillan Plublishing co.,Inc., .1982
- Mayer, R. A Dictionary of Art terms and Techniques. Londn : Adam & Charls Black Ltd, 1969.
- Moody, J. Larrie. "An analysis of drawing programs for early a dolescents" Studies in Art Education, 1992.

- National Art Education., Art Education : Elementary, Reston, Virginia : The association, 1977.
- Nicolaides, K. The Natural Way to Draw. U.S.A. : Houghton Mifflin, 1969.
- Pariser, D.A. "Two Methods of Teaching Drawing Skills." Study in Art Education. 20(3) : 30-41 ; 1979.
- Parramon, J.M. The Complete Book of Drawing. London : Phaidon Press Ltd, 1993.
- Paston, H.S. Learning to Teach Art. London : Professional Educator Publishing, 1973.
- Rush, J.C., Weckesser and J.K., and Sabers, D.L. "A Comparison of Instructional Methods for Teaching Contour Drawing to Children." Study in Art Education. 2(2) : 6-12 ; 1980.
- Simmons, Seymour. Philosophical Dimensions of Drawing Instruction. Singapore : Longman Singapore Publishers, 1992.
- Stahl, D.K., and Anzalone, P.M." Individualized Teaching in Elementary School. New York: Parker Publishing, 1970.
- Stout, C.J. Critical conversations about art : A description of High order thinking generated through the study of art criticism. Studies in Art Education 36 (3) : 170 – 188.
- Terence, D. The Complete guide to Illustration and Design. London : Chartwell Book Inc, 1980.
- Zelanski, P., and Fisher, M.P. The Art of seeing. London : John Calmann and King Ltd. 1988.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี	อาจารย์พิเศษภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์สมโภชน์ ทองแดง	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์สุวรรณรัตน์ นาคภักดี	ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 12
5. อาจารย์มานิจ บุญเต็ม	อาจารย์หมวดศิลปศึกษา
โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม0302(2770.0603)125

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๑๕ มกราคม 2544

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายพรชัย ทองแดง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาศิลปะศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้
ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12” โดยมี
อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ โทร.218-2682

ที่ ทม.0302(2770.0603)126 วันที่ 15 มกราคม 2544

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

ด้วย นายพรชัย ทองแดง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12" โดยมีอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ โทร.218-2682

ที่: ทม.0302(2770.0603)127

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์สมโภชน์ ทองแดง

ด้วย นายพรชัย ทองแดง นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชา
ศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้
ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12" โดยมี
อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยค้ำสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม0302(2770.0603)128

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๕๒ มกราคม 2544

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์สุวรรณรัตน์ นาคภักดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายพรชัย ทองแดง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้
ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12" โดยมี
อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีจึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ที่ ทม0302(2770.0603)129

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

๒๕ มกราคม ๒๕๔๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์มานิจ บุญเต็ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายพรชัย ทองแดง นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้
ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12” โดยมี
อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร.218-2682

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียนศึกษาพิเศษปราชญ์บุรี
 0148
 วันที่ 12 ก.พ. 2544
 เวลา 16.00 น.

ที่ ศธ 0808.12/48

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
 เขตการศึกษา 12 อำเภอเมืองชลบุรี
 จังหวัดชลบุรี 20000

30 มกราคม 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

ซึ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12
 จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยคณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอความร่วมมือให้หน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเรื่องสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้
 ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโอกาสนี้ใคร่ขอความร่วมมือให้ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนนี้ ตอบแบบสอบถามและส่งคืนที่ นายพรชัย ทองแดง ผู้ดำเนินการวิจัย
 ภายในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
 ร่วมมือด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการ
 หรือ

ชื่อ.....แบบสอบถามเขตการศึกษา 12 จำนวน 1 ฉบับ

ชื่อ.....

ชื่อ.....

ขอแสดงความนับถือ
 (นางสุรางค์ สิริวัฒนนะ)

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
 เขตการศึกษา 12

12 ก.พ. 2544
 ฝ่ายนิเทศงานแผนงานและวิจัย
 หน่วยศึกษานิเทศก์ เขต 12 (สศ.)

โทร./โทรสาร. (038) 275990 ICQ 54274621

13 ก.พ. 44

13 ก.พ. 44

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

โดย

นายพรชัย ทองแดง
นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณसार
อาจารย์ที่ปรึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับเรื่องการสอน การวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรม สามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 การวิจัยครั้งนี้ไม่มีเจตนาที่จะประเมินการปฏิบัติงานของ บุคคลใด หรือสถาบันใด และไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด คำตอบทุกคำตอบจะเป็นไปตามความ คิดเห็นของแต่ละบุคคล ขอได้โปรดตอบคำถามทุกข้อด้วยความคิดเห็นที่แท้จริงอย่างอิสระ คำตอบทุกคำตอบจะเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแต่ประการใด

โปรดตอบคำถามทุกข้อและส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยหลังจากที่ได้รับภายใน 1 สัปดาห์ โดยแนบมากับซองที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้ จักเป็นพระคุณยิ่งและขอขอบคุณที่ให้ความร่วม มือในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 ให้ท่านระบุข้อมูลบางประการเกี่ยวกับตัวท่านเอง
- ตอนที่ 2 ให้ท่านแสดงความคิดเห็นว่าครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ทาง ด้านสภาพการสอนการวาดเส้น ได้ปฏิบัติบทบาทนั้นๆ มากน้อยเพียงใด
- ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการสอน การวาดเส้นตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้แล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1

สภาพของครูศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ

 ต่ำกว่า 25 ปี 26 - 30 ปี 31 - 35 ปี 36 - 40 ปี 41 - 45 ปี 46 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา/สถาบันการศึกษา

 ต่ำกว่าปริญญาตรี วิชาเอก..... วิชาโท..... สถาบันการศึกษา..... ปริญญาตรี วิชาเอก..... วิชาโท..... สถาบันการศึกษา..... ปริญญาโท สาขาวิชา..... วิชาโท..... สถาบันการศึกษา..... อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษา

 1 - 2 ปี 2 - 5 ปี 5 - 10 ปี 10 - 15 ปี 15 - 20 ปี 20 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานปัจจุบัน

 หัวหน้าหมวดศิลปศึกษา รองหัวหน้าหมวดศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนหมวดศิลปศึกษา อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์

 น้อยกว่า 15 คาบ 15 - 20 คาบ 21 - 25 คาบ มากกว่า 26 คาบ

7. ปัจจุบันสอนศิลปศึกษาในระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

8. ประสบการณ์ในการสอนวาดเส้น

มี ไม่มี

9. ประสบการณ์อื่นๆ ทางศิลปะ

การทำภาพประกอบ

งานกราฟฟิคต่างๆ

การวาดภาพเหมือน

การวาดภาพสีน้ำ

การวาดภาพสีน้ำมัน

การวาดภาพสีชอล์ก

การวาดภาพสีอะคริลิก

การวาดภาพสีฝุ่น

การวาดภาพผงคาร์บอน

10. มีความสามารถทางการวาดเส้น

ระดับดีมาก

ระดับปานกลาง

พอใช้

11. อุปกรณ์วาดเส้นที่ท่านถนัดที่สุด

ดินสอ

ปากกา

เกรียง

ชาร์โคล

ตอนที่ 2

สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำอธิบายเพื่อการตอบ

สภาพการสอน หมายถึง สภาพปฏิบัติการสอนตามความเป็นจริงของการวาดเส้น ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตรและนำไปใช้ ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

การวาดเส้น หมายถึง การลากเส้นบนพื้นระนาบ ของรูปร่างหรือรูปทรงต่างๆ ซึ่งอาจมีการระบายสีในขั้นต่อไปหรืออาจจะเป็นการแรเงาด้วยแสงและเงา ด้วยวิธีแรเส้นเงาหรือด้วยการใช้สีหมึกระบาย

การรับรู้ หมายถึง ความรู้สึก ความเข้าใจ การรับทราบ การยอมรับ และการสังเกต เห็นเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องหมายเลขที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับใด โดยใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาต่อสภาพการสอนการวาดเส้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
0. ครูผู้สอนมีความรู้ทางด้านการวาดเส้น	✓				

(หมายความว่า ครูผู้สอนได้ศึกษาหรือมีความรู้ทางด้านการวาดเส้นในระดับมากที่สุด)

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ก. ครูผู้สอน					
1 บุคลิกส่วนตัวเป็นคนค่อนข้างใจร้อน					
2 บุคลิกส่วนตัวเป็นคนค่อนข้างใจเย็น					
3 มีปัญหาทางด้านสุขภาพ					
4 ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อ					
5 ได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบ					
6 มีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางศิลปะในโอกาสต่างๆ					
7 มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน					
8 ผู้สอนได้ส่งผลงานศิลปะเข้าร่วมแสดงในโอกาสต่างๆ					
9 นำนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันประกวดการวาดภาพในโอกาสต่างๆ					
10 ผู้สอนได้รับรางวัลในการประกวดผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์ทางศิลปะ					
11 มีการติดตามการพัฒนาการทำงานของนักเรียน					

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
12 ผู้สอนติดตามความเคลื่อนไหวทางศิลปะจากสื่อต่อไปนี้					
- สิ่งพิมพ์ต่างๆ					
- วิทยุ					
- จากโทรทัศน์					
- อินเทอร์เน็ต					
- ชมนิทรรศการทางศิลปะ					
13 มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหาร					
14 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน					
15 มีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน					
ข. ผู้เรียน (ในความคิดของครูผู้สอน)					
1 มีสภาพปัญหาทางด้านครอบครัว					
2 มีสภาพปัญหาทางการเงิน					
3 มีความกระตือรือร้นในการทำงาน					
4 มีความตรงต่อเวลาในการส่งงาน					
5 มีความพร้อมในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์					
6 ในขณะที่ปฏิบัติงานผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง					
7 สามารถใช้วัสดุประเภทต่างๆ ของการวาดเส้นอย่างมีทักษะ					
8 ผู้เรียนมีข้อซักถามในการปฏิบัติงาน					
9 ผู้เรียนมีโอกาสไปดูงานนิทรรศการทางศิลปะ					
10 ผู้เรียนสามารถร่างโครงสร้างของรูปทรงได้อย่างถูกวิธี					

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
11 ผู้เรียนโดยภาพรวมมีความสามารถในการวาดเส้นในระดับใด จากข้อต่อไปนี้					
- ภาพคนเหมือน					
- ภาพสัตว์					
- ภาพหุ่นนิ่ง					
- ภาพจินตนาการ					
ค. หลักสูตรและการนำไปใช้สอน					
1 ได้ศึกษาหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้					
2 มีการเตรียมและเขียนแผนการสอน					
3 กำหนดจุดประสงค์ปลายทาง					
4 กำหนดจุดประสงค์นำทาง					
5 ใช้ใบงานประกอบการสอน					
6 ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการใช้					
- ดินสอและปากกา					
- กระดาษ					
- กลวิธีต่างๆ ในการวาดเส้น เช่น การร่างการแรเงาแบบต่างๆ					
7 ความสำคัญของเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน					
- วาดจากของจริง					
- วาดจากภาพถ่าย					
- วาดจากจินตนาการ					
- วาดลอกเลียนแบบจากผลงานศิลปะ					
- การวาดเส้นตามประสาทสัมผัส					

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ง. วิธีการสอน					
1 เริ่มเรียนการวาดเส้นขั้นพื้นฐานโดยผู้เรียนฝึกวาดเส้นในลักษณะต่างๆ					
2 สอนวิธีการวาดเส้นจากการวาดโครงร่างส่วนรวมก่อน					
3 สอนวิธีวาดเส้นจากการวาดส่วนใดส่วนหนึ่งก่อน					
4 มีการอธิบายรายละเอียด เรื่องทฤษฎีแสงและเงาให้ผู้เรียนทราบ					
5 การสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้กลวิธีการวาดอย่างอิสระ					
6 มีวิธีการสอนแบบศิลปะลงบนภาพ					
7 มีวิธีการสอนแบบใช้กระดาษลอกลายลอกภาพ					
8 มีการสอนโดยให้ผู้เรียนร่างภาพอย่างรวดเร็ว					
9 มีการสอนโดยให้นักเรียนใช้จินตนาการ					
10 มีวิธีการสอนตามแบบประสาธสัมพันธ์					
11 มีวิธีการวาดภาพคนเหมือนโดยให้ผู้เรียนมาจับคู่วาดกัน (ผลัดกันวาด)					
12 การสอนวาดภาพคนเหมือนได้แสดงขั้นตอนการแบ่งส่วนสัดส่วน					
13 วิธีสอนโดยการหาผลงานวาดเส้นที่ดีมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนลอกเลียน					
14 มีการเชิญวิทยากรมาสาธิตการวาดเส้นให้ผู้เรียนดู					

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
จ. สื่อการเรียนการสอน					
1 ใช้สื่อประกอบการสอน ทางด้านทฤษฎี					
2 ใช้สื่อประกอบการสอน ทางด้านปฏิบัติ					
3 โรงเรียนมีความพร้อมทางด้านสื่ออุปกรณ์การสอน					
4 มีการผลิตสื่อการสอนโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น					
5 มีการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง					
6 ขอยืมสื่อการสอนการวาดเส้นจากโรงเรียนอื่น					
7 ผู้เรียนมีอุปสรรคการจัดหาอุปกรณ์ในการเรียน					
8 วัสดุอุปกรณ์หาซื้อได้ภายในโรงเรียน					
9 วัสดุอุปกรณ์หาซื้อได้ภายนอกโรงเรียน					
10 ให้ความสำคัญต่อวัสดุอุปกรณ์การวาดเส้น					
- ดินสอที่ใช้ในการร่างและการแรเงา					
- กระดาษชนิดต่างๆ					
- มีดสำหรับเหลาดินสอ					
- ยางลบ					
- ที่หนีบกระดาษ					
- แผ่นรองวาด					
จ. การวัดและประเมินผล					
1 มีการประเมินผลทางด้านทฤษฎีการวาดภาพ โดยให้แบบทดสอบปรนัย					
2 ประเมินผลโดยให้ประสบการณ์ ความรู้สึกชอบส่วนตัวของผู้สอน					
3 ประเมินผลโดยใช้แบบฟอร์มที่มีรายละเอียดและข้อกำหนดต่างๆ					

รายการ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
4 ประเมินผลโดยให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเอง					
5 ประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio)					
6 ประเมินผลจากพฤติกรรมในขณะเรียนและปฏิบัติงาน					
7 ประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของแต่ละบุคคล					
8 ประเมินผลควรใช้แบบอิงเกณฑ์					
9 ประเมินผลควรใช้แบบอิงกลุ่ม					
10 วิธีการวิจารณ์ผลงานระหว่างครูกับนักเรียนควรเป็นวิธีหนึ่งในการประเมินผลงาน					
11 การวัดและประเมินผลงานวาดเส้น ให้ความสำคัญกับหัวข้อดังนี้					
- โครงร่าง					
- แสงและเงา					
- สัดส่วน					
- กลวิธีการวาด					
- จุดสนใจ					
- ความสมดุล					
- เอกภาพ					
- ความคิดสร้างสรรค์					

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการสอนการวาดเส้นตามการรับรู้
ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกเหนือจากที่มีในตอนที่ 2

1. ผู้สอน.....
.....
.....
2. ผู้เรียน.....
.....
.....
3. หลักสูตรและนำไปใช้สอน.....
.....
.....
4. วิธีการสอน.....
.....
.....
5. สื่อการเรียนการสอน.....
.....
.....
6. การวัดและประเมินผล.....
.....
.....

สถาบันวิทยาริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้เขียน

นายพรชัย ทองแดง เกิดวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2505 ที่อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ม.ศ.3 ที่โรงเรียนผู้ใหญ่วัดกลางทุมมาวาส เข้าศึกษาต่อในระดับ ปวช. ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี ปี พ.ศ.2524 จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในระดับ ปวส. ที่วิทยาลัยเพาะช่าง แผนกจิตรกรรมสากล สำเร็จการศึกษาปี พ.ศ.2529 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน วิชาเอกศิลปศึกษา สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2531 ได้บรรจุเข้ารับราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่โรงเรียนหนองยองพิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ในอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย เมื่อปี พ.ศ.2533 จากนั้นได้ย้ายมาอยู่ที่โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เมื่อปี พ.ศ.2535 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2540 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 หมวดศิลปศึกษา โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย